

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Pavla Tisovská

**Právna regulácia nepôvodných druhov rastlín a
živočíchov**

Diplomová práca

Vedúci diplomovej práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Katedra: Katedra práva životného prostredia

Dátum vypracovania práce (uzatvorenie rukopisu) : 31.08.2021

Prehlasujem, že som predloženú diplomovú prácu vypracovala samostatne, že všetky použité zdroje boli riadne uvedené a že práca nebola využitá na získanie iného alebo rovnakého titulu.

Ďalej prehlasujem, že vlastný text tejto práce vrátane poznámok pod čiarou má 186 437 znakov vrátane medzier.

Pavla Tisovská

V Prahe dňa 31.08.2021

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som chcela pod'akovať vedúcemu mojej diplomovej práce, pánovi doc. JUDr. Vojtěchovi Štejskalovi, Ph.D., za konzultácie, pripomienky a rady k mojej práci, ústretový prístup a ochotu. Ďalej by som chcela pod'akovať mojej mame za kontrolu pravopisu a za jej podporu po celé štúdium, Karolovi a Aničke Zelenkovej za morálnu podporu.

Obsah

Úvod	1
1. História rozširovania nepôvodných druhov	3
2. Vymedzenie základných pojmov.....	8
2.1. Nepôvodné druhy	8
2.2. Invázne nepôvodné druhy	10
2.3. Biologická rozmanitosť	11
3. Medzinárodná právna úprava invázií nepôvodných druhov	12
3.1. Dohovor o biologickej rozmanitosti.....	13
3.1.1. Nepôvodné druhy v Dohovore o biologickej diverzite.....	16
3.2. Dohovor o ochrane sťahovavých druhov voľne žijúcich živočíchov	17
3.2.1. Dohody a memorandá o porozumení.....	19
3.3. Dohovor o ochrane Európskej fauny a flóry a prírodných stanovišť	19
3.3.1. Nepôvodné druhy v Bernskom dohovore	21
3.4. Protokol o ochrane životného prostredia k Zmluve o Antarktíde	22
3.4.1. Madridský protokol	23
4. Európska právna úprava invázií nepôvodných druhov	25
4.1. Sústava chránených území Natura 2000	26
4.1.1. Smernica o vtákoch.....	28
4.1.2. Smernica o biotopoch	29
4.2. Nariadenie o používaní cudzích a lokálne sa nevyskytujúcich druhov v akvakultúre.....	30
4.3. Stratégia Európskej únie v oblasti biodiverzity do roku 2030	31
4.4. Akčné programy Európskej únie.....	33
5. Vnútroštátna právna úprava invázií nepôvodných druhov	35
5.1. Zákon o ochrane prírody a krajiny	36
5.2. Zákon o rastlinolekárskej starostlivosti.....	39
5.3. Zákon o poľovníctve	41
5.3.1. Invázna novela	42
5.4. Zákon o rybárstve a vodný zákon	43
5.4.1. Invázna novela	44
5.5. Lesný zákon	45
5.5.1. Invázna novela	46

6. Nariadenie o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov.....	47
6.1. Zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie	48
6.2. Invázna novela a zákon o ochrane prírody a krajiny.....	49
Záver.....	60
Zoznam použitých zdrojov	63
Abstrakt v slovenskom jazyku	72
Abstrakt v českém jazyce	73
Abstract in English	74

Úvod

Za najväčšie hrozby spôsobujúce stratu biodiverzity sú z celosvetového hľadiska považované zmeny v užívaní pôdy a morí, nadmerné využívanie prírodných zdrojov, klimatické zmeny, znečisťovanie (napr. ovzdušia, vôd) a invázne nepôvodné druhy.¹ Miera škodlivosti každého tohto druhu ohrozenia sa mení v čase, a aj keď invázne nepôvodné druhy boli donedávna označované odborníkmi za druhú najvýznamnejšiu hrozbu pre biologickú rozmanitosť, podľa niektorých nedávnych štúdií, opierajúcich sa o analýzu Červeného zoznamu celosvetovo ohrozených druhov, sa pre ňu ako nebezpečnejšie ukázalo nadmerné využívanie fauny a flóry.² Bez ohľadu na to, na akom mieste sa nachádzajú, negatívny vplyv invázných nepôvodných druhov je nepopierateľný a ich ekologické, ekonomické či zdravotné dopady sú rozsiahle. Naproti tomu nepôvodné druhy ako širšia skupina, do ktorej spadajú aj druhy invázne, môžu mať vplyv aj priaznivý, ako je tomu napríklad u mnohých poľnohospodárskych plodín, taktiež je mnoho nepôvodných druhov v oblastiach, kam sa rozšírili, už tak usadených, že sú často verejnosťou pokladané za druhy pôvodné.

Keďže sa v posledných rokoch vplyvom zmeny klimatických podmienok na celom svete začali množiť prípady samovoľných prienikov, ale aj úmyselných a neúmyselných prenosov invázných nepôvodných druhov, a tým aj náklady, ktoré musia štáty vynakladať na ich eradikáciu či miernenie ich následkov, začalo sa taktiež častejšie objavovať riešenie tejto oblasti ako jeden z cieľov v koncepčných nástrojoch, čo malo za následok aj vznik snahy o ich komplexnú a dôslednú právnu úpravu, keďže donedávna sa nimi právne akty na všetkých úrovniach zaoberali skôr len okrajovo a taktiež chýbala koordinácia na väčších územných celkoch, pretože sa k tejto problematike pristupovalo skôr riešením lokálnych ohnísk. Veľký dôraz sa taktiež začal klásť na prevenciu, pretože predchádzajúci prístup, ktorý sa často obmedzoval na minimalizovanie už vzniknutých nepriaznivých následkov na danom území po tom, čo už sa invázný druh zväčša značne rozšíril bol finančne nákladný a neefektívny.

Cieľom tejto práce je rozobrať z hľadiska riešenia nepôvodných druhov rastlín a živočíchov, hlavne invázných, najdôležitejšiu účinnú právnu úpravu medzinárodnú, úijnú a českú vnútroštátnu a zároveň sa zaoberať vyhodnotením efektivity tejto právnej úpravy, čiže posúdením, akou mierou tieto jednotlivé právne predpisy a nástroje prispievajú k regulácii nepôvodných druhov a či je súčasná úroveň riešenia tejto problematiky dostatočujúca. Jej cieľom

¹ Bod 1 Oznámenia komisie Európskemu parlamentu, rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov z dňa 20. mája 2020: Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 Prinavrátanie prírody do našich životov.

² PLESNÍK, Jan, Jakub MAKAL a Ondřej KLOUČEK. Celosvětová konference CITES v Ženevě zpřisnila podmínky pro mezinárodní obchod s ohroženými druhy. *Ochrana přírody*. 2019, 74(6), Str. 45

je taktiež priblížiť najvýznamnejšie zmeny, ktoré budú vykonané v českých právnych predpisoch v súvislosti s implementáciou únijných nariadení, ktoré sa v podstate výlučne týkajú regulácie invázných nepôvodných druhov rýb, rastlín a živočíchov a rozobrať, či implementácia jednotlivých povinností z nich tak ako je navrhovaná sa javí ako v budúcnosti pre prax dostatočná, poprípade sa zamyslieť, ako by v niektorých oblastiach mohla byť doplnená alebo vylepšená právna úprava v súčasnosti účinná, ale aj tá ešte len pripravovaná. Keďže pre vytvorenie efektívnych právnych nástrojov je nutné disponovať mnohými skúsenosťami a vedomosťami týkajúcimi sa špecifik jednotlivých invázných druhov, akými je napríklad spôsob a rýchlosť ich rozmnožovania, ale podľa mňa aj samotnými spôsobmi a cestami, ktorými sa invázne druhy môžu šíriť, aby mohli byť prísne kontrolované najrizikovejšie miesta ich introdukcie, a tak v súlade s princípom prevencie im v šírení bolo zabránené, budem sa zaoberať aj históriou rozširovania nepôvodných druhov.

Táto práca je rozdelená do šiestich kapitol, ktoré sú ďalej členené na jednotlivé podkapitoly. Prvá kapitola obsahuje najtypickejšie spôsoby rozširovania nepôvodných druhov z globálneho hľadiska ako aj tie, ktoré sú špecifické pre územie dnešnej Českej republiky. Druhá kapitola sa venuje definovaniu niektorých základných pojmov, ide o pojmy nepôvodný druh, invázny nepôvodný druh a biologická rozmanitosť, v znení, v akom sa o ich zjednotenie pokúsili niektoré medzinárodné, úijné či vnútroštátne predpisy, keďže terminológia je v tejto oblasti nejednotná. Tretia až piata kapitola sa zaoberá vybranými, podľa môjho názoru pre túto oblasť najdôležitejšími právnymi predpismi či koncepčnými nástrojmi a bližšie potom úpravou nepôvodných druhov v nich, pri českých právnych predpisoch sú uvedené aj podstatné zmeny vyplývajúce z implementácie únijných nariadení. Posledná kapitola sa kvôli ich významnosti venuje len nariadeniu č. 1143/2014/EU, zoznamu invázných druhov vzbudzujúcich obavy Únie na základe neho prijatému a v súvislosti s nimi pripravovanej rozsiahlej novele zákona o ochrane prírody a krajiny. Toto nariadenie má totiž prispieť k zjednoteniu terminológie a celkového prístupu k inváznym druhom aspoň na území štátov Európskej únie.

1. História rozširovania nepôvodných druhov

Skúmanie nielen vplyvov a dopadov, ale aj spôsobov rozširovania nepôvodných druhov je kľúčové, hlavne kvôli možnosti prípravy kvalitnej právnej regulácie upravujúcej spôsoby zabráňovania ich introdukcie a obmedzenia ich ďalšieho šírenia, pretože pri nečinnosti sa ich následky budú rýchlo zhoršovať.³ Aj vzhľadom na to sa prípravou rôznych analýz a zoznamov týkajúcich sa aj ciest rozširovania nepôvodných a hlavne inváznych druhov zaoberajú odborníci aj v rámci vlastných štúdií, ale aj preto, lebo ich vytvorenie predpokladajú viaceré právne predpisy medzinárodného aj úniijného práva pre efektívnejšie regulovanie týchto druhov. Najčastejšie spôsoby zavlečenia sa dajú zhrnúť do štyroch širších okruhov: európska kolonizácia, poľnohospodárstvo a chov zvierat, náhodný transport a biologická kontrola.⁴

Prírodné bariéry – veľké plochy vôd a pevniny - ako oceány, rieky, vysoké pohoria či púšte po tisícročia zaistovali potrebnú ochranu pre vývoj jedinečných druhov a ekosystémov, no postupom času boli tieto izolované miesta narúšané príchodom nových druhov.⁵ Jedna z najpozoruhodnejších invázií sa uskutočnila v treťohorách, keď sa po spojení Severnej a Južnej Ameriky dostalo početné množstvo predátorov zo severnej časti do južnej a zrejme mali značný podiel na vyhynutí mnohých druhov tamojších cicavcov.⁶ V štvrtohorách v období neolitu sa po prvý raz prejavuje vplyv človeka, keď prostredníctvom prispôbovania si okolitého prostredia kľčováním a vypaľovaním lesov pre potreby obživy upravuje prírodu a priamo či nepriamo premiestňuje niektoré jej zložky.⁷

S transportom ľudí a komodít, ktorý sa rozmáha už od staroveku, je spojených mnoho prípadov prenášania nepôvodných druhov do nových oblastí, i keď písomné zmienky o ich nepriaznivých vplyvoch sa objavujú až podstatne neskôr. Jedným z najznámejších takto neúmyselne prenesených škodcov je potkan hnedý (*Rattus norvegicus*), pôvodom zrejme z Číny, ktorý bol introdukovaný na ostrovy v Tichom oceáne, kde ohrozoval populácie pôvodných menších vtákov, jašterov a obojživelníkov.⁸ Obavy z tohto jedinca sú stále aktuálne napríklad na Aljaške, kde sa predpokladá možnosť zvýšenej koncentrácie lodnej dopravy kvôli otepľovaniu,

³ KELLER, Reuben P, Juergen GEIST, Jonathan M JESCHKE a Ingolf KÜHN. Invasive species in Europe: ecology, status, and policy. *Environmental Sciences Europe* [online]. 2011, 23(1) [cit. 2021-02-13].

⁴ PRIMACK, Richard B. *Biologické princípy ochrany prírody*. Praha: Portál, 2001, Str. 114. A taktiež PRIMACK, Richard B., Pavel KINDLMANN a Jana JERSÁKOVÁ. Úvod do biologie ochrany přírody. Praha: Portál, 2011, Str. 158-159.

⁵ IUCN Guidelines for the Prevention of Biodiversity Loss Caused by Alien Invasive Species. *IUCN Library Portal* [online]. 2000 [cit. 2021-02-13].

⁶ RAFFERTY, John P. Invasive species. ©*Encyclopedia Britannica, Inc.* [online]. ©Encyclopædia Britannica, 2019 [cit. 2021-02-13].

⁷ TICHÝ, Lubomír a Petr PYŠEK, ed. *Rostlinné invaze*. Brno: Rezekvítek, 2001, str. 9.

⁸ RAFFERTY, John P. Invasive species. ©*Encyclopedia Britannica, Inc.* [online]. ©Encyclopædia Britannica, 2019 [cit. 2021-02-13].

čím by sa mohol rozšíriť ďalej na sever.⁹ Počas obdobia objavovania nových území však moreplavci často prinášali niektoré živočíchy aj zámerne, ako napríklad sviňu domácu (*Sus scrofa domesticus*), aby si zabezpečili na nezaľudnených ostrovoch potravu pre budúce plavby,¹⁰ čím nenávratne ovplyvnili tamojšie ekosystémy, čo sa prejavilo aj prostredníctvom vymretia mnohých pôvodných druhov, najznámejšie napr. dronta nelietavého (*Raphus cucullatus*).¹¹ Rozvoju plavby a zároveň aj prenosu nepôvodných druhov v neskorších dobách pomáhala aj výstavba novej infraštruktúry, hlavne prieplovov. Od roku 1869, kedy bol otvorený Suezský prieplov, prešlo do Stredozemného mora už asi viac ako 300 exotických druhov spôsobujúcich veľké zmeny tam prítomnej fauny a flóry.¹² Vďaka tomuto skráteniu ciest a pokrokov v technike sa v súčasnosti darí prežiť dlhé cesty aj jedincom, ktorý by v minulosti zahynuli, preto sa kladie veľký dôraz na prevenciu vytváraním štandardov pre bezpečnejšiu prepravu tovaru lodnými kontajnermi.¹³ Ďalší závažný problém námornej dopravy je spojený so stabilitou lodí, pretože v minulosti používaným lacným materiálom pre tento účel boli často kamene alebo piesok obsahujúci hmyz či semená, ktoré sa vysýpali v cieľi cesty a mnohé sa v novom prostredí uchytili.¹⁴ V súčasnosti využívaná balastná voda takisto spôsobuje závažné zásahy do ekosystémov ako aj ekonomické či zdravotné problémy, zvlášť preto, že obsahuje okrem iného aj riasy, ktoré následne môžu slúžiť ako potrava pre vodné bezstavovce, ktoré vypúšťajú toxíny do ľudského organizmu pri ich konzumácii a ich následkom môže byť až smrť.¹⁵ V neposlednom rade je dôležité aj správne čistenie ponorených častí lodí od biologického znečistenia, pretože aj toto je jeden zo spôsobov prenosu nepôvodných druhov.¹⁶

Veľké zámorské objavy hlavne v novoveku a následný príchod Európanov má dodnes zreteľné vážne následky nielen pre pôvodné obyvateľstvo, ale aj pre celú tamojšiu prírodu.¹⁷ Kolonizátori totiž so sebou prinášali rastliny či živočíchy jednak zo sentimentálnych dôvodov – chceli si v ďalekých krajinách pripomínať domov, no hlavne kvôli zavádzaniu európskeho štýlu hospodárenia. Pre tieto účely zakladali tzv. aklimatizačné spoločnosti, aby sa rastliny v novom

⁹ Invasive Species: Methods of Introduction. *Alaska Department of Fish and Game* [online]. Juneau: © State of Alaska [cit. 2021-02-13].

¹⁰ PRIMACK, Richard B. *Biologické princípy ochrany prírody*. Op. cit. Str. 113.

¹¹ RAFFERTY, John P. Invasive species. ©*Encyclopædia Britannica, Inc.* [online]. ©Encyclopædia Britannica, 2019 [cit. 2021-02-13].

¹² BOWMAN, Michael, Peter DAVIES a Edward GOODWIN, ed. *Research Handbook on Biodiversity and Law*. Edward Elgar Publishing, 2016, str. 187.

¹³ IPPC SECRETARIAT. Reducing the spread of invasive pests by sea containers. *Food and Agriculture Organization of the United Nations* [online]. Rím: © FAO, 2020 [cit. 2021-02-13].

¹⁴ Invasive Species: Methods of Introduction. *Alaska Department of Fish and Game* [online]. Juneau: © State of Alaska [cit. 2021-02-13].

¹⁵ Examples of IAS. *GloBallast* [online]. GEF, UNDP, IMO, c2014-2017 [cit. 2021-02-13].

¹⁶ Biofouling. *International Maritime Organization* [online]. London: International Maritime Organization, c2019 [cit. 2021-02-13].

¹⁷ TICHÝ, Lubomír a Petr PYŠEK, ed. *Rostlinné invaze*. Op. cit. str. 9.

prostredí následne naturalizovali, prinášali si obľúbené potraviny, zvieratá i krmivo.¹⁸ Takto bol v roku 1827 prinesený do Austrálie aj európsky králik divý (*Oryctolagus cuniculus*), ktorý sa v novom prostredí mimoriadne rýchlo šírila a spôsoboval výrazné škody obhrýzaním kôry, listov a semien stromov a kríkov. S týmto problémom mala pomôcť hneď v päťdesiatych rokoch 19. storočia introdukcia predátorskej Líšky hrdzavej (*Vulpes vulpes*), ktorá ale neskončila úspechom, práve naopak, aj tento jedinec sa v novom prostredí začal správať invázne a ohrozovať pôvodné vačkovce a hlodavce.¹⁹ Dokonca ešte aj v tridsiatych rokoch 20. storočia sa pokúsili použiť nepôvodnú ropuchu obrovskú (*Rhinella marina*) na boj proti škodcom cukrovej trstiny (*Saccharum officinarum*), ktorej sa však v novom prostredí veľmi darí a spôsobuje smrť mnohého hmyzu, iných obojživelníkov, ktorý s ňou bojujú o potravu a životný priestor a živočíchov, ktorých je potravou, pretože je po celý svoj životný cyklus jedovatá.²⁰ Tieto vážne zásahy do ekosystémov v niektorých zvlášť postihnutých oblastiach ako je napr. Austrália, Nový Zéland, Severná Amerika či juh Afriky sú práve dôvodom, prečo tieto krajiny začali s prijímaním legislatívnych opatrení omnoho skôr ako ostatné časti sveta.²¹

Kolonizácia európskymi národmi sa, samozrejme, prejavila aj v ich domovských krajinách – bohaté vrstvy obyvateľstva dávali najavo svoje postavenie nosením oblečenia z nových textílií z exotických krajín a populárnym sa stal dovoz najrôznejších chovných zvierat a okrasných rastlín do záhrad, zakladanie parkov a botanických záhrad, kde sa najskôr vysádzali druhy pôvodom z Ameriky a v druhej polovici 19. storočia aj z Číny, ktoré sa cez ne rozšírili aj ďalej do okolitej prírody a mnohé z nich sa stali invázny. Ako pozostatok z tohto obdobia sa dnes kvôli kolonizácii pestujú mnohé plodiny v úplne iných krajinách ako je ich pôvod, najmä preto, že tam majú vhodnejšie podmienky a ich prirodzený škodcovia s nimi neboli importovaní.²²

Ďalšími možnými spôsobmi introdukcie nepôvodných druhov je vypustenie alebo útek jedincov z laboratórií, živých návnad pri rybolove alebo domácich zvierat, ktorých sa chcú ľudia takýmto spôsobom zbaviť. Tento problém riešia aj na Floride v Spojených štátoch amerických,

¹⁸ HEJDA Ph.D., RNDr. Martin. Invaze nepůvodních druhů rostlin a jejich důsledky. *Fórum ochrany přírody: Analýzy a komentáře*. 2017, 4(03), Str. 22. a tiež TICHÝ, Lubomír a Petr PYŠEK, ed. *Rostlinné invaze*. Op. cit. str. 9.

¹⁹ RAFFERTY, John P. Invasive species. ©*Encyclopedia Britannica, Inc.* [online]. ©Encyclopædia Britannica, 2019 [cit. 2021-02-13].

²⁰ BOWMAN, Michael, Peter DAVIES a Edward GOODWIN, ed. *Research Handbook on Biodiversity and Law*. Op. cit. str. 186. a tiež RAFFERTY, John P. Invasive species. ©*Encyclopedia Britannica, Inc.* [online]. ©Encyclopædia Britannica, 2019 [cit. 2021-02-13].

²¹ ŠÍMA, Jan. Legislativa v oblasti nepůvodních a invazních druhů a její změny. *Fórum ochrany přírody: Analýzy, komentáře*. 2017, 4(03), Str. 14.

²² TICHÝ, Lubomír a Petr PYŠEK, ed. *Rostlinné invaze*. Op. cit. str. 9. a tiež HEJDA PH.D., RNDr. Martin. Invaze nepůvodních druhů rostlin a jejich důsledky. Op. cit. Str. 22.

kde pôvodné aligátory severoamerické (*Alligator mississippiensis*) vytláča Pytón tigrovitý tmavý (*Python molurus bivittatus*), pôvodom z juhovýchodnej Ázie, ktorý sa do tamojších mokradí dostal jednak po porušení budov chovateľských potrieb po hurikáne Andrew v roku 1992, ale aj vďaka nezodpovedným chovateľom.²³ Po inej prírodnej katastrofe, tsunami v Japonsku v marci roku 2011, sa za pomoci vzdušných a vodných prúdov plavilo odhadom asi 2 milióny ton trosiek smerom na americké pobrežie, čo začalo vzbudzovať obavy po tom, čo sa vrak celej lode vyplavil v štáte Oregon, kde ho podrobili výskumu a objavili prítomnosť aspoň 31 v amerických vodách nepôvodných druhov.²⁴ Práve frekventovanejšie prírodné katastrofy sprevádzajúce zmenu klímy a iné jej nepriaznivé dopady môžu napomôcť ďalšiemu rozširovaniu invázií nepôvodných druhov aj do oblastí, kde sa to pred tým vôbec nepredpokladalo.²⁵

Aj Česká republika je vzhľadom na svoje umiestnenie v strednej Európe, podnebie, geologickú členitosť a bohatú históriu územím, ktoré si prešlo podobným vývojom šírenia nepôvodných druhov. V období neolitu aj tu človek upravoval svoje okolie pre potreby zaistenia obživy, neskôr sa druhy rozširovali s presunom obyvateľov a rozmáhajúcim sa obchodom. Mnoho archeofytov²⁶ je vnímaných ako tradičná súčasť tuzemskej prírody, ako napríklad mak vlčí (*Papaver rhoeas*),²⁷ ktorý je síce mierne jedovatý,²⁸ ale nespôsobuje také škody na zdraví ako známy boľševník obrovský (*Heracleum mategazzianum*), pôvodom z Kaukazu, ktorý bol v Česku po prvý raz vysadený v zámockom parku Lázní Kynžvart ako okrasná rastlina v roku 1862 a ktorému trvalo len 15 rokov, aby sa postupne začal rozsievat' do okolia a postupoval ďalej smerom na východ.²⁹ Od 20. storočia sa situácia rapídne zhoršuje vďaka rozvoju infraštruktúry, rýchlej prepravy tovaru a ľudí, výrazných zásahov človeka do krajiny a prírody, a samozrejme, všadeprítomným procesom zmeny klímy a všetkým následkom tohto javu.³⁰ Čo

²³ Invasive Species: Methods of Introduction. *Alaska Department of Fish and Game* [online]. Juneau: © State of Alaska [cit. 2021-02-13] a tiež RAFFERTY, John P. Invasive species. ©*Encyclopedia Britannica, Inc.* [online]. ©Encyclopædia Britannica, 2019 [cit. 2021-02-13].

²⁴ MILLER, Jessica. Biota on Japanese Tsunami Marine Debris. *Blog of Oregon State University* [online]. Corvallis: ©Oregon State University, 2012 [cit. 2021-02-16].

²⁵ RAFFERTY, John P. Invasive species. ©*Encyclopedia Britannica, Inc.* [online]. ©Encyclopædia Britannica, 2019 [cit. 2021-02-13].

²⁶ Ako archeofyty označujeme druhy rastlín introdukovaných do nového prostredia od obdobia neolitu do začiatku novoveku, čiže do objavenia Ameriky v roku 1492. Naopak rastliny zavlečené po tomto roku sú nazývané neofyty.

²⁷ *Invazní nepůvodní druhy s významným dopadem na Evropskou unii: jejich charakteristiky, výskyt a možnosti regulace : metodika AOPK ČR*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2018, Str. 7.

²⁸ NAĎ, PHD., doc. MVDr. Pavel, doc. Ing. Jarmila EFTIMOVÁ, PHD. a Ing. Štefan GRANČÁK. Mak vlčí. *Jedovaté rostliny* [online]. Univerzita veterinárského lékařstva a farmácie v Košiciach, 2017 [cit. 2021-02-16].

²⁹ PRIMACK, Richard B., Pavel KINDLMANN a Jana JERSÁKOVÁ. Úvod do biologie ochrany přírody. Op. cit. Str. 158-159.

³⁰ *Invazní nepůvodní druhy s významným dopadem na Evropskou unii: jejich charakteristiky, výskyt a možnosti regulace : metodika AOPK ČR*. Op. cit. Str. 7-8.

sa týka nepôvodných rastlín, vieme celkom presne určiť tri cesty, ktorými boli a do určitej miery stále sú do Česka introdukované – ide o tzv. *labskú cestu*, po ktorej sa sem dostávali hlavne severoamerické druhy, *panónsku*, po ktorej sa šírilo množstvo stredozemskej buriny a *východnú*, prinášajúcu s obilím aj iné semená zväčša železničnou dopravou.³¹

Zavliekanie nepôvodných druhov človekom alebo v súvislosti s jeho činnosťou je možné odkontrolovať jednoduchšie, ako predpokladajú aj právne predpisy regulujúce túto oblasť, ale domnievam sa, že bude ďalej narastať problém invázii väčšieho počtu nepôvodných druhov spôsobovaných zmenou klímy, a s tým súvisiacim posúvaním podnebných pásem a v tom prípade bude ich regulácia, eradikácia a aj kontrola takmer nemožná.

³¹ TICHÝ, Lubomír a Petr PYŠEK, ed. *Rostlinné invaze*. Op. cit. Str. 9

2. Vymedzenie základných pojmov

Pre pochopenie a správne uplatnenie mechanizmov právnej úpravy je nutné definovať základné pojmy týkajúce sa problematiky invázií nepôvodných druhov. V tejto oblasti je terminológia značne problematická, čo vyplýva najmä z toho, že ide o globálny problém týkajúci sa rôznych druhov organizmov.³² Často nie je ustálená jedna definícia pre dané pojmy, každý právny predpis buď obsahuje vlastnú definíciu alebo žiadnu,³³ dokonca sa zhodné javy pomenúvajú rôznymi slovami, alebo sa jeden výraz uplatňuje u rôznych javov. Ďalej vzniká problém pri prekladaní medzinárodných či únijných právnych dokumentov, ktoré sú zväčša v origináli v angličtine, do iných jazykov, kedy vhodný ekvivalent v danom jazyku ani nemusí existovať, alebo naopak je možné vybrať z viacerých príbuzných, významom podobných slov, čo prispieva k ešte väčšej roztrieštenosti v terminológii, pretože nie je ľahké dosiahnuť konsenzus. A pritom pre medzinárodnú a medziodborovú komunikáciu je jednoznačnosť a prehľadnosť pojmov kľúčová.³⁴

O doplnenie tohto nedostatku a zjednotenie sa v roku 2002 úspešne pokúsili na šiestom zasadaní konferencie zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite, kde sa im po dlhom, takmer dvojročnom diskutovaní podarilo prijať základnú terminológiu,³⁵ všeobecne akceptovanú a využívanú, najmä čo sa týka výrazov *alien species* - v preklade *nepôvodné druhy*, ale niekedy tiež prekladané aj ako zavlečené,³⁶ či exotické³⁷ druhy a *invasive alien species*, prekladané ako invázne nepôvodné druhy. Veľmi prínosné je aj nariadenie č. 1143/2014/EU hlavne kvôli jeho priamej aplikovateľnosti³⁸ vo všetkých členských štátoch Európskej únie, vďaka čomu môže napomôcť k zjednoteniu v ňom vymedzených pojmov v rámci legislatívy.

2.1. Nepôvodné druhy

Obecne sa jedná o širší pojem, ktorý zahŕňa všetky druhy, ktoré sa vyskytujú mimo územia svojho pôvodu, bez ohľadu na to, či ide o rozšírenie v rámci jedného štátu alebo mimo jeho hraníc. K dostatočnému preukázaniu tejto skutočnosti máme dve kritériá, a to fosílné nálezy slúžiace k určeniu pôvodnosti a naopak historické záznamy o zavlečení vypovedajúce

³² MLÍKOVSKÝ, Jiří a Petr STÝBLO, ed. *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. Praha: Český svaz ochránců přírody, 2006. Str. 12.

³³ KRÍŽOVÁ, Barbora. *Nepůvodní druhy živočichů ve světle unijní a české právní úpravy*. AUC IURIDICA. 2019, **65**(3), Str. 56.

³⁴ MLÍKOVSKÝ, Jiří a Petr STÝBLO, ed. *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. Op. cit. Str. 12-13.

³⁵ PLEŠNÍK, Jan. Někdo to rád horké: Invazní nepůvodní druhy. *Ochrana přírody*. 2012, **66**(5), Str. 26-29.

³⁶ PYŠEK, Petr. Návrh české terminologie vztahující se k rostlinným invazím. *Zprávy České botanické společnosti*. 2008, 43(23. Materiály), Str. 219.

³⁷ PRIMACK, Richard B., Pavel KINDLMANN a Jana JERSÁKOVÁ. Úvod do biologie ochrany přírody. Op. cit. Str. 157.

³⁸ Čl. 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

o nepôvodnosti druhu. Ďalej sa pomocne skúma, či sa napríklad druh vyskytuje na stanovištiach silne ovplyvnených človekom alebo sa prihliada k stavu v susedných štátoch.³⁹ Preto presné určenie nepôvodnosti druhu na určitom území vyžaduje podrobné znalosti, napríklad o jeho primárnom výskyte, spôsoboch šírenia sa, rozmnožovania sa, či jeho nárokoch na prostredie, ktoré sú však dostatočne prístupné iba pre obmedzený počet z nich. Vhodné by potom bolo hodnotenie (ne)pôvodnosti na základe päťstupňovej škály na: preukázateľne pôvodné - pravdepodobne pôvodné – neviem – pravdepodobne nepôvodné – preukázateľne nepôvodné s tým, že k nepôvodným bývajú odborníkmi zaradené pravdepodobne a preukázateľne nepôvodné a výnimočne aj druhy z kategórie neviem.⁴⁰

Bližšie tento pojem definoval už spomínaný Dohovor o biologickej diverzite ako „*druhy, poddruhy alebo nižšie taxóny introdukované (zavlečené/vysadené) mimo svoj prirodzený minulý alebo súčasný areál rozšírenia; zároveň zahŕňa hocijakú časť, gaméty, semená, vajíčka alebo propaguly takýchto druhov, ktoré by mohli prežiť a následne sa rozmnožovať*“.⁴¹ Toto vymedzenie ovplyvnilo aj iné medzinárodné organizácie a dohody, medzi nimi aj európske inštitúcie a orgány,⁴² čo je evidentné aj v nariadení č. 1143/2014/EU, podľa ktorého je nepôvodný druh „*akýkoľvek živý jedinec druhu, poddruhu alebo nižšieho taxónu živočíchov, rastlín, húb alebo mikroorganizmov introdukovaný mimo oblasť svojho prirodzeného výskytu; tento pojem zahŕňa akúkoľvek časť, gaméty, semená, vajíčka alebo propaguly takéhoto druhu, ako aj všetky hybridy, odrody alebo plemená, ktoré by mohli prežiť a následne sa rozmnožovať*“.⁴³ Súčasný stav účinnej právnej úpravy v Českej republike obsahuje v zákone o ochrane prírody a krajiny stručnejšiu úpravu: „*Geograficky nepôvodný druh rastliny alebo živočícha je druh, ktorý nie je súčasťou prirodzených spoločenstiev určitého regiónu.*“⁴⁴ Podľa novely, o ktorej sa v súčasnej dobe rokuje, implementujúcej nariadenie č. 1143/2014/EU a vzhľadom na jeho už spomínanú priamu účinnosť,⁴⁵ bude táto veta zo zákona vypustená kvôli nadbytočnosti a faktu, že s ním nie je v plnom súlade, zároveň dôjde k unifikácii pojmoslovia vypustením slova geograficky z doposiaľ používaného termínu geograficky nepôvodný druh,⁴⁶

³⁹ PRIMACK, Richard B., Pavel KINDLMANN a Jana JERSÁKOVÁ. Úvod do biologie ochrany přírody. Op. cit. Str. 159-160. Zhodne tiež TICHÝ, Lubomír a Petr PYŠEK, ed. *Rostlinné invaze*. Op. cit. str. 3.

⁴⁰ MLÍKOVSKÝ, Jiří a Petr STÝBLO, ed. *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. Op. cit. Str. 463.

⁴¹ COP 6 Decision VI/23: Alien species that threaten ecosystems, habitats or species. *Convention on Biological Diversity* [online]. © CBD Secretariat [cit. 2021-02-03].

⁴² MLÍKOVSKÝ, Jiří a Petr STÝBLO, ed. *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. Op. cit. Str. 12.

⁴³ Čl. 3 odst. 1 nariadenia č. 1143/2014/EU.

⁴⁴ § 5 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

⁴⁵ Čl. 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

⁴⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 8.volební období. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-02-03] Str. 56.

čo hodnotím ako veľmi prínosné, pretože pre účinnú reguláciu týchto druhov je nutné, aby osoby oprávnené k činnostiam s tým spojenými nemali zmätok v tom, voči ktorým jedincom je možné zasahovať.

2.2. Invázne nepôvodné druhy

Nie všetky nepôvodné druhy vytvárajú potrebu regulácie právom, pretože väčšina v novom prostredí nemá vhodné podmienky na to, aby sa tam uchytala, alebo nespôsobuje škody na prírode. Tá menšia, i keď omnoho významnejšia časť, podľa nariadenia č. 1143/2014/EU ide odhadom o 10 až 15 %, sa môže stať inváznou.⁴⁷ V odbornej ekologickej literatúre práve aj týmto širším používaním pojmu invázny druh niektorými autormi i na tie, ktoré nemajú negatívny dopad, ale naplňajú len znak rýchleho zväčšovania oblasti rozšírenia, dochádzalo k spochybňovaniu závažnosti tejto problematiky časťou akademickej obce.⁴⁸

Naopak v legislatívnej oblasti je termín invázny nepôvodný druh často definovaný aj v spojitosti s nepriaznivými následkami, ako je zjavné z Dohovoru o biologickej diverzite, ktorý ho vymedzuje ako „nepôvodné druhy, ktorých introdukcia (zavlečenie/vysadenie) alebo šírenie ohrozuje biologickú rozmanitosť“.⁴⁹ Nariadenie č 1143/2014/EU toto iba jemne rozšírilo zahrnutím ohrozenia nielen biodiverzity, ale aj súvisiacich ekosystémových služieb, čím sa rozumejú „priame a nepriame prínosy ekosystémov pre dobré životné podmienky ľudí“.⁵⁰

Problém pri definovaní tohto pojmu nespôsobuje len otázka zahrnutia škodlivosti, ale i s tým čiastočne súvisiaca otázka samotného prekladu jeho prvotnej medzinárodnej verzie *invasive species*, ktorý môže znieť ako invázny (druh) – v ekológii „podnikajúci inváziu, tj. náhle (trvalé alebo dočasné) osídlenie nového územia väčším počtom jedincov určitého druhu“⁵¹ alebo invázivny (druh), ktorý by bol na základe názorov niektorých odborníkov vhodnejší a vernejší zmyslu Dohovoru o biologickej diverzite, práve vyjadrením nutnosti škodlivosti.⁵² V medicíne sa totiž tento výraz používa pre „prenikajúce, šíriace sa do okolitého väziva“ alebo „narúšajúce okolité väzivo“.⁵³ Vzhľadom na to, že v praxi, legislatíve aj odbornej literatúre je už zaužívaný pojem invázny, budem ho používať naďalej aj ja.

⁴⁷ Bod 1 preambuly nariadenia č. 1143/2014/EU.

⁴⁸ PLEŠNÍK, Jan. Někdo to rád horké: Invazní nepůvodní druhy. Op. cit. Str. 26-29.

⁴⁹ COP 6 Decision VI/23: Alien species that threaten ecosystems, habitats or species. *Convention on Biological Diversity* [online]. © CBD Secretariat [cit. 2021-02-03].

⁵⁰ Čl. 3 odst. 6 nariadenia č. 1143/2014/EU.

⁵¹ Invázny. *Slovníkový portál Jazykovedného ústavu L. Štúra SAV: Slovník cudzích slov (akademický)* [online]. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 2005 [cit. 2021-02-03].

⁵² MLÍKOVSKÝ, Jiří a Petr STÝBLO, ed. *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. Op. cit. Str. 13.

⁵³ Invázivny. *Slovníkový portál Jazykovedného ústavu L. Štúra SAV: Slovník cudzích slov (akademický)* [online]. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 2005 [cit. 2021-02-03].

Zvláštnou, aj keď legislatívne neupravenou podskupinou, sú aj invázne sa správajúce pôvodné druhy, ktoré sa často aj pričinením človeka začali rozširovať a negatívne vplývať na ostatné druhy alebo spoločenstvá. Medzi odbornou verejnosťou sa pre ňu ustálilo označenie *expanzívny druh*.⁵⁴ Ide napríklad o diviaka lesného (*Sus scrofa*)⁵⁵ alebo prhľavu dvojdomú (*Urtica dioica*).⁵⁶

2.3. Biologická rozmanitosť

Ako jeden z dôležitých definičných znakov predchádzajúcich pojmov, pri inváziách nepôvodných druhoch vyjadrený výslovne, keďže právna úprava má za účel ochraňovať biologickú rozmanitosť (niekedy je používaný pojem biodiverzita), je vhodné ho tiež vymedziť. Už v roku 1989 ju Svetový fond na ochranu prírody definoval ako „*bohatstvo života na Zemi, milióny rastlín, živočíchov a mikroorganizmov, vrátane génov, ktoré obsahujú, a zložité ekosystémy, ktoré vytvárajú životné prostredie*“.⁵⁷ Podrobnejšiu úpravu, ktorú neskôr doslovne prebralo nariadenie č. 1143/2014/EU, obsahuje Dohovor o biologickej diverzite priamo v texte: „*biologická diverzita znamená rôznorodosť všetkých živých organizmov vrátane ich suchozemských, morských a ostatných vodných ekosystémov a ekologických komplexov, ktorých sú súčasťou; biologická diverzita zahŕňa rôznorodosť v rámci druhov, medzi druhmi a rozmanitosť ekosystémov*“.⁵⁸ Môžeme rozlišovať štyri základné úrovne biodiverzity: druhovú, genetickú, ekosystémovú a kultúrnu. *Druhová zahŕňa všetky druhy na Zemi, od baktérií a jednobunkových organizmov až po mnohobunkové druhy rastlín, húb a živočíchov, genetická genetickú rôznorodosť v rámci druhu, ekosystémová rôzne prírodné spoločenstvá a procesy a kultúrna rozmanitosť spoločností ľudí a ich kultúr. Tieto úrovne dohromady sú nutné pre zabezpečenie kontinuity života na Zemi a v poslednom rade aj samotnej existencie človeka*.⁵⁹

⁵⁴ ŠÍMA, Jan. Legislativa v oblasti nepůvodních a invazních druhů a její změny. Op.cit. Str. 17.

⁵⁵ GAISLER, Jiří. Šíření savců v České republice. *Veronica: Časopis pro ochranu přírody a krajiny*. 2014, **XXVIII**.(2), Str. 27-28.

⁵⁶ SÁDLO, Jiří. Podle skutků poznáte je. *Veronica: Časopis pro ochranu přírody a krajiny*. 2014, **XXVIII**.(2), Str. 4.

⁵⁷ PRIMACK, Richard B. *Biologické principy ochrany přírody*. Op. cit. Str. 18-19.

⁵⁸ Čl. 2 Dohovoru o biologickej diverzite.

⁵⁹ PRIMACK, Richard B., Pavel KINDLMANN a Jana JERSÁKOVÁ. *Úvod do biologie ochrany přírody*. Op. cit. Str. 35.

3. Medzinárodná právna úprava invázných nepôvodných druhov

Keďže ide o problematiku presahujúcu hranice štátov, nebolo by postačujúce, aby sa právna úprava obmedzovala iba na riešenie právnymi predpismi s vnútroštátnou účinnosťou bez medzinárodnej spolupráce.⁶⁰ Práve naopak, často sú otázky životného prostredia, ktorého súčasťou je aj otázka invázných nepôvodných druhov, najskôr riešené na úrovni medzinárodnej, z ktorej následne čerpá právna regulácia Európskej únie, konkrétne sa tak stalo napríklad pri únijnej Smernici Rady 79/409/EHS z dňa 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúcich vtákov a Smernici Rady 92/43/EHS z dňa 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín, ktorá bola inšpirovaná Dohovorom o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats)⁶¹, a z oboch úrovní vychádza česká vnútroštátna právna úprava.

Delenie na tzv. hard law a soft law je významné v rámci medzinárodného práva životného prostredia, pričom soft law je skupina dokumentov s odporúčacou povahou, ktoré nielenže nie sú právne záväzné, ale ani vynútiteľné právom, čo znamená, že ich obsahom síce je určité pravidlo správania sa subjektov medzinárodného práva poskytujúcich ochranu životnému prostrediu, ale neobsahuje už mechanizmy, ktoré by mali nastúpiť po nedodržaní týchto noriem. Najčastejšie sú prijaté vo forme doporučení a deklarácií a majú okamžitú aplikovateľnosť po prijatí v značne menej zdĺhavom procese a po čase sa dokonca môžu ich časti stať medzinárodnou právnou obyczajou alebo dať podnet k uzatvoreniu medzinárodnej zmluvy, čiže môže dôjsť k ich pretvoreniu do hard law, ktoré je tvorené právne záväznými pravidlami správania sa.⁶²

V súčasnosti najčastejším prameňom medzinárodného práva životného prostredia sú medzinárodné zmluvy, ktoré je možné deliť z rôznych hľadísk, napríklad na zmluvy multilaterálne (mnohostranné) a bilaterálne (dvojstranné) a podľa územia, na ktoré sa vzťahujú na univerzálne, regionálne a subregionálne⁶³ alebo na prierezové, čiže tie, ktoré komplexne upravujú nejaký globálny problém, ktorý má pôvod v rôznych zložkách životného prostredia,

⁶⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. Str. 98.

⁶¹ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Praha: Linde, 2006, Str. 150.

⁶² ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí: I. část (obecná)*. Beroun: IFEC, 2008, Str. 60-61.

⁶³ *Ibid*, Str. 62.

(napr. zodpovednosť za škody na životnom prostredí) alebo naopak špecifické, ktoré sa bližšie zaoberajú jeho určitou konkrétnou zložkou (napr. ochrana prírody).⁶⁴

Čo sa invázií nepôvodných druhov týka, nebola prijatá žiadna medzinárodná zmluva zameraná výhradne na túto problematiku, no viaceré sa dotýkajú tejto oblasti v rámci úpravy širších tém, hlavne pokiaľ ide o ochranu biologickej rozmanitosti. Z nich bližšie rozoberiem tie najvýznamnejšie, najmä čo sa týka vplyvu na právnu úpravu Českej republiky a taktiež Protokol o ochrane životného prostredia k Zmluve o Antarktíde pre špecifickosť ochrany tohto izolovaného prostredia pred nepôvodnými druhmi. Aj keď rozhodnutia konferencií zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite reagujú na aktuálne vzniknuté problémy či kritické cesty ich šírenia, myslím si, že by bolo prínosnejšie prijatie právne záväzného medzinárodného právneho predpisu, ktorý by sa výlučne zaoberal problematikou invázií nepôvodných druhov, keďže ide o celosvetový problém, veľa ciest ich prieniku je nutné regulovať práve na medzinárodnej úrovni a preventívne opatrenia a spolupráca sa ukázali ako efektívnejšie a ekonomickejšie.

3.1. Dohovor o biologickej diverzite (Convention on biological diversity)

Vzhľadom na vzrastajúce obavy zo zhoršovania stavu biologickej diverzity spôsobovanej vo veľkej miere človekom, Program OSN o životnom prostredí v roku 1988 podnikol kroky k vytvoreniu medzinárodného právneho nástroja, ktorý by bral do úvahy potrebu rozdelenia nákladov a prínosov medzi štátmi rozvinutými a rozvojovými a taktiež spôsoby, akými bude možné podporovať inovačné nápady miestnymi ľuďmi. Prijatý bol na Konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji v Rio de Janeiro konanej v roku 1992 a v platnosť vstúpil deväťdesiat dní po ratifikácii tridsiatym štátom v roku 1993.⁶⁵ V súčasnosti má dohovor 196 zmluvných strán vrátane Európskej únie, samotná Česká republika⁶⁶ sa stala signatárom už v roku 1993.⁶⁷ Plnenie dohovoru zabezpečuje Ministerstvo životného prostredia (ďalej len „Ministerstvo ŽP“) a taktiež Ministerstvo poľnohospodárstva, no keďže bolo nutné zabezpečiť aj medzirezortnú spoluprácu, vzhľadom na to, že dohovor vplýva aj na iné rezorty, bol v roku 1996 vytvorený Český výbor pre Dohovor o biologickej rozmanitosti a pri ňom bol pre riešenie

⁶⁴ JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, Str. 50. a tiež DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. Op. cit. Str. 115-116.

⁶⁵ History of the convention. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25].

⁶⁶ Dohovor bol v Sbírce zákonů vyhlášený pod č. 134/1999 Sb.

⁶⁷ List of parties. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25].

odborných otázok týkajúcich sa dohovoru vytvorený Vedecký poradný zbor, ktorý sa skladá zo zástupcov Ministerstva ŽP a tak isto aj zástupcov výskumných inštitúcií a odborných agentúr.⁶⁸

Táto multilaterálna medzinárodná zmluva je rámcová, preto poskytuje signatárom skôr obecné ciele a koncepcie, ktorých konkrétne uskutočnenie je na štátoch samotných, za predpokladu, že bude zabezpečená medzinárodná globálna a regionálna spolupráca medzi štátmi, medzivládnyimi a tiež nevládnymi organizáciami a súkromným sektorom.⁶⁹ Tieto obecné ciele sú vyjadrené už v čl. 1 dohovoru, ide o ochranu biologickej diverzity, ďalej o trvalo udržateľné využívanie jej zložiek a taktiež o spravodlivý a rovnoprávny podiel na prínosoch využívania genetických zdrojov⁷⁰ a zároveň medzi základné princípy dohovoru patrí princíp medzinárodnej spolupráce, trvale udržateľného rozvoja, prevencie a predbežnej opatrnosti. Dohovor má veľmi širokú pôsobnosť, keďže na rozdiel od iných zmlúv podobného charakteru neobsahuje zoznamy (ani druhové ani územné),⁷¹ avšak podľa jeho čl. 7 určí každá zmluvná strana zložky biologickej rozmanitosti významné z hľadiska jej ochrany a trvalo udržateľného využívania, pričom musí brať do úvahy zoznam kategórií uvedený v Prílohe I k dohovoru.⁷² Táto príloha ale taktiež neobsahuje žiadne konkrétne stanoviská či druhy, len obecné vlastnosti, ktoré majú pomôcť pri výbere (napr. že má ísť o ohrozené druhy).⁷³

V pravidelných intervaloch, v súčasnosti každé dva roky, zasadá konferencia zmluvných strán (doteraz sa uskutočnilo 14 riadnych a 2 mimoriadne konferencie),⁷⁴ na ktorej sa dohliada na uplatňovanie cieľov dohovoru.⁷⁵ Orgán, ktorý pripravuje zasadania tohto riadiaceho orgánu a vykonáva aj iné úlohy, ktoré mu konferencia zmluvných strán môže ukladať, je Sekretariát.⁷⁶ Aj keď dohovor nezriadil samostatný orgán zaoberajúci sa riešením sporov z neho vznikajúcich, tejto téme sa venuje – takéto konflikty sa majú urovnávať rokovaním, možné je požiadanie tretej strany buď o pomoc pri dosahovaní zmiernosti alebo o jeho sprostredkovanie, v zložitejších prípadoch je možná buď arbitráž (bližšie upravená v prvej časti Prílohy II) alebo riešenie nezhody pred Medzinárodným súdnym dvorom, ale taktiež je možné aj požiadanie stranou sporu

⁶⁸ Český Výbor pro CBD. *Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti* [online]. Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti, © 2021 [cit. 2021-5-25] a taktiež STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 160.

⁶⁹ ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí: II. část (zvláštní)*. Beroun: IFEC, 2008, Str. 134.

⁷⁰ Čl. 1 Dohovoru o biologickej diverzite.

⁷¹ ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí: II. část (zvláštní)*. Op. cit. Str. 134.

⁷² Čl. 7 písm. a) Dohovoru o biologickej diverzite.

⁷³ Príloha I Dohovoru o biologickej diverzite.

⁷⁴ Conference of the parties (COP). *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25].

⁷⁵ Čl. 23 odst. 4 Dohovoru o biologickej diverzite.

⁷⁶ Čl. 24 Dohovoru o biologickej diverzite.

o vytvorenie zmierovacej komisie na základe druhej časti Prílohy II.⁷⁷ Taktiež je zriadený aj Poradný orgán pre vedu, techniku a technológiu, ktorého úlohou je poskytovanie odborného poradenstva v oblasti dohovoru Konferencii zmluvných strán, poprípade iným jej poradným orgánom.⁷⁸

Podľa dohovoru je dôležité poskytovať ohrozeným druhom, prirodzeným stanovištiam a ekosystémom jednak ochranu *in situ*, čiže na mieste ich prirodzeného výskytu, kde je nutná snaha udržovať či obnovovať životaschopné populácie tamojších druhov, poprípade tam, kde došlo k nadobudnutiu ich charakteristických vlastností, pokiaľ ide o domestikované či pestované druhy,⁷⁹ a tak ak to bude vhodné a možné, má každý signatár činiť opatrenia spĺňajúce tento účel, konkrétne ide podľa čl. 8 dohovoru napríklad o vytvorenie systému chránených území či oblastí, ochranu pre zabezpečenie trvale udržateľného využívania biologických zdrojov, revitalizáciu ekosystémov, a taktiež o ochranu a kontrolu nepôvodných druhov a odstránenie tých, ktoré by ohrozovali ekosystémy, stanovištia či druhy.⁸⁰

I keď tento typ ochrany by mal byť prioritný, avšak ak je to nutné pre nemožnosť alebo nedostatočnosť takejto ochrany, dohovor upravuje aj ochranu *ex situ*, kde ide o ochranu poskytovanú týmto zložkám biologickej rozmanitosti mimo areál ich prirodzeného rozšírenia.⁸¹ Ochrana *ex situ*, upravená ďalej v dohovore, je skôr doplnková k ochrane *in situ*, ako vyplýva z čl. 9 dohovoru a prioritne má byť uplatňovaná v pôvodnej krajine, kde sa daná zložka biologickej diverzity vyskytuje,⁸² čo má byť sprostredkované hlavne pomocou špecifických zariadení vytvorených k tomuto účelu ako sú napríklad zoologické či botanické záhrady alebo arboréta.⁸³ U niektorých druhov, ako napríklad u koňa przewalského (*Equus ferus przewalskii*) je životaschopné populácie možné nájsť už len v takýchto zariadeniach.⁸⁴

Vzhľadom na spomínaný fakt, že Dohovor o biologickej diverzite je rámcová medzinárodná zmluva, zakotvuje právomoc konferencie zmluvných strán prijímať protokoly, ktoré sa podrobnejšie zaoberajú jej cieľmi.⁸⁵ Kartagénsky protokol o biologickej bezpečnosti v súvislosti s používaním geneticky modifikovaných organizmov a Nagojský protokol o prístupe

⁷⁷ Čl. 27 Dohovoru o biologickej diverzite a Príloha II Dohovoru o biologickej diverzite.

⁷⁸ Čl. 25 Dohovoru o biologickej diverzite.

⁷⁹ Čl. 2 Dohovoru o biologickej diverzite.

⁸⁰ Čl. 8 písm. a), c), f), h) Dohovoru o biologickej diverzite.

⁸¹ Čl. 2 Dohovoru o biologickej diverzite.

⁸² Čl. 9 Dohovoru o biologickej diverzite.

⁸³ ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí: II. část (zvláštní)*. Op. cit. Str. 134.

⁸⁴ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 166.

⁸⁵ Čl. 28 Dohovoru o biologickej diverzite a taktiež ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí: II. část (zvláštní)*. Op. cit. Str. 135.

ku genetickým zdrojom a spravodlivom a rovnocennom spoločnom využívaní prínosov vyplývajúcich z ich používania sú doposiaľ jediné dva prijaté protokoly a ich signatármi sú aj Európska únia a takisto aj Česká republika.⁸⁶

3.1.1. Nepôvodné druhy v Dohovore o biologickej diverzite

Vyššie spomínaná úprava nepôvodných druhov v rámci ochrany in situ rozhodne nie je jediná, tejto oblasti sa dotýkajú aj mnohé rozhodnutia konferencií zmluvných strán. Z nich je rozhodnutie týkajúce sa práve tohto ustanovenia, prijaté na šiestom zasadaní konferencie zmluvných strán v roku 2002 COP VI/23 najdôležitejšie, čo sa invázných nepôvodných druhov týka, pretože má napomôcť pri uplatňovaní práve čl. 8 písm. h) dohovoru, nakoľko dovtedajšie právne nástroje v tejto oblasti neboli dostačujúce, čo sa prejavilo aj v prijatí definícií najdôležitejších pojmov v oblasti invázných nepôvodných druhov.⁸⁷ Rozhodnutie tiež znovu zdôrazňuje nutnosť vytvárania stratégií a akčných plánov na národných a regionálnych úrovniach, ku ktorým obsahuje aj podporné body týkajúce sa ich vytvárania, ako aj dôležitosť medzinárodnej spolupráce pri ochrane biologickej rozmanitosti pred inváznymi nepôvodnými druhmi. Zároveň vymedzuje 15 hlavných princípov, ide napríklad o ekosystémový prístup, princíp vzdelávania a oboznamovania verejnosti, výmeny informácií či kontroly, rozdelených do kategórií obecné, preventívne, týkajúce sa introdukcie nepôvodných druhov a zmiernovania ich následkov.⁸⁸

Na desiatom zasadaní konferencie zmluvných strán v roku 2010 bolo prijaté ďalšie rozhodnutie týkajúce sa aj invázných nepôvodných druhov, a to rozhodnutie COP X/2, ktorého súčasťou je Strategický plán pre biodiverzitu 2011-2020, ktorého úlohou je sprostredkovať efektívne uplatňovanie Dohovoru o biologickej diverzite s pomocou v ňom obsiahnutých strategických cieľov, tzv. Cieľov z Aichi, z ktorých je 5 hlavných a ostatných 20 ich potom ďalej rozvíja a práve deviaty z nich stanoví nutnosť jednak určenia konkrétnych invázných druhov, ale aj ciest, ktorými sa rozširujú, z nich potom prioritné druhy a cesty majú byť kontrolované alebo vyhubené k zamedzeniu ďalšieho šírenia nových invázných nepôvodných druhov.⁸⁹ Doplňenie, čo sa špecifických oblastí ako napríklad kontajnerová preprava tovaru po mori a jej vplyv na

⁸⁶ Country profiles: Czech republic. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25] a tiež Country profiles: European union. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25].

⁸⁷ Viz kapitola 2. Vymedzenie základných pojmov.

⁸⁸ COP 6 Decision VI/23: Alien species that threaten ecosystems, habitats or species. *Convention on Biological Diversity* [online]. © CBD Secretariat [cit. 2021-02-03].

⁸⁹ X/2 Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25].

rozširovanie inváznych druhov a výzvu pre zbieranie podkladov na hodnotenie spomínaného deviateho cieľu obsahuje rozhodnutie COP XIII/13 z roku 2016.⁹⁰

Na doteraz poslednom zasadaní konferencie zmluvných strán o dva roky neskôr v rámci rozhodnutia COP 14/11 boli upravované ďalšie špecifické oblasti možného introdukovania inváznych druhov, ako napríklad prevoz krmiva pre živočíchy a taktiež bola zriadená ad hoc technická skupina expertov pre invázne nepôvodné druhy, ktorej úlohou je napomáhať radami, či poskytovať technické alebo manažmentové kroky pre boj s inváznymi druhmi a tým aj napĺňanie cieľov z Aichi.⁹¹ Mnoho týchto rád poskytla vo svojej správe z jej zasadnutia, ktoré sa konalo v Kanade v decembri roku 2019, týkali sa napríklad spôsobov využívania existujúcich databáz inváznych nepôvodných druhov pre zlepšenie komunikácie a prevencie rizík na medzinárodnej úrovni alebo tiež obsahuje viacero rád pre lepší manažment zvláštnych ciest, ktorými sa invázne druhy môžu šíriť.⁹²

3.2. Dohovor o ochrane sťahovavých druhov voľne žijúcich živočíchov (Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals)

Myšlienka vytvorenia Dohovoru o ochrane sťahovavých druhov voľne žijúcich živočíchov (ďalej len „Bonnský dohovor“) vznikla na Konferencii OSN o životnom prostredí človeka v Štokholme v roku 1972, kde došlo aj k založeniu Programu OSN o životnom prostredí (UNEP) a následne o 2 roky neskôr bola nemecká vláda poverená vytvorením jeho textu, ktorý bol prijatý v roku 1979 v Bonne a v platnosť vstúpil v roku 1983. Je uložený v Nemecku, kde sídli aj jeho Sekretariát.⁹³ V súčasnosti má už vyše 120 zmluvných strán, medzi nimi je aj Európska únia.⁹⁴ Česká republika sa stala signatárom tohto dohovoru, ktorý je jedným z najdôležitejších, čo sa ochrany prírody a biologickej diverzity týka,⁹⁵ v roku 1994⁹⁶ a za jeho napĺňanie na vnútroštátnej úrovni je zodpovedné Ministerstvo ŽP.⁹⁷

⁹⁰ COP 13 Decision XIII/13. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25].

⁹¹ COP 14 Decision 14/11. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25].

⁹² Report of the ad hoc technical expert group on invasive alien species. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25].

⁹³ 40 YEARS OF CMS 1979-2019. *Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals* [online]. Bonn: CMS Secretariat, © 2020 [cit. 2021-4-27].

⁹⁴ Parties and Range States. *Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals* [online]. Bonn: CMS Secretariat, © 2020 [cit. 2021-4-27].

⁹⁵ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Op. cit. Str. 137.

⁹⁶ Bonnský dohovor bol v Sbíre zákonů vyhlášený pod č. 127/1994 Sb.

⁹⁷ ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí: II. část (zvláštní)*. Op. cit. Str. 136.

Ako z názvu vyplýva, tento dohovor sa zoberá ochranou špecifických druhov, ktoré sú konkrétne vymenované v jeho prílohách, zo všeobecného hľadiska ide o populácie ako celky či ich geograficky oddelené časti bez ohľadu na druh alebo nižší taxón voľne žijúcich živočíchov, pod podmienkou, že významné množstvo ich jedincov prekračuje jednu či viacero štátnych hraníc, a to cyklicky a predvídateľne.⁹⁸ Táto ochrana má byť poskytovaná vo všetkých areáloch na súši či vo vode, kde sa sťahovavé druhy usádzajú trvale, či sa tam vyskytujú len dočasne, a taktiež tie, cez ktoré zväčša prechádzajú počas migrácie.⁹⁹ Zabezpečovaná má byť 3 spôsobmi, a to – podporou výskumu v tejto oblasti, zabezpečením silnej ochrany migrujúcich druhov a podporovaním uzatvárania dohôd a memoránd prehlbujúcich spoluprácu zmluvných strán tohto dohovoru.¹⁰⁰

Bonnský dohovor delí ochranu poskytovanú sťahovavým druhom do dvoch kategórií.¹⁰¹ V rámci prvej sa chránia migrujúce druhy zahrnuté v Prílohe I Bonnského dohovoru (medzi nimi napr. bocian čiernozobý (*Ciconia boyciana*)) - ide o tie, ktoré sú ohrozené vyhubením v rámci celého areálu ich výskytu či v jeho podstatnej časti, čo musí byť preukázateľné spoľahlivými vedeckými podkladmi.¹⁰² Práve v rámci ich ochrany sa vyžaduje kontrola, poprípade odstraňovanie nových či už rozšírených nepôvodných druhov. Táto povinnosť platí pre areálové štáty, ktorých jurisdikcia sa vzťahuje na areál niektorého migrujúceho druhu, ako aj povinnosť zachovania, či kde je to vhodné pre zamedzenie hrozby ich vyhynutia, povinnosť obnovenia ich stanovišť, taktiež prevencie negatívnych účinkov činností, prekážok, či iných relevantných faktorov obmedzujúcich ich migráciu či existenciu, a okrem výslovne stanovených výnimiek (ako napríklad potreba na vedecké účely) musia na svojom území zakázať ich lov.¹⁰³

Druhá kategória sa vzťahuje na sťahovavé druhy uvedené v Prílohe II (ide napr. o bociana bieleho (*Ciconia ciconia*)), ktorých počet sa prostredníctvom rôznorodých vplyvov môže časom zmenšiť alebo sa môže zmenšiť ich areál rozšírenia, čiže stav ich ochrany nie je priaznivý, a preto je nutná medzinárodná spolupráca, či by im značne prospela. Táto je uskutočňovaná formou medzinárodných dohôd (*agreement*) a memoránd o porozumení (*memorandum of understanding*), ktorých vytváranie upravuje článok 5 Bonnského dohovoru, v rámci ktorého je znovu zdôraznená nutnosť ochrany a kontroly stanovišť aj pred rozšírením

⁹⁸ Čl. 1 odst. 1 písm. a) Bonnského dohovoru.

⁹⁹ Čl. 1 odst. 1 písm. f) Bonnského dohovoru.

¹⁰⁰ Čl. 2 odst. 3 Bonnského dohovoru a tiež Úmluva o ochrane sťahovavých druhů voľne žijících živočichů (Bonnská úmluva). *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-4-27].

¹⁰¹ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 136.

¹⁰² Čl. 1 odst. 1 písm. e) a čl. 3 odst. 2 Bonnského dohovoru.

¹⁰³ Čl. 1 odst. 1 písm. h) a čl. 3 odst. 4 a 5 Bonnského dohovoru.

alebo pred už introdukovanými nepôvodnými druhmi škodiacimi druhom chráneným v Prílohe II Bonnského dohovoru.¹⁰⁴

3.2.1. Dohody a memorandá o porozumení

Na základe tohto dohovoru bolo doposiaľ prijatých sedem dohôd a devätnásť memoránd o porozumení, z ktorých je česká republika signatárom v prípade dvoch dohôd, a to *Dohody o ochrane africko-euroázijských druhov vodného sťahovavého vtáctva (AEWA)* a *Dohody o ochrane populácií európskych netopierov (EUROBATS)* a tiež dvoch memoránd o porozumení, a to *Memoranda o porozumení pri ochrane a manažmente stredoeurópskej populácie dropa fúzatého (Otis tarda)* a *Memoranda o porozumení o ochrane migrujúceho dravého vtáctva v Afrike a Eurázii*.¹⁰⁵ Tie sú významné z hľadiska nepôvodných druhov práve kontrolou introdukcie alebo už introdukovaných nepôvodných druhov, ktoré môžu mať škodlivý vplyv na sťahovavé druhy. Konkrétne teda Dohoda o ochrane africko-euroázijských druhov vodného sťahovavého vtáctva obsahuje ustanovenie stanovujúce povinnosť signatárom zabráňovať úmyselnému vysadeniu a použiť všetky dostupné prostriedky na zabránenie neúmyselného vysadenia nepôvodných druhov vodných vtákov a ak už boli introdukované, znovu sa majú použiť vhodné prostriedky na zabránenie vzniku nebezpečenstva z ich strany na pôvodných druhoch.¹⁰⁶ A zhodne Memorandum o porozumení o ochrane migrujúceho dravého vtáctva v Afrike a Eurázii upravuje nutnosť využívať vhodné dostupné prostriedky pre zabránenie introdukcie nepôvodných dravých vtákov ako aj ich krížencov, kde by to mohlo narušiť uchovanie biologickej diverzity.¹⁰⁷

3.3. Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats)

Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť (ďalej len „Bernský dohovor“) bol prvou medzinárodnou právnou normou, ktorá spájala druhovú ochranu a starostlivosť o prírodné stanovišťa.¹⁰⁸ Aj napriek tomu, že ide o regionálnu medzinárodnú zmluvu zjednanú v rámci Rady Európy – zmluvnými stranami sú hlavne európske štáty, no taktiež aj Európska únia, vďaka tomu, že za významnú dohovor pokladá aj ochranu

¹⁰⁴ Čl. 5 odst. 5 písm. e) Bonnského dohovoru.

¹⁰⁵ Signatories and Range States. *Raptors: Memorandum of Understanding on the Conservation of Migratory Birds of Prey in Africa and Eurasia* [online]. Bonn: UNEP/CMS Secretariats, © 2015 [cit. 2021-4-28] a Bonnská úmluva – CMS. *Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti* [online]. Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti, © 2021 [cit. 2021-4-28].

¹⁰⁶ Čl. III odst. 2 písm. g) Dohody o ochrane africko-euroázijských druhov vodného sťahovavého vtáctva.

¹⁰⁷ Odst. 8 písm. g) Memoranda o porozumení o ochrane migrujúceho dravého vtáctva v Afrike a Eurázii.

¹⁰⁸ PLESNÍK, Jan. Bernská úmluva slaví 40. výročí. *Ochrana prírody: Kulérova príloha*. 2019, **74**(5), Str. I.

migrujúcich živočíchov, pripojili sa k nej aj štyri africké štáty (napr. Senegal, Maroko), cez ktoré tieto živočíchy zväčša prechádzajú alebo sa tam na zimu usádzajú.¹⁰⁹ Bernský dohovor bol podpísaný 19. septembra 1979 v Berne vo Švajčiarsku a platný je od roku 1982, samotná Česká republika sa stala zmluvnou stranou v roku 1998¹¹⁰ po učením výhrad podľa čl. 22 Bernského dohovoru¹¹¹ ohľadom zaradenia niektorých jedincov na zoznam prísne chránených živočíchov - ide o na území Česka nepôvodnú kozu bezoárovú (*Capra aegagrus*) a niektorých predátorov z radu vtákov a cicavcov (napr. medveď hnedý (*Ursus Arctos*), výr veľký (*Bubo bubo*)), a taktiež zahrnutie poloautomatických a automatických zbraní so zásobníkom schopným pojať viac ako dva náboje do Prílohy IV. Pre úpravu záväzkov z tohto dohovoru nebol prijatý žiadny zvláštny zákon, sú však obsiahnuté v zákone o ochrane prírody a krajiny, zákone o poľovníctve a zákone na ochranu zvierat proti týraniu¹¹² a o ich napĺňanie sa stará Ministerstvo ŽP spolu s Agentúrou ochrany prírody a krajiny ČR (ďalej len „Agentúra“).¹¹³

Bernský dohovor má za cieľ ochrániť druhy voľne rastúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov a taktiež ich prírodné stanovištia na úrovni celej Európy, hlavne ak je pri tom nutná spolupráca viacerých krajín a taktiež túto spoluprácu podporiť, tiež zdôrazňuje nutnosť zamerať sa na ohrozené a zraniteľné druhy, vrátane sťahovavých,¹¹⁴ avšak táto ochrana sa vzťahuje hlavne na druhy, ktoré sú obsiahnuté v prílohách.¹¹⁵ Prijatie výnimiek z tejto ochrany je povolené, avšak len za splnenia prísnych a jasne vymedzených podmienok.¹¹⁶

Prílohy Bernského dohovoru sú štyri. Prílohou I a II sú zoznamy prísne chránených druhov a poddruhov voľne rastúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov, Príloha III obsahuje zoznam živočíchov, ktoré nemusia byť štátni prísne chránené, no pri ich využívaní by sa malo postupovať tak, aby sa zamedzilo ohrozeniu prežitia ich populácie, vždy zoskupených podľa čeladi pre väčšiu prehľadnosť. Príloha IV vymedzuje niektoré nehumánne a preto zakázané prostriedky a metódy usmrcovania, odchyty, či ďalších foriem využívania zvierat, ako je napríklad osleповanie zrkadlami či umelým svetlom, vydymovanie, používanie lepidiel

¹⁰⁹ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 150.

¹¹⁰ Bernský dohovor bol v Sbírcе mezinárodních smluv vyhlásený pod č. 107/2001 Sb.

¹¹¹ Čl. 22 Bernského dohovoru umožňuje každému štátu pri pristúpení uviesť konkrétne výhrady k druhom v Prílohách I-III alebo prostriedkom či spôsobom nakladania s nimi v Prílohe IV.

¹¹² STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 152.

¹¹³ Bernská úmluva. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: ©Ministerstvo životního prostředí, ©2008–2020 [cit. 2021-04-09].

¹¹⁴ Čl. 1 Bernského dohovoru.

¹¹⁵ Čl. 4 Bernského dohovoru.

¹¹⁶ Čl. 9 Bernského dohovoru.

a výbušnín,¹¹⁷ čím sa v dobe, keď v západnej Európe nebol vplyv myšlienky ochrany zvierat pred zlým zaobchádzaním tak výrazný ako v súčasnosti, stal Bernský dohovor jedným z prelomových právnych nástrojov, ktorý sa touto oblasťou vôbec zaoberal.¹¹⁸

Zvláštnosťou Bernského dohovoru je jeho špeciálny kontrolný mechanizmus, otvorený dohľad verejnosti. Z každého zmluvného štátu môže občan, organizácia alebo inštitúcia upozorniť sekretariát na konkrétny prípad, kedy vláda tohto štátu neplní záväzky pre ňu plynúce z tohto dohovoru, na čo následne stály výbor preskúma opodstatnenosť tejto sťažnosti spolu s oficiálnym stanoviskom prijatým od danej vlády. Po zistení, že záväzok naozaj dodržaný nebol, ju stály výbor vyzve k náprave s uvedením konkrétnych odporúčaní na nápravu, o ktorých splnení musí na najbližšom nasledujúcom zasadnutí zástupca príslušnej vlády podať správu. Až keď stály výbor uzná, že jeho odporúčania boli dostatočne splnené, bude prípad uzatvorený. Práve pre tento postup je väčšina účastníkov jeho zasadnutí tvorená zo zástupcov mimovládnych organizácií, občianskych združení a odborných spoločností zo štátov práve prejednávanych sťažností.¹¹⁹

Na základe odporúčania stáleho výboru z roku 1989, ktorým bolo zmluvným štátom uložené vyčleniť na ich území z celoeurópskeho hľadiska významné lokality zvláštneho záujmu pre ochranu prírody, bola vytvorená sústava Emerald.¹²⁰ Tieto oblasti musia byť významné z hľadiska prispievania k ochrane dlhodobého prežitia druhov a stanovišť Bernského dohovoru vyžadujúcich špeciálnu ochranu. Ich vytvorenie je podstatné pre napĺňanie záväzkov z tohto dohovoru stranami zmluvy, a keďže jedným zo signatárov je aj Európska únia, splnenie tejto povinnosti prispelo k vytvoreniu sústavy Natura 2000, čím došlo k prekrytiu týchto dvoch sústav na územiach členských štátov Európskej únie.¹²¹

3.3.1. Nepôvodné druhy v Bernskom dohovore

V rámci Bernského dohovoru je pre otázku invázných nepôvodných druhov relevantný len článok 11, ktorý stanoví povinnosť každej zmluvnej strane dohovoru prísne dohliadať na vysadzovanie druhov nepôvodných v danom mieste.¹²² Odlišne od iných multilaterálnych medzinárodných zmlúv, zaoberajúcich sa životným prostredím, Bernský dohovor nevytvoril

¹¹⁷ Bernský dohovor. *Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky* [online]. Bratislava: MŽP SR [cit. 2021-04-09].

¹¹⁸ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 151.

¹¹⁹ PLESNÍK, Jan. Bernská úmluva oslavila 25. výročí. *Ochrana přírody*. 2005, **60**(3), Str. 86.

¹²⁰ PLESNÍK, Jan. Bernská úmluva rokovala po pětatřicáté. *Ochrana přírody: Kulěrová příloha*. 2016, **71**(1), Str. II.

¹²¹ Emerald Network of Areas of Special Conservation Interest. *Council of Europe* [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2021 [cit. 2021-04-13].

¹²² Čl. 11 odst. 2 písm. b) Bernského dohovoru.

vedecký panel, má však expertné skupiny, tvorené odborníkmi na určitú oblasť zo signatárskych krajín či mimovládnych organizácií,¹²³ ktoré sa zaoberajú špecifickými oblasťami v rámci Bernského dohovoru, medzi nimi aj inváznymi nepôvodnými druhmi.¹²⁴ Tá už od roku 1992 zbiera a analyzuje právne predpisy upravujúce otázku invázných nepôvodných druhov z rôznych krajín, na základe čoho sa snaží o docielenie zjednotenia vnútroštátnych právnych úprav v rámci tejto oblasti, medzi iným napríklad aj čo sa týka terminológie. Významné bolo hlavne vytvorenie Európskej stratégie pre invázne nepôvodné druhy (*European Strategy on IAS*, ďalej len „Európska stratégia“).¹²⁵ Cieľom Európskej stratégie, prijatej v roku 2003 na 23. zasadaní Stáleho výboru Bernského dohovoru je podporovať rozvoj a implementáciu koordinovaných opatrení prijímaných v rámci celej Európy, aby sa predchádzalo alebo aspoň minimalizovalo množstvo nepriaznivých dopadov spôsobených inváznymi nepôvodnými druhmi na biologickú rozmanitosť Európy a taktiež na ekonomiu či ľudské zdravie. Vzhľadom na to má zmluvným štátom Bernského dohovoru poradiť pri zvyšovaní povedomia o problematike invázných nepôvodných druhov a spôsoboch ich regulácie, posilňovaní národnej aj regionálnej schopnosti zakročiť proti nim, hlavne podpory spolupráce, prevencií introdukcie nových druhov a podporovaní rýchleho zakročenia pri ich zistení, redukovani následkov spôsobených už zavlečenými druhmi, snahách o ozdravenie a obnovenie druhov, prírodných stanovišť a ekosystémov narušených ich inváziami a v neposlednom rade pri vytváraní stratégií na národnej či regionálnej úrovni.¹²⁶ Táto stratégia stavia na základných princípoch Dohovoru o biologickej diverzite, ktoré rozširuje o opatrenia zabezpečujúce obnovu a zotavenie druhov, prírodných biotopov a ekosystémov postihnutých zavlečenými druhmi.¹²⁷

3.4. Protokol o ochrane životného prostredia k Zmluve o Antarktíde (Protocol on Environmental Protection to the Antarctic Treaty)

Územie Antarktídy je špecifické svojou izolovanosťou a s tým spojenou zachovalosťou jeho prírody. Je označované ako *medzinárodný priestor*, čiže priestor, ktorý si žiadny štát nemôže privlastniť a zároveň všetky štáty majú právo ho využívať za podmienok stanovených

¹²³ Groups of Experts set up under the Bern Convention. *Council of Europe* [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2021 [cit. 2021-04-14].

¹²⁴ PLESNÍK, Jan. Bernská úmluva slaví 40. výročí. Op. cit. Str. II.

¹²⁵ Group of experts on Invasive Alien Species (IAS). *Council of Europe* [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2021 [cit. 2021-04-14].

¹²⁶ GENOVESI, Piero a Clare SHINE. *European strategy on invasive alien species*. Wasselonne: Council of Europe Publishing, 2011, Str. 17.

¹²⁷ *Ibid*, Str. 12.

medzinárodnými zmluvami.¹²⁸ Tento stav bol docielený vďaka všeobecnému presvedčeniu o potrebe intenzívneho výskumu od 50. rokov 20. storočia, ktorý pomohol prekonať protichodné snahy niektorých štátov prisvojiť si časti tejto oblasti a s tým súvisiace vyostrovanie medzinárodných konfliktov. Niektoré krajiny, ktoré sa aktívne zúčastňovali prostredníctvom svojich vedeckých pracovníkov na výskume v oblasti Antarktídy v rámci Medzinárodného geofyzikálneho roku v trvaní 18 mesiacov, ktorý bol vyhlásený po návrhu Svetovej meteorologickej organizácie v rokoch 1957-1958,¹²⁹ podpísali 1. decembra 1959 vo Washingtone Zmluvu o Antarktíde, ktorá nadobudla platnosť 23. júna 1961. K prvotným dvanástim štátom, ku ktorým patrilo aj sedem štátov, ktoré si v minulosti nárokovali vlastnícke právo k častiam tohto územia, sa postupom času pridávali aj ďalšie signatárske štáty, medzi nimi aj Česká republika, až sa ich počet rozmnožil na súčasných 54.¹³⁰ Zvláštnosťou je, že zmluvné strany rozlišuje do troch kategórií – prvú tvorí 12 pôvodných signatárskych štátov, druhú štáty, ktoré na tomto území vyvíjajú značnú výskumnú a vedeckú činnosť, čím dávajú najavo svoj záujem o Antarktídu a tretiu ostatné zmluvné štáty. Rozdiel medzi nimi je v tom, že prvé dve kategórie majú viac práv (ako napríklad zúčastniť sa Konzultatívnych schôdzok Zmluvy o Antarktíde), aby len štáty, ktoré skutočne prejavujú záujem, mali významný vplyv na ďalšie rozvíjanie individuálneho právneho systému nazývaného Antarktický zmluvný systém (*Antartic Treaty System*),¹³¹ ktorý tvoria aj iné právne nástroje týkajúce sa tejto oblasti, ako napríklad *Dohovor o zachovaní antarktických tuleňov* a *Protokol o ochrane životného prostredia k Zmluve o Antarktíde* (ďalej len „Madridský protokol“) a ktorý zabezpečuje mierové využívanie a slobodný vedecký výskum v tejto oblasti.¹³²

3.4.1. Madridský protokol

Vzhľadom na to, že sa v Zmluve o Antarktíde vôbec nenachádzajú žiadne ustanovenia o ochrane životného prostredia, tak po neúspechu dohodnúť sa na opatreniach týkajúcich sa ťažby nerastných surovín, bol v roku 1991 prijatý stranami zmluvy Madridský protokol, ktorý následne vstúpil do platnosti v roku 1998.¹³³ Česká republika sa stala signatárom v roku 1992

¹²⁸ ONDŘEJ, Jan. *Právní režimy mezinárodních prostorů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, Str. 9. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk).

¹²⁹ Ibid, Str. 16-17.

¹³⁰ The Antarctic Treaty. *Secretariat of the Antarctic Treaty* [online]. Buenos Aires: the Antarctic Treaty Secretariat, ©2021 [cit. 2021-04-06].

¹³¹ ONDŘEJ, Jan. *Právní režimy mezinárodních prostorů*. Op. cit. Str. 18-19.

¹³² Smlouva o Antarktídě. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-04-06] a DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. Op. cit. Str. 354.

¹³³ COMMITTEE FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION. *25 Years of the Protocol on Environmental Protection to the Antarctic Treaty*. Buenos Aires: Secretariat of the Antarctic Treaty, 2016. Str. 7.

ešte v rámci ČSFR¹³⁴ a ratifikovala ho neskôr v roku 2004¹³⁵, zároveň bol v roku 2003 prijatý zákon o Antarktíde¹³⁶ za účelom dodržiavania medzinárodných záväzkov týkajúcich sa Antarktídy, hlavne všestrannej ochrany životného prostredia.¹³⁷ Madridský protokol ustanovuje Antarktídu ako prírodnú rezerváciu zasvätenú mieru a vede, kde sa uskutočňuje výskum dôležitý aj pre pochopenie globálneho životného prostredia, a preto všetky aktivity konané na tomto území musia byť v súlade s požiadavkami na ochranu jej životného prostredia.¹³⁸ Dôležitou a neodlučiteľnou súčasťou Madridského Protokolu sú jeho prílohy, pre tému invázií nepôvodných druhov je z nich relevantná Príloha II – *Uchovanie fauny a flóry Antarktídy*, ktorá je novelizovaným textom Dohodnutých opatrení o ochrane fauny a flóry.¹³⁹

Táto príloha podmieňuje prinesenie nepôvodných druhov na pevninu, ľadovcové šelfy alebo do vôd v oblasti Antarktídy povolením k dovozu, v ktorom bude stanovený druh, počet a podľa možnosti aj vek a pohlavie, a takisto opatrenia nutné prijať k zabráneniu úniku - no aj to je možné len pokiaľ ide o domáce rastliny a laboratórne zvieratá a rastliny (vrátane vírusov, baktérii a húb).¹⁴⁰ Výslovne je pritom stanovený zákaz dovozu psov. V povolení k dovozu je zároveň uvedený aj záväzok odviezť či odstrániť (spálením alebo iným rovnako účinným spôsobom) nepôvodný druh ešte pred vypršaním jeho platnosti. K zabráneniu zavlečenia mikroorganizmov, ktoré sa v pôvodnej faune a flóre Antarktídy nevyskytujú, sa zakazuje prinášať do tejto oblasti hydinu a iné živé vtáky a taktiež nesterilnú pôdu¹⁴¹ a má sa dbať na prijímanie ďalších podobných opatrení.¹⁴² Som presvedčená, že takto prísne nastavená právna úprava je zárukou zabezpečenia zachovania ekosystému Antarktídy v čo najpôvodnejšom stave a taktiež možnosti ďalšieho dôležitého výskumu vykonávaného na tomto území.

¹³⁴ Smlouva o Antarktídě. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-04-06].

¹³⁵ Bol vyhlásený v Sbírcе mezinárodních smluv pod č. 42/2005 Sb.

¹³⁶ V plnom znení je to zákon č. 276/2003 Sb., o Antarktídě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ § 1 odst. 1 zákona č. 276/2003 Sb., o Antarktídě a o změně některých zákonů.

¹³⁸ Čl. 2 a 3 Madridského protokolu.

¹³⁹ ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí: II. část (zvláštní)*. Op. cit. Str. 208.

¹⁴⁰ Dodatok B Prílohy II k Madridskému protokolu.

¹⁴¹ Dodatok C Prílohy II k Madridskému protokolu.

¹⁴² Čl. 4 Prílohy II k Madridskému protokolu.

4. Únijná právna úprava invázných nepôvodných druhov

Ako už bolo uvedené, vzhľadom na charakter tejto problematiky by bolo nedostatočné obmedziť sa iba na jej samostatné a oddelené riešenie vnútroštátnymi právnymi predpismi, preto postupne vznikla spolupráca na medzinárodnej úrovni a neskôr na ňu nadviazala aj užšia v rámci Európskej únie po tom, čo bolo zistené, že aj keď väčšina členských štátov na svojich územiach právne upravovala invázne druhy, problém bol jednak v tom, že niektoré z nich sa obmedzili len na ich vyhľadávanie na ich území a niektoré sa touto problematikou zaoberali na omnoho vyššej úrovni, ale taktiež aj v tom, že vplyvom týchto rozdielnych prístupov v rámci tak prepojeného územia ako je Európa, by sa iba s ťažkosťami dosiahol výraznejší pokrok v boji proti týmto druhom.¹⁴³ V tomto ohľade Európska únia zaostávala za štátmi, ktoré boli nútené už skôr reagovať na problémy vznikajúce ich vplyvom, spôsobovanými hlavne na ich biologickej diverzite a hospodárstve, išlo napríklad o Juhoafrickú republiku a Austráliu.¹⁴⁴

V súčasnosti sa v rámci Európskej únie nenájde ani jeden štát, na ktorého území by sa nenachádzal žiadny invázny druh.¹⁴⁵ Domnievam sa, že aj preto sú regulované už nielen ako súčasť úpravy iných oblastí, ktoré invázne druhy nepriaznivo ovplyvňujú (zväčša ide o oblasť ochrany biologickej rozmanitosti), ale aj samostatne. Zároveň je táto úprava obsiahnutá aj v primárnom a najmä v sekundárnom práve, taktiež sa jej dotýkajú aj koncepcné nástroje, ako sú stratégie a akčné programy, ktoré sú významné z hľadiska určovania dlhodobých cieľov a ďalšieho smerovania ochrany životného prostredia.

Zmluva o fungovaní Európskej únie je jedným zo základných prameňov primárneho práva¹⁴⁶ a v jej hlave XX, upravujúcej životné prostredie, sú vymedzené aj hlavné ciele, ku ktorým má politika Európskej únie napomáhať. Jedným z nich je „podpora opatrení na medzinárodnej úrovni na riešenie regionálnych alebo celosvetových problémov životného prostredia, a to predovšetkým na boj proti zmene klímy“,¹⁴⁷ pod ktorý sa dá začleniť aj riešenie problematiky rozširovania invázných nepôvodných druhov, čoho dôkazom je aj fakt, že na jeho základe v spojení s čl. 192 odst. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie¹⁴⁸ bolo vydané *nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014 z 22. októbra 2014 o prevencii*

¹⁴³ BOWMAN, Michael, Peter DAVIES a Edward GOODWIN, ed. *Research Handbook on Biodiversity and Law*. Op. cit. str. 193.

¹⁴⁴ ŠÍMA, Jan. *Legislativa v oblasti nepôvodných a invazných druhů a její změny*. Op. cit. Str. 14.

¹⁴⁵ SUNDSETH, Kerstin. *Invasive Alien Species: a European response*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, Str. 15.

¹⁴⁶ KRÍŽOVÁ, Barbora. *Nepôvodní druhy živočichů ve světle unijní a české právní úpravy*. Op. cit. Str. 57.

¹⁴⁷ Čl. 191 odst. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

¹⁴⁸ Článok 192 odst. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie stanoví, že pre zabezpečenie naplnenia cieľov v čl. 191 rozhodne Európsky parlament a Rada v zhode s riadnym legislatívnym postupom o krokoch, ktoré k tomu má Európska únia prijať, čomu má predchádzať aj porada s Hospodárskym a sociálnym výborom a Výborom regiónov.

*a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a taktiež nariadenie Rady (ES) č. 708/2007 z 11. júna 2007 o využívaní cudzích a lokálne sa nevyskytujúcich druhov v akvakultúre, čiže sekundárne právne akty.*¹⁴⁹

V rámci tohto sekundárneho práva existuje mnoho nariadení, čiže všeobecných právnych aktov, ktoré sú uplatniteľné priamo a vo svojej celistvosti vo všetkých členských štátoch Európskej únie, a smerníc, ktoré sú záväzné, čo sa výsledku týka, ale je už na vnútroštátnych orgánoch, akou formou a metódou sa k nemu dopracujú, na rozdiel od nariadení je pri nich teda nutná transpozícia do vnútroštátneho práva a môžu byť určené len jednému členskému štátu alebo aj všetkým,¹⁵⁰ ktoré sa zaoberajú právom životného prostredia a niektoré z nich sú dôležité aj pre oblasť invázných nepôvodných druhov. Po dlhú dobu túto oblasť upravovali, a aj to len okrajovo, iba *smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov* (skrátene smernica o vtákoch) a *smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín* (nazývaná aj smernica o biotopoch),¹⁵¹ vytvárajúce sústavu chránených území Natura 2000, ktorej úlohou je napomáhať k ochrane a zachovaniu biologickej rozmanitosti.¹⁵² Zo sekundárneho práva neskôr pribudli a stali sa dôležitými aj už spomínané nariadenia č. 708/2007/ES a č. 1143/2014/EU, s ktorým je spojené *vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2016/1141 z 13. júla 2016, ktorým sa prijíma zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014.*

V tejto kapitole sa budem podrobnejšie zaoberať, hlavne z hľadiska úpravy invázných nepôvodných druhov, jednak najnovšie prijatými koncepčnými nástrojmi, čiže *Stratégiou Európskej únie v oblasti biodiverzity do roku 2030* a *8. environmentálnym akčným programom EÚ* a už uvedenými aktmi sekundárneho práva, nariadením č. 708/2007/ES a tzv. *naturovými smernicami*, vynechám z nich len nariadenie č. 1143/2014/EU a jeho *vykonávacie nariadenie*, ktorým sa budem venovať v samostatnej predposlednej kapitole vzhľadom na ich význam pri zjednocovaní legislatív a postupu v boji proti týmto druhom v celej Európskej únii.

4.1. Sústava chránených území Natura 2000

Cieľom dvoch únijných smerníc, konkrétne ide o *smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva*, ktorá nahradila pôvodnú

¹⁴⁹ KŘÍŽOVÁ, Barbora. *Nepůvodní druhy živočichů ve světle unijní a české právní úpravy*. Op. cit. Str. 58.

¹⁵⁰ Čl. 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

¹⁵¹ ŠÍMA, Jan. *Legislativa v oblasti nepůvodních a invazních druhů a její změny*. Op. cit. Str. 14.

¹⁵² STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 282.

smernicu Rady č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov a *smernicu Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín*, na základe ktorých došlo k vytvoreniu sústavy chránených území v rámci členských štátov Európskej únie Natura 2000,¹⁵³ je poskytnutie ochrany spomedzi voľne rastúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov najvzácnejším a najviac ohrozeným druhom a taktiež prírodným biotopom práve na územiach krajín Európskej únie, na základe ktorej potom bude zaistené, že biologická diverzita v tejto oblasti bude zachovaná.¹⁵⁴ Táto ochrana je však len minimálnym základom územnej ochrany spoločnej členským štátom, nemá národnú úpravu nahrádzať, má ju len dopĺňať.¹⁵⁵ Vzhľadom na to, že podstatnou hrozbou pre biologickú rozmanitosť sú aj invázne nepôvodné druhy, a teda jej ochrana či obnovovanie je možné len za pomoci minimalizovania nepriaznivých vplyvov týchto druhov, je podľa mňa aj sústava chránených území Natura 2000 značne relevantná pre problematiku regulácie invázných druhov.

Sústava Natura 2000 je tvorená chránenými vtáčimi územiami, ktoré sa vyhlasujú na základe smernice o vtákoch a územiami európskeho významu, vyhlasovanými podľa kritérií určených v smernici o biotopoch.¹⁵⁶ Na základe čl. 17 smernice o biotopoch,¹⁵⁷ správu o stave ich ochrany v rámci jednotlivých štátov majú členské štáty Európskej únie povinnosť zasielať každých 6 rokov Európskej Komisii a na základe vyhodnotenia týchto dát je potom vydávaná správa Stav prírody v EU za dané šesťročné obdobie.¹⁵⁸ Z doteraz poslednej, za obdobie rokov 2013-2018, vydananej v roku 2020 vyplýva, že na celom území Európskej únie sa v súčasnosti nachádza okolo 463 druhov vtákov, 233 rôznych prírodných stanovišť a 1389 iných voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín. Zo správy však tiež vyplýva, že oproti predošlej správe sa zhoršuje záchranný stav na úrovni druhov vtákov a prírodných stanovišť a nie je to len vplyvom zmeny zbierania a vyhodnocovania dát, ku ktorým došlo.¹⁵⁹

V medziach hraníc Českej republiky bolo doposiaľ vyhlásených 41 takýchto chránených vtáčích území, z ktorých posledné 2 pribudli v roku 2009 a 1 113 území európskeho významu,

¹⁵³ AMBRÓZ, Leonard et. al. *Atlas druhov európskeho významu pre územia NATURA 2000 na Slovensku: The Atlas of Species of European Interest for NATURA 2000 Sites in Slovakia*. Liptovský Mikuláš: Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, © 2011, str. 9-10.

¹⁵⁴ Čo je Natura 2000. *Štátna ochrana prírody SR* [online]. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, © 2021 [cit. 2021-6-9].

¹⁵⁵ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právni úpravy ochrany prírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 498.

¹⁵⁶ Natura 2000. *Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky* [online]. Bratislava: MŽP SR [cit. 2021-6-9].

¹⁵⁷ Čl. 17 smernice o biotopoch.

¹⁵⁸ The State of Nature in the EU Report (2013-2018). *Natura 2000: Nature and biodiversity newsletter*. Luxemburg, 2020, (49), str. 3.

¹⁵⁹ NAUMANN, Sandra et. al. *State of nature in the EU: Results from reporting under the nature directives 2013-2018*. Luxembourg: © European Environment Agency, ©2020, Str. 5-6.

pričom v roku 2020 bolo doplnené posledné z nich.¹⁶⁰ Pred vstupom do Európskej únie musí každá krajina na základe vedeckých poznatkov vytvoriť na svojom území túto sústavu chránených území a inak to nebolo ani pre Českú republiku, kde sa do tohto procesu chceli zapojiť aj nevládne organizácie, pričom ešte koncom 90. rokov vznikla iniciatíva Základnej organizácie Českého zväzu ochrancov prírody Veronica vo forme dotazníkov, ktoré mali položiť nezávislý základ pre vytvorenie národných zoznamov. Avšak aj keď to nie je bežné, české Ministerstvo ŽP zvolilo cestu podrobného mapovania biotopov a druhov, a tak sa úlohou nevládných organizácii stalo skôr kritické hodnotenie týchto získaných dát.¹⁶¹ Úprava tejto oblasti bola vložená do zákona č. 114/1992 Sb., o ochrane prírody a krajiny, konkrétne do jeho časti štvrtej, chránené vtáčie oblasti sa vyhlasujú vo forme nariadení vlády a európsky významné lokality sú vo forme tzv. národného zoznamu vyhlasovaného nariadením vlády, ten musí byť po navrhnutí na národnej úrovni predložený k schváleniu Európskej Komisii.¹⁶²

Dôležitosť Natura 2000 sa prejavuje aj v tom, že koncepcie alebo zámery, u ktorých by mohol nastať nepriaznivý vplyv na stav predmetu ochrany ňou poskytovanej, či už samostatne alebo v spojitosti s inými, s výnimkou plánov starostlivosti, ktoré pre dané územie vypracuje samotný orgán ochrany prírody, musia byť posudzované v tzv. naturovom hodnotení, upravenom v zákone č. 114/1992 Sb., o ochrane prírody a krajiny. Ten obsahuje aj odchýlky pri vykonávaní hodnotenia špecifické pre naturové hodnotenie, inak sa uplatní postup v zákone č. 244/1992 Sb., o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.¹⁶³

4.1.1. Smernica o vtákoch

Smernica o vtákoch sa uplatňuje pri ochrane, starostlivosti, kontrole a taktiež využívaní všetkých druhov vtáctva uvedených v prílohách tejto smernice, takže na tie, ktoré sa prirodzene nachádzajú vo voľnej prírode území členských štátov Európskej únie, vrátane ich vajec, hniezd a biotopov.¹⁶⁴ Príloha I sa zaoberá druhmi, pri ktorých zabezpečenie ich ďalšieho prežitia a s tým spojeného rozmnožovania v miestach ich prirodzeného výskytu, je spojené s nutnosťou

¹⁶⁰ Natura 2000. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-6-9] a taktiež Aktuality - Natura 2000: Novela nařízení vlády o stanovení národního seznamu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-6-9].

¹⁶¹ KARLÍK, Vlastimil. Nekonečný příběh národního seznamu EVL: Role nevládních organizací. *Fórum ochrany přírody: Analýzy, komentáře*. Praha, 2015, 2(3), 12-13.

¹⁶² Natura 2000. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-6-9] a JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, str. 244-245.

¹⁶³ § 45g – § 45i zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: obecná část*. Op. cit. Str. 354-355.

¹⁶⁴ Čl. 1 smernice o vtákoch.

uplatňovania zvláštnych opatrení chrániacich ich biotopy, ide napríklad o strnádku záhradnú (*Emberiza hortulana*).¹⁶⁵ Na rozdiel od nich, pokiaľ ide napríklad o holuba divého (*Columba livia*) a iné druhy uvedené v Prílohe II, s prihliadnutím k početnosti, rozšíreniu a rýchlosti rozmnožovania ich populácií a za dodržania vnútroštátnych zákonov a iných podmienok, je tieto jedince možné loviť.¹⁶⁶ Smernica o vtákoch tiež stanovuje povinnosť pre členské štáty najskôr každé 3 roky, neskôr sa doba predĺžila po vzore smernice o biotopoch na každých 6 rokov, zasielať Európskej komisii správu o plnení smernice a stave vtáctva na ich území, ktoré sú následne vyhodnocované.¹⁶⁷

Pre reguláciu invázy nepôvodných druhov vtákov je dôležitý čl. 11 tejto smernice, na základe ktorého musia členské štáty zabrániť introdukovaniu akéhokoľvek v danej oblasti nepôvodného druhu vtákov do voľnej prírody na území Európskej únie, pokiaľ by mohli títo noví jedinci nepriaznivo pôsobiť na tam prirodzené rastlinstvo a živočíšstvo a v tejto problematike sa majú štáty obrátiť na Európsku komisiu.¹⁶⁸

4.1.2. Smernica o biotopoch

Smernica o biotopoch má poskytovaním ochrany prirodzeným suchozemským i vodným stanovištiam voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín signatárskych štátov v rámci hraníc Európskej únie pomáhať pri snahe o zachovanie biologickej diverzity. V jej prílohách sú potom bližšie určené typy prirodzených biotopov, ďalej živočíchov a rastlín, ktoré potrebujú rôzne úrovne zvláštnej ochrany, ale aj kritériá pre ich výber.¹⁶⁹

Nepôvodným druhom sa venuje až doplnujúce ustanovenie č. 22, ktoré ukladá štátom pri napĺňaní smernice zabezpečiť, že ak budú úmyselne introdukovať druhy nepôvodné na danom území do voľnej prírody, nesmú byť poškodené žiadne prirodzené biotopy či zložky pôvodnej fauny a flóry, poprípade takúto činnosť môžu úplne zakázať.¹⁷⁰ Judikatúra v roku 2007 následne doplnila, že pokiaľ ide o výklad toho, že pri úmyselnom vysádzaní nesmie dôjsť k žiadnej škode na pôvodných biotopoch a prirodzených voľne rastúcich rastlinách a voľne žijúcich živočíchoch, je nutné chápať ju ako úplný zákaz vzniku akejkoľvek škody, nielen trvalej.¹⁷¹

¹⁶⁵ Čl. 4 a Príloha I smernice o vtákoch.

¹⁶⁶ Čl. 7 a Príloha II smernice o vtákoch.

¹⁶⁷ Čl. 12 smernice o vtákoch a VOJTĚCHOVSKÁ, Eva. Zpráva o stavu druhů přílohy I Směrnice o ptácích: Výsledky hodnotících zpráv 2013. *Ochrana přírody*. 2015, **70**(1), str. 30-31.

¹⁶⁸ Čl. 11 smernice o vtákoch.

¹⁶⁹ Čl. 2 smernice o biotopoch a Prílohy I-VI smernice o biotopoch.

¹⁷⁰ Čl. 22 písm. b) smernice o biotopoch.

¹⁷¹ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 10. mája 2007, vec C-508/04.

4.2. Nariadenie o používaní cudzích a lokálne sa nevyskytujúcich druhov v akvakultúre

Po dokončení projektu IMPASSE, ktorý mal byť reakciou na znepokojujúcu situáciu a dôsledky nepôvodných a lokálne sa nevyskytujúcich druhov v akvakultúre a nakoľko v rámci neho bola preskúmaná aj legislatíva v tejto oblasti a bolo zistené, že je nepostačujúca, a tak priniesol aj návrhy na postupy riešenia tejto situácie, bolo prijaté jedno z dôležitých nariadení pre zjednotenie prístupu k inváznym druhom na území Európskej únie, a síce *Nariadenie Rady (ES) č. 708/2007 z 11. júna 2007 o využívaní cudzích a lokálne sa nevyskytujúcich druhov v akvakultúre*.¹⁷² V jeho preambule sa vo vzťahu k dôvodom jeho prijatia tiež uvádza, že historicky akvakultúra prosperovala z introdukcie cudzích a presúvania lokálne sa nevyskytujúcich druhov a v súčasnosti ide o odvetvie, ktoré sa prudko rozvíja, a preto by bolo vhodné, aby sa v ňom zaistila väčšia druhová rozmanitosť a minimalizovanie rozširovania necieľových druhov a s tým súvisiacich nepriaznivých účinkov na prirodzených biotopoch a narušovania ekosystémov.¹⁷³

Účelom tohto rámcového nariadenia je úpravou činností, ktoré majú hodnotiť a minimalizovať eventuálny vplyv cudzích alebo lokálne sa nevyskytujúcich druhov či necieľových druhov na vodné biotopy, napomáhať k zabezpečeniu trvalo udržateľného rozvoja akvakultúry.¹⁷⁴ Vymedzenie tohto odvetvia je v čl. 3 písm. d) nariadenia č. 1198/2006/ES, ktoré uvádza, že akvakultúrou sa myslí „*chov alebo kultivácia vodných organizmov pomocou techník vytvorených na zvýšenie produkcie príslušných organizmov nad prirodzenú kapacitu životného prostredia*“.¹⁷⁵ Toto nariadenie č. 708/2007/ES používa vlastnú terminológiu, pokiaľ ide o nepôvodné druhy, s týmto pojmom nepracuje, avšak rozlišuje cudzie druhy,¹⁷⁶ lokálne sa nevyskytujúce druhy¹⁷⁷ alebo necieľové druhy.¹⁷⁸

¹⁷² ŠÍMA, Jan. Legislatíva v oblasti nepôvodných a invazných druhů a její změny. Op. cit. Str. 15 a tiež IMPASSE. *European Commission: CORDIS EU research results* [online]. Luxembourg: EU Publications Office, 2011 [cit. 2021-7-7].

¹⁷³ Bod 2 a 3 preambuly nariadenia č. 708/2007/ES.

¹⁷⁴ Čl. 1 nariadenia č. 708/2007/ES.

¹⁷⁵ Čl. 3 bod 1 nariadenia č. 708/2007/ES a čl. 3 písm. d) Nariadenia Rady (ES) č. 1198/2006 z 27. júla 2006 o Európskom fonde pre rybné hospodárstvo.

¹⁷⁶ V čl. 3 odst. 6 nariadenia 208/2007/ES je cudzí druh definovaný ako „*a) druh alebo poddruh vodného organizmu vyskytujúci sa mimo oblasti jeho prirodzeného výskytu a oblasti jeho prirodzeného potenciálu šírenia alebo b) polyploidné organizmy a plodné umelo krížené druhy bez ohľadu na ich prirodzený výskyt alebo potenciál šírenia*“.

¹⁷⁷ Lokálne sa nevyskytujúci druh je podľa čl. 3 odst. 7 nariadenia 208/2007/ES „*druh alebo poddruh vodného organizmu, ktorý sa z biogeografických dôvodov lokálne nevyskytuje v určitej zóne, ktorá sa nachádza v rámci jeho prirodzeného výskytu*“.

¹⁷⁸ Necieľový druh je definovaný v čl. 3 odst. 8 nariadenia 208/2007/ES ako „*akýkoľvek druh alebo poddruh vodného organizmu, ktorý by mohol narušiť vodné prostredie a ktorý sa neúmyselne preniesol spolu s introdukovaným alebo premiestneným vodným organizmom, okrem choroboplodných zárodkov, na ktoré sa vzťahuje smernica 2006/88/ES*“.

Introdukcia cudzieho druhu alebo premiestnenie lokálne sa nevyskytujúceho prevádzkovateľmi podnikov zaoberajúcich sa akvakultúrou je podmienená získaním povolenia od príslušného orgánu prijímajúceho členského štátu.¹⁷⁹ Aj keď sa má toto nariadenie uplatňovať najneskôr od 1. januára 2009,¹⁸⁰ o návrhu implementácie obsahu tohto nariadenia spolu s obsahom nariadenia č. 1143/2014/EU do právneho poriadku Českej republiky, a to hlavne do zákona č. 114/1992 S. o ochrane prírody a krajiny, sa ešte len v súčasnej dobe rokuje. Podľa legislatívneho návrhu by o žiadosti o povolenie mal rozhodovať príslušný orgán ochrany prírody, ktorým v tomto prípade má byť Agentúra, okrem území národných parkov a ich ochranných pásiem, kde to majú byť Správy národných parkov a taktiež stanoví pre tento orgán povinnosť vyžiadať si konkrétne vyjadrenia a záväzné stanoviská, nutné pre rozhodnutie. K tomuto účelu je Ministerstvom ŽP zriadená spoločná medzirezortná komisia ako jej poradný orgán pre prevenciu a zmiernenie negatívnych vplyvov invázných druhov.¹⁸¹ Po kladnom rozhodnutí a vypustení cudzích druhov do otvorených akvakultúrnych zariadení ich je nutné sledovať po obdobie dvoch rokov alebo počas ich celého generačného cyklu v závislosti na tom, ktorý z týchto časových úsekov by bol dlhší a taktiež hodnotiť ich dopady a rozsah ich rozšírenia.¹⁸² Štátom Európskej únie taktiež z nariadenia vyplýva povinnosť viesť voľne dostupný register introdukcií a premiestnení, v ktorom bude uvedená každá v minulosti podaná žiadosť s jej dokumentáciou, v Česku sa doposiaľ neeviduje ani jedna žiadosť¹⁸³ a ďalšia významná povinnosť zaistiť vytvorenie opatrení, ktoré by zamedzili vzniku negatívnych dopadov nepôvodných druhov na biodiverzitu a ich rozšíreniu do voľnej prírody.¹⁸⁴ Bližšie sa legislatívnym zmenám zákona o ochrane prírody a krajiny v súvislosti s týmto nariadením a aj nariadením č. 1143/2014/EU budem vzhľadom na ich podľa mojej mienky veľkú dôležitosť a aj rozsah venovať v šiestej kapitole.

4.3. Stratégia Európskej únie v oblasti biodiverzity do roku 2030

V máji roku 2020 vydala Európska komisia *Oznámenie komisie Európskemu parlamentu, rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov*, ktorým bola prijatá Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 s podtitulom „Prinavrátanie prírody do našich

¹⁷⁹ Čl. 6 odst. 1 nariadenia č. 708/2007/ES.

¹⁸⁰ Čl. 25 odst. 1 nariadenia č. 708/2007/ES.

¹⁸¹ Body 17, 42 a 56 časti prvej návrhu zákona, návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-8].

¹⁸² Čl. 18 odst. 1 nariadenia č. 708/2007/ES.

¹⁸³ Čl. 23 nariadenia č. 708/2007/ES a Nepůvodní a invazní druhy: Rejstřík vysazení a přemístění. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-7-8].

¹⁸⁴ Čl. 4 nariadenia 708/2007/ES.

životov“ po tom, čo v decembri predošlého roku predstavila svoju Európsku zelenú dohodu (European Green Deal), ktorá reaguje aj na pandémiu Covid-19, čo je následne opäť zdôrazňované aj v stratégii do roku 2030, hlavne z hľadiska nutnosti ozdravenia ekonomiky a hospodárstva, ale aj životného prostredia, s ktorým je úzko prepojené aj ľudské zdravie, a preto je nutné chrániť a obnovovať aj biologickú diverzitu, a tak má Európska zelená dohoda za cieľ naštartovať európsku ekonomiku, zlepšiť zdravie a kvalitu života jej obyvateľov a do roku 2050 pretvoriť Európu na prvý klimaticky neutrálny kontinent.¹⁸⁵

Ochrana a obnova prírody, umožnenie transformačnej zmeny, čiže zefektívnenie a zintenzívnenie právnych predpisov a záväzkov, prijímaných v rámci územia Európskej únie týkajúcich sa oblasti životného prostredia, a zaistenie stanovenia ambiciózneho globálnej agendy biodiverzity, sú štyri ciele, ktoré výslovne ešte obsahujú pripojené kľúčové záväzky ako hlavné body, ktoré treba dosiahnuť, stanovené touto stratégiou pre splnenie hlavného cieľa, a to „zabezpečiť, aby boli do roku 2050 všetky ekosystémy na svete obnovené, odolné a primerane chránené“.¹⁸⁶

Stratégia znovu potvrdzuje, že veľkou hrozbou pre biologickú rozmanitosť sú stále aj invázne nepôvodné druhy, keď ako jeden z kľúčových záväzkov pre obnovu prírody stanoví, že je nutné, aby kleslo množstvo druhov ohrozovaných práve nimi, ktoré sú zároveň zaradené do červeného zoznamu, a to o 50%, v spojitosti s čím uvádza, že z celkového počtu 1872 ohrozených druhov, nachádzajúcich sa v dnešnej dobe v Európe, je stav až 354 zhoršovaný práve inváznymi druhmi, a taktiež jeden z bodov časti týkajúcej sa jedného cieľa stratégie - obnovy prírody sa zaoberá riešením problematiky tejto podskupiny nepôvodných druhov, a tak bližšie rozvíja tento spomínaný kľúčový cieľ.¹⁸⁷ Táto stratégia tiež rozvíja a nadväzuje na Stratégiu EU v oblasti biologickej rozmanitosti do roku 2020 a na základe nej prijaté nariadenie č. 1143/2014/EU, ktoré mali za cieľ najskôr identifikovať invázne druhy a cesty ich šírenia, aby ich bolo možné následne kontrolovať a efektívne s nimi bojovať na celoeurópskej úrovni aj prostredníctvom legislatívy a spomínaného, veľmi významného nariadenia¹⁸⁸ tým, že v snahe minimalizovať, alebo ak by to bolo možné až úplne eliminovať introdukcii nových nepôvodných

¹⁸⁵ EU Biodiversity Strategy for 2030: Bringing nature back into our lives. *Natura 2000: Nature and biodiversity newsletter*. Luxemburg, 2020, (48), Str. 3.

¹⁸⁶ Bod 1-4 Oznámenia komisie Európskemu parlamentu, rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov z dňa 20. mája 2020: Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 Prinavrátanie prírody do našich životov.

¹⁸⁷ Bod 2.2.10 Oznámenia komisie Európskemu parlamentu, rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov z dňa 20. mája 2020: Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 Prinavrátanie prírody do našich životov.

¹⁸⁸ *The EU Biodiversity Strategy to 2020*. Belgium: © European Union, 2011, Str. 20.

druhov v priestore Európskej únie stanovuje, že je nutné ešte zintenzívniť dodržiavanie a vykonávanie právnych predpisov upravujúcich túto oblasť, hlavne nariadenia 1143/2014/EU.¹⁸⁹

4.4. Akčné programy Európskej únie

Akčné programy pre oblasť životného prostredia, prvý bol prijatý pre obdobie 1973-1976, boli spočiatku prijímané vo forme oznámení Komisie ostatným orgánom Spoločenstva, a tak aspoň touto cestou soft law dokumentu bol dopĺňaný nedostatok neexistencie ustanovenia, na základe ktorého by bolo možné prijímať v rámci priestoru Európskej únie opatrenia týkajúce sa životného prostredia. Neskôr bol do Zmluvy o Európskom spoločenstve doplnený čl. 175 odst. 3, v súčasnosti ide o čl. 192 odst. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEU), ktorý umožňuje prijímať akčné programy ako právne záväzné rozhodnutia Európskeho parlamentu a rady, čo podľa mňa určite prispieva k efektívnejšiemu a dôslednejšiemu dodržiavaniu v ňom stanovených cieľov a tým aj k zlepšovaniu stavu ochrany životného prostredia na území Európskej únie, a takto sú vytvárané od roku 2002, od šiesteho akčného programu. Tieto akčné programy majú určiť základné ciele a taktiež opatrenia, ktorými majú byť tieto ciele realizované a dosiahnuté pre určité konkrétne rozpätie rokov.¹⁹⁰

Siedmy akčný program, čiže *Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1386/2013/EÚ z 20. novembra 2013 o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020* s podtitulom „Dobry život v rámci možností našej planéty“ upravoval obdobie do konca roku 2020, preto už prebehlo aj jeho záverečné hodnotenie, z ktorého vyplýva, že priniesol mnohé dôležité zmeny a zlepšenia oproti predchádzajúcim a vzhľadom na predvídateľnosť napomohol k napredovaniu v mnohých oblastiach, medzi nimi aj v oblasti boja s inváznymi nepôvodnými druhmi. Taktiež však ale neboli všetky jeho ciele naplnené a riešenie niektorých dôležitých problémov zaostáva za inými, hlavne čo sa týka zastavenia straty biodiverzity a taktiež je konštatované, že tento akčný program je príliš všeobecne zameraný a v budúcnosti by bolo lepšie jasne vymedziť konkrétne oblasti priority a zabezpečiť priebežný monitoring ich napĺňania, k čomu je už prihliadané aj pri tvorbe ďalšieho akčného programu.¹⁹¹

Nový ôsmy akčný program zatiaľ prijatý nebol, ale v októbri 2020 pripravila Európska komisia jeho návrh, ktorý má podporiť a ďalej stavať na predchádzajúcom akčnom programe,

¹⁸⁹ Bod 2.2.10 Oznámenia komisie Európskemu parlamentu, rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov z dňa 20. mája 2020: Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 Prinavrátene prírody do našich životov.

¹⁹⁰ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 247 a taktiež DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. Op. cit. Str. 175.

¹⁹¹ Správa Komisie Európskemu parlamentu, rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov z dňa 15. mája 2019 o hodnotení 7. environmentálneho akčného programu.

Európskej zelenej dohode (European Green Deal) a Stratégii EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030.¹⁹² Tento akčný program má mať podtitul „Spoločne zvrátiť trendy“ a po vzore siedmeho má stanoviť jednak ciele do roku 2030, ale taktiež aj dlhodobé ciele do roku 2050. V jeho návrhu sa podstatná časť venuje úprave monitorovania jeho plnenia a ďalej je vymedzených šesť prioritných tematických cieľov, a to: a) nenávratná a postupná redukcia emisií skleníkových plynov pre dosiahnutie cieľa ich zníženia do roku 2030 a taktiež dosiahnutia klimatickej neutrality do roku 2050, b) pokračovanie v progrese v zvyšovaní schopnosti prispôbiť sa, odolávať a znižovať zraniteľnosť voči klimatickým zmenám, c) postupovanie smerom k modelu regeneračného rastu, v rámci ktorého sa planéta vracia viac, ako sa z nej berie a zrýchlenie prechodu na cirkulárnu ekonomiku, d) snaženie sa o dosiahnutie ambície nulového znečistenia pre zabezpečenie netoxického životného prostredia a jeho zložiek, a tým aj zdravia a blaha obyvateľov, e) ochraňovanie, zachovanie a obnovovanie biologickej rozmanitosti a zveľaďovanie prírodného kapitálu, f) podporovanie trvalej udržateľnosti životného prostredia a zredukovanie dôležitých environmentálnych a klimatických problémov spojených s výrobou a spotrebou, hlavne v určitých sektoroch.¹⁹³

Kritikou tohto návrhu je, že sa obmedzuje na opakovanie cieľov už obsiahnutých v Stratégii Európskej únie v oblasti biodiverzity do roku 2030 a neobsahuje špecifickejšie a merateľné ciele, aj keď novo stanovuje povinnosť monitorovania priebehu jeho napĺňania,¹⁹⁴ s čím súhlasím aj ja, podľa mňa pri ambícii vytvárania rôznych koncepčných nástrojov pre oblasť životného prostredia na časovo zhodné obdobia by mala byť potom snaha, aby sa tieto dokumenty skôr dopĺňali pri požímaní jeho ochrany z rôznych hľadísk. Aj vzhľadom na túto strohosť pri vymedzovaní základných cieľov sa na rozdiel od siedmeho akčného programu výslovne invázne nepôvodné druhy neuvádzajú, avšak boj s nimi je určite aj naďalej potrebný pre dosiahnutie cieľa ochrany, zachovania a obnovy biodiverzity.¹⁹⁵

¹⁹² Environment action programme to 2030. *Európska Komisia* [online]. Belgicko: Generálne riaditeľstvo pre životné prostredie [cit. 2021-7-2].

¹⁹³ Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council from 14. october 2020 on a General Union Environment Action Programme to 2030.

¹⁹⁴ PAPADAKIS, Demetris. New Environment Action Programme: The direction of travel. *The parliament: Politics, policy and people magazine* [online]. London: © Merit Group, © 2021 [cit. 2021-7-2] a taktiež WWF position paper: The EU's 8th Environment Action Programme. *WWF - World Wide Fund For Nature* [online]. Belgicko: © WWF - World Wide Fund For Nature, 2021 [cit. 2021-7-2].

¹⁹⁵ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1386/2013/EÚ z 20. novembra 2013 o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020 „Dobrý život v rámci možností našej planéty“.

5. Vnútroštátna právna úprava invázných nepôvodných druhov

Právo životného prostredia je v Českej republike na vnútroštátnej úrovni upravené všetkými formami normatívnych aktov od zákonov až po vyhlášky obcí. Základné zákony tohto práva sa potom dajú deliť na tie, ktoré upravujú jeho obecný základ (napr. *Ústava ČR a zákon č. 17/1992 Sb., o životnom prostredí*), či na tie, ktoré sa zaoberajú jeho ochranou z hľadiska jej organizácie alebo zodpovednosti za jej narušenie, alebo úpravy zvláštnych (prierezových) nástrojov, alebo zložiek a ekosystémov (zložkové), alebo špecifických zdrojov jeho ohrozenia, alebo jeho ohrozenia pri niektorých zvláštnych činnostiach.¹⁹⁶ Čo sa užšej oblasti práva životného prostredia, a to ochrany pred rozširovaním a dopadmi nepôvodných druhov rastlín a živočíchov týka, ich právna úprava sa v Českej republike v porovnaní s okolitými štátmi Európskej únie za posledných 25 rokov príliš nemenila,¹⁹⁷ v podstate absentovalo nejaké systematické riešenie tejto problematiky, upravovali sa skôr konkrétne druhy, ako napríklad boľševník obrovský (*Heracleum mantegazzianum*).¹⁹⁸ Neexistuje teda zákon, ktorý by sa týmito druhmi zaoberal výlučne, ich právna úprava je tak značne rozptýlená v rámci viacerých zákonov,¹⁹⁹ hlavne zložkových, zaoberajúcich sa iba určitým úsekom, zložkou ochrany životného prostredia.²⁰⁰

Z nich sú pre túto oblasť najdôležitejšie *zákon č. 114/1992 Sb., o ochrane prírody a krajiny v platnom znení* a *zákon č. 326/2004 Sb., o rastlinolekárskej starostlivosti, v platnom znení* a ďalej sa na nepôvodné druhy okrajovo vzťahuje aj úprava obsiahnutá v *zákone č. 449/2001 Sb., o poľovníctve, zákone č. 289/1995 Sb., o lesoch a o zmene niektorých zákonov* (ďalej len „lesný zákon“), *zákone č. 99/2004 Sb., o rybárstve, výkone rybárskeho práva, rybárskej strážii, ochrane morských rybolovných zdrojov a o zmene niektorých zákonov* (ďalej len „zákon o rybárstve“), s ktorým súvisí, aj čo sa nepôvodných druhov týka, aj úprava v *zákone č. 254/2001 Sb., o vodách a zmene niektorých zákonov* (ďalej len „vodný zákon“).

Nepôvodnými druhmi sa zaoberajú aj koncepčné nástroje, hlavne *Štátna politika životného prostredia Českej republiky 2030 s výhľadom do 2050* (ďalej len „Štátna politika“) a *Stratégia ochrany biologickej rozmanitosti ČR 2016-2025* (ďalej len „Stratégia“), ktoré v súlade s medzinárodnými záväzkami stanovujú prioritné problematiky životného prostredia v Českej republike, ktoré sa snažia efektívne riešiť určením konkrétnych cieľov pre dané obdobie, aby sa zabezpečil priaznivý vývoj ochrany biologickej diverzity a životného prostredia celkovo.

¹⁹⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. Op. cit. Str. 33-36.

¹⁹⁷ ŠÍMA, Jan. *Legislativa v oblasti nepůvodních a invazních druhů a její změny*. Op. cit. Str. 16.

¹⁹⁸ DOLEJSKÝ, Vladimír. *K problematice naplňování legislativy EU v oblasti invazních druhů. Ochrana přírody*. 2017, 72(1), str. 26.

¹⁹⁹ KRŽÍŽOVÁ, Barbora. *Nepůvodní druhy živočichů ve světle unijní a české právní úpravy*. Op. cit. Str. 62.

²⁰⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. Op. cit. Str. 33.

Stratégia, ako už trochu starší nástroj, za ciele v boji proti inváznym druhom stanovila zahrnutie únijnej legislatívy do vnútroštátneho práva, obmedzenie šírenia už introdukovaných nepôvodných druhov a zabránenie či minimalizovanie introdukcie nových a taktiež určenie prioritných druhov vyžadujúcich zásah.²⁰¹ V rámci strategického cieľu zachovania biodiverzity v medziach tlaku zmeny klímy je v Štátnej politike vymedzený aj špecifický cieľ obmedzenia nepriaznivého vplyvu invázných druhov, na dosiahnutie ktorého sú určené aj opatrenia týkajúce sa zabezpečenia eradikácie, izolácie a regulácie týchto druhov, posilnenia ich monitoringu po personálnej a finančnej stránke, ale napríklad aj zlepšenie informovanosti verejnosti o rizikách s nimi spojených.²⁰²

Česká legislatíva je ovplyvnená aj medzinárodnými právnymi predpismi. Zákon o ochrane prírody a krajiny je jeden zo zákonov, do ktorého boli zakomponované záväzky plynúce Českej republike z Bernského dohovoru,²⁰³ ale taktiež aj úijnými, hlavne nariadením č. 708/2007/ES a nariadením č. 1143/2014/EU, ktorých implementácia do vnútroštátneho práva je ešte len v procese schvaľovania, konkrétne už o nej bolo doposiaľ rokovane v Senáte, ktorý však návrh zákona týkajúceho sa tejto implementácie následne vrátil Poslaneckej snemovni späť. Z toho dôvodu sa v tejto kapitole najskôr zameriam na v tejto dobe stále ešte účinnú úpravu nepôvodných druhov v spomínaných zákonoch a následne zhrniem významnejšie zmeny týchto zákonov, plynúce z návrhu zákona, ktorým sa menia niektoré zákony v súvislosti s implementáciou právnych predpisov Európskej únie v oblasti invázných nepôvodných druhov (ďalej len „invázna novela“). Vzhľadom na to, že najviac najpodstatnejších zmien má byť vykonaných v zákone o ochrane prírody a krajiny, nebudem sa im venovať v tejto kapitole, ale uvediem ich v ďalšej kapitole zaoberajúcej sa samotným nariadením č. 1143/2014/EU.

5.1. Zákon o ochrane prírody a krajiny

Zákon o ochrane prírody a krajiny, ktorý má napomôcť k udržaniu a obnove prírodnej rovnováhy v krajine, ochrane biologickej diverzity, prírodných hodnôt a krás a tiež k šetrnému hospodáreniu s prírodnými zdrojmi,²⁰⁴ sa v podstatnej miere zaoberá aj geograficky nepôvodnými druhmi rastlín a živočíchov, ktoré definuje ako „druh, ktorý nie je súčasťou

²⁰¹ Strategie ochrany biologickej rozmanitosti České republiky 2016–2025. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2016 [cit. 2021-7-19] Str. 47.

²⁰² Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2020 [cit. 2021-7-21] Str. 91.

²⁰³ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. Str. 152.

²⁰⁴ § 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

prirodzených spoločenstiev určitého regiónu“,²⁰⁵ pričom prirodzené spoločenstvá by sa dali určiť ako také, ktoré sa v súčasnosti, alebo v blízkej minulosti za zhodných klimatických podmienok vyskytovali na určitých stanovištiach a dalo by sa o nich predpokladať, že by tomu tak mohlo byť aj teraz, keby na ne človek negatívne nevplýval.²⁰⁶ Z nepôvodných druhov sú podstatnou hrozbou pre ochranu poskytovanú týmto zákonom, ako aj pre ľudské zdravie a hospodárstvo invázne nepôvodné druhy,²⁰⁷ ktoré zákon výslovne nespomína v žiadnom ustanovení. Stotožňujem sa však s názorom, že takéto rozlíšenie alebo rozdelenie nepôvodných druhov do kategórii podľa toho, aké riziká sú s nimi spojené, ktoré sa v zákone nenachádza, by však bolo prínosné.²⁰⁸

V časti druhej, zaoberajúcej sa obecnou ochranou prírody a krajiny je o nepôvodných druhoch stanovené, že zámerne rozšíriť akýkoľvek geograficky nepôvodný druh rastlín alebo živočíchov je možné len po predchádzajúcom získaní povolenia od orgánu ochrany prírody, ktorým bude v tomto prípade obecný úrad obce s rozšírenou pôsobnosťou,²⁰⁹ pričom zámerným rozširovaním sa rozumie aktívne vysádzanie, vysievanie rastlinných a vypúšťanie živočíšnych nepôvodných druhov, ale aj zámerné vytváranie vhodných podmienok pre ich rozširovanie,²¹⁰ zákon ale upravuje len prevenciu, keďže ďalej nijako nerieši druhy, ktoré už na územie českej republiky zavlečené boli²¹¹ a výslovne neupravuje ani žiadne sankcie, ktoré by bolo možné uložiť za porušenie tohto ustanovenia, čo je rozhodne nielen podľa mňa obrovským nedostatkom súčasnej právnej úpravy, eventuálne by bolo možné postihovať následky nedodržania zákazu úmyselného rozširovania nepôvodných druhov alebo nesplnenie povinnosti nápravy postihnutých častí prírody a krajiny do pôvodného stavu, uloženej zákonom v § 86.²¹²

V odôvodnení tohto povolenia, ktoré bude vydané vo forme rozhodnutia na základe správneho konania zahajovaného na žiadosť, má orgán presne vymedziť, či ide o nepôvodný druh, či takéto nakladanie s ním bude zámerným rozširovaním do krajiny a v neposlednom rade, či by takéto jednanie nebolo rizikové pre dané a príslušné prirodzené spoločenstvá a ekosystémy,

²⁰⁵ § 5 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochrane prírody a krajiny.

²⁰⁶ VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, Str. 62.

²⁰⁷ STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 54. Komentáře (Wolters Kluwer ČR).

²⁰⁸ ŠÍMA, Jan. *Legislativa v oblasti nepůvodních a invazních druhů a její změny*. Op. cit. Str. 16.

²⁰⁹ § 5 odst. 4 a § 77 odst. 1 písm. e) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

²¹⁰ STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Op. cit. Str. 53.

²¹¹ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Op. cit. str. 439.

²¹² VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. Op. cit. Str. 62.

najmä ak by išlo o ich rozširovanie v blízkosti štátnych hraníc Českej republiky.²¹³ Získanie tohto povolenia sa nevyžaduje, pokiaľ sa budú nepôvodné druhy zámerne rozširovať pri hospodárení v súlade so schváleným lesným hospodárskym plánom alebo prevzatými lesnými hospodárskymi osnovami vzhľadom na to, že orgán ochrany prírody, pri tejto príležitosti krajský úrad, sa zúčastňuje procesu ich schvaľovania a protokolárneho odovzdania vydávaním dostatočne zdôvodneného záväzného stanoviska, ktoré je k tomu nutné a v rámci ktorého by sa mali zaoberať okrem iného aj týmito nepôvodnými druhmi.²¹⁴ V rámci obecnej ochrany prírody je ešte obecnému úradu obce s rozšírenou pôsobnosťou, pokiaľ nepôjde o zvlášť chránené územia a ich ochranné pásma, ako orgánu ochrany prírody, umožnené rozhodnúť o odlove geograficky nepôvodných živočíchov, k čomu následne musí stanoviť podmienky.²¹⁵ Toto rozhodnutie a podmienky musia byť v súlade so zvláštnymi právnymi predpismi, je viazané hlavne na § 42 odst. 1 zákona o poľovníctve, stanovujúcom dobu a podmienky lovu,²¹⁶ ale taktiež napríklad nemôžu byť v rozpore s ustanoveniami o zákonných dôvodoch k usmrteniu zvierat²¹⁷ zo zákona na ochranu zvierat proti týraniu a zakázaných spôsoboch lovu²¹⁸ z toho istého zákona a zákona o poľovníctve.²¹⁹ V súvislosti s tým, je toto ustanovenie veľmi obmedzené v možnosti jeho aplikácie, keďže v praxi sa vzťahuje len na úzky okruh živočíchov, ktoré nie sú zverou.²²⁰

Časť tretia zákona, týkajúca sa zvlášť chránených území, ktoré sú za ne vyhlásené pre ich prírodovedeckú alebo estetickú značnú významnosť,²²¹ a preto je pre zachovanie tohto stavu nutné zvýšiť úroveň ich ochrany, obsahuje vlastnú, prísnejšiu zvláštnu úpravu k zákazu zámerného rozširovania nepôvodných druhov z § 5 odst. 4 tohto zákona, ktorá zakazuje povoľovanie a aj uskutočňovanie zámerného rozširovania geograficky nepôvodných druhov rastlín a živočíchov na celom území národných parkov, chránených krajinných oblastí, národných prírodných rezervácií a prírodných rezervácií,²²² ide však len o relatívny zákaz,

²¹³ STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Op. cit. Str. 53.

²¹⁴ § 5 odst. 4, § 4 odst. 3 a § 77a odst. 4 písm. a) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. Op. cit. Str. 41.

²¹⁵ § 5 odst. 6 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a Geograficky nepůvodní druhy. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. Praha: AOPK ČR, © 2021 [cit. 2021-7-19].

²¹⁶ § 42 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²¹⁷ § 5 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

²¹⁸ § 14 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání a § 45 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²¹⁹ STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Op. cit. str. 60-61.

²²⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 8.volební období. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 k bodu 10 Str. 56 [cit. 2021-7-19].

²²¹ § 14 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

²²² § 16 odst. 1 písm. h), § 26 odst. 1 písm. d), § 29 písm. e), § 34 odst. 1 písm. d) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

z ktorého následne zákon umožňuje orgánu ochrany prírody v jeho § 43 udeliť výnimku, pre možnosť individuálneho riešenia prípadov odlišne od všeobecných pravidiel v zákone.²²³ Dôvodom jej udelenia môže byť prevažovanie iného verejného záujmu nad záujmom ochrany prírody, záujem na ochrane prírody a neovplyvnenie zachovania stavu predmetu ochrany zvlášť chráneného územia povolenou činnosťou významným spôsobom.²²⁴ Orgánom ochrany prírody príslušným rozhodovať o týchto výnimkách je krajský úrad v prípade prírodných rezervácií a ich ochranných pásiem, Agentúra, pokiaľ ide o chránené krajinné oblasti, národné prírodné rezervácie a prírodné rezervácie a ich ochranné pásma a pre národné parky a ich ochranné pásma sú príslušnými orgánmi správy národných parkov.²²⁵ V tomto znení je § 43 od novelizácie zákona o ochrane prírody a krajiny zákonom č. 123/2017 Sb.,²²⁶ ktorá bola z hľadiska tohto ustanovenia veľmi dôležitá, na koľko predchádzajúca úprava bola sporná a právne chybná.²²⁷

Ako som už uviedla vyššie, podrobne sa zmenám, ktoré budú v tomto zákone vykonané v súvislosti s inváznou novelou, budem jednak kvôli ich množstvu venovať v ďalšej kapitole, ale takisto aj vzhľadom na jednoduchšie vymedzenie niektorých povinností plynúcich z nariadenia č. 1143/2014/EU práve v spojitosti s uvedením toho, akým spôsobom k ich vykonaniu pristúpila samotná Česká republika.

5.2. Zákon o rastlinolekárskej starostlivosti

Predmetom úpravy zákona o rastlinolekárskej starostlivosti je aj ochrana rastlín a ich produktov pred škodlivými organizmami, pri definícii ktorých sa v zákone odkazuje na nariadenie (EÚ) 2016/2031, ktoré ich vymedzuje ako „akýkoľvek druh, kmeň alebo biotyp patogénov, živočíchov či parazitických rastlín škodlivých rastlinám alebo rastlinným produktom“²²⁸ a taktiež sú za ne považované neparazitické rastliny škodiace rastlinám alebo ich produktom, a za ktoré je určite možné považovať aj invázne nepôvodné druhy, ďalej je predmetom úpravy aj obmedzovanie negatívnych vplyvov týchto organizmov na ľudské či zvieracie zdravie a životné prostredie a ochrana pred ich zavliekaním na aj z územia Českej

²²³ VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. Op. cit. Str. 304.

²²⁴ § 43 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

²²⁵ § 77a odst. 4 písm. h), § 78 odst. 1 a odst. 3 písm. h) a § 78 odst. 2 a odst. 3 písm. h) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

²²⁶ V plnom znení je to zákon č. 123/2017 Sb., ktorým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

²²⁷ STEJSKAL, Vojtěch. Veřejný nebo soukromý zájem na ochraně přírody a krajiny? *AUC IURIDICA*. 2017, **63**(3), str. 79-80.

²²⁸ Čl. 1 odst. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 z dňa 26. októbra 2016 o ochranných opatreniach proti škodlivým organizmom rastlín, o zmene nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 228/2013, (EÚ) č. 652/2014 a (EÚ) č. 1143/2014 a o zrušení smerníc Rady 69/464/EHS, 74/647/EHS, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2000/29/ES, 2006/91/ES a 2007/33/ES.

republiky, čím je v zákonnej forme zapracovaná právna úprava Európskej únie relevantná z hľadiska účelu tohto zákona a taktiež je nadviazané na úijné priamo použiteľné predpisy.²²⁹ Spomínané nariadenie (EÚ) 2016/2031 tiež rozlišuje aj karanténne a regulované nekaranténne škodlivé organizmy a v jeho vykonávacom nariadení Komisie (EÚ) 2019/2072 sú okrem iného aj zoznamy konkrétnych druhov týchto škodlivých organizmov.

V minulosti v tomto zákone bola ako v jedinom na vnútroštátnej úrovni uvedená aj definícia termínu invázy, pretože vymedzoval pojem invázny škodlivý organizmus, ale po jeho novelizácii v roku 2019, ktorá výraznejšie zasiahla do úpravy invázných druhov v ňom obsiahnutej, bolo toto ustanovenie zrušené, a s ním aj povinnosť monitorovania vybraných škodlivých invázných organizmov z vyhlášky č. 215/2008 Sb., ktorá bola už tiež zrušená, Ústredným kontrolným a skúšobným ústavom poľnohospodárskym ČR (ďalej len „Ústav“).²³⁰

Zákon v rámci ochrany rastlín a ich produktov proti škodlivým organizmom stanovuje aj povinnosti pre fyzické a právnické osoby zaoberajúce sa určitými činnosťami, medzi nimi aj povinnosť zisťovania a obmedzovania výskytu a šírenia týchto organizmov takým spôsobom, aby to nemalo za následok vznik škody iným osobám, na ich zdraví či na zdraví zvierat alebo na životnom prostredí.²³¹ Ak by fyzická osoba porušila túto povinnosť, dopustila by sa priestupku, za ktorý by jej bola uložená pokuta do výšky 30.000 Kč, u právnickej a podnikajúcej fyzickej osoby by to bolo až do 2.000.000 Kč.²³² Zákonom je takisto postihované aj aktívne zavliekanie, rozširovanie, dovoz, premiestňovanie, držanie, množenie či vypúšťanie škodlivých organizmov, rastlín, rastlinných produktov a iných predmetov v rozpore s nariadením (EÚ) 2016/2031, a to pokutou do výšky 50.000 Kč u fyzických osobách a 6.000.000 Kč pri právnických a podnikajúcich fyzických osobách.²³³

Taktiež je dôležitý aj monitoring a prieskum výskytu týchto škodlivých organizmov, ktorý je vykonávaný a následne zverejňovaný na území Českej republiky Ústavom, oznámenia o ich výskyte môže získavať od akejkoľvek osoby, keďže čl. 15 nariadenia (EÚ) 2016/2031 každému ukladá povinnosť okamžite oznámiť zistenie alebo dôvodné podozrenie výskytu

²²⁹ § 1 odst. 1 a § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů.

²³⁰ Zákon č. 326/2004 Sb. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. Praha: AOPK ČR, © 2021 [cit. 2021-7-19] a zákon č. 369/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²³¹ § 3 odst. 1 písm. a) zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů.

²³² § 79b odst. 1 písm. a) a odst. 2, § 79f odst. 1 písm. a) a odst. 2 zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů

²³³ § 79d odst. 1 písm. a) a odst. 2, § 79h odst. 1 písm. a) a odst. 2 zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů

karanténneho škodlivého organizmu pre EU príslušnému orgánu. Nedodržanie tejto povinnosti je priestupok, za ktorý môže byť uložená pokuta do výšky 50.000 Kč.²³⁴

Ústav má pôsobnosť aj vo veciach opatrení proti zavliekaniu a rozširovaniu týchto organizmov, je mu umožnené vydávanie úradných ako aj mimoriadnych rastlinolekárskejších opatrení, ktoré môže vydávať aj pri stave kalamitného premnoženia škodlivého organizmu, čiže zákazov, obmedzení alebo stanovení zvláštnych podmienok po určitú dobu na určitom území, týkajúcich sa premiestňovania rastlín a ich produktov, zeminy, poľnohospodárskych hnojív, kompostov, ale aj iných materiálov a predmetov, dopravných prostriedkov a živočíchov, ak by vďaka ich presúvaniu mohlo dôjsť k rozširovaniu škodlivých organizmov. Z tohto dôvodu môže Ústav nariadiť aj jednorazové zničenie, ošetrovanie alebo povinné vyšetrenie rastlín a ich produktov a iných predmetov.²³⁵

Zákon upravuje aj možnosť vydania povolenia Ústavom pre dovoz, premiestňovanie, držanie a množenie škodlivých organizmov, ak majú byť použité za účelom úradného testovania, vedeckým či vzdelávacím, vykonávania pokusov, selekcii odrôd alebo šľachtenia. Ústav taktiež môže aj bezodkladne nariadiť odmietnutie vstupu zásielky z krajiny mimo Európskej únie do nej, pokiaľ im nebola udelená výnimka podľa nariadenia 1143/2014/EU, dokonca aj zničenie jej celej alebo jej časti, ak pri colnom konaní nastane dôvodné podozrenie, že v jej obsahu sú rastliny zaradené na zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie, alebo nimi môže byť kontaminovaná.²³⁶ Invázna novela sa tohto zákona podstatným spôsobom nedotkne.

5.3. Zákon o poľovníctve

Zákon o poľovníctve sa zaoberá úpravou chovu a zachovania druhov voľne žijúcej zveri v rámci územia Českej republiky, dovozu a vývozu živej zveri a taktiež dovozu a vypúšťania živočíchov, ktorí na tomto území zatiaľ nežili, ale aj regulácie stavu zveri a lovu ich a aj iných živočíchov, ktorí zverou nie sú, a aj úpravou ďalších iných oblastí,²³⁷ pričom zver definuje ako „*obnoviteľné prírodné bohatstvo predstavované populáciami druhov voľne žijúcich živočíchov*“, ktoré sú následne taxatívne vymenované a zaradené do dvoch skupín v závislosti na tom, či je možné jedincov tohto druhu obhospodarovať lovom (ako je to napríklad u kuny lesnej (*Martes martes*)) alebo či to možné nie, pretože by to bolo v rozpore s medzinárodnou zmluvou, ktorou je

²³⁴ § 4 odst. 1 písm. a), b), § 79d odst. 1 písm. b) a odst. 2 zákona č. 326/2004 Sb., o rastlinolekárskej péči a o zmene niektorých súvisiacich zákonů a čl. 15 nariadenia (EU) 2016/2031.

²³⁵ § 72 odst. 1 písm. b) a § 76 odst. 1 písm. a) bod 2, písm. b), d) a odst. 2 písm. a), b) zákona č. 326/2004 Sb., o rastlinolekárskej péči a o zmene niektorých súvisiacich zákonů.

²³⁶ § 21 odst. 2 zákona č. 326/2004 Sb., o rastlinolekárskej péči a o zmene niektorých súvisiacich zákonů.

²³⁷ § 1 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

Česká republika viazaná alebo vzhľadom na to, že ide o zvlášť chráneného živočícha, pokiaľ nie sú udelené výnimky z týchto zákazov (ide napríklad o hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*)).²³⁸

Tento zákon stanoví, že pri dovoze a vývoze živej zveri ako aj jej vývojových častí je nutný súhlas orgánu štátnej správy poľovníctva, čiže Ministerstva poľnohospodárstva,²³⁹ ktorému musí predchádzať dohoda s orgánmi ochrany prírody,²⁴⁰ avšak pre geograficky nepôvodné druhy sú podmienky stanovené prísnejšie, keďže zákon uvádza, že „*k dovozu a vypúšťaniu geograficky nepôvodných druhov živočíchov, ktoré sú považované za zver Medzinárodnou poľovníckou organizáciou (CIC), je nutný predchádzajúci súhlas orgánu ochrany prírody, orgánu štátnej správy poľovníctva a dodržanie veterinárnych predpisov.*“²⁴¹ Nesplnenie týchto povinností, alebo ich porušenie právnickou alebo podnikajúcou fyzickou osobou, môže viesť k uloženiu pokuty do výšky 200.000 Kč.²⁴²

Niektoré zavlečené druhy nežiaduce v prírode, v zákone je uvedený len medvedík čistotný (*Procyon lotor*), psík medvedíkovitý (*Nyctereutes procyonoides*), norok americký (*Neovison vison*) a nutria riečna (*Myocastor coypus*), sú poľovnícka stráž a aj poľovnícky hospodár,²⁴³ avšak nie držiteľ loveckého lístku oprávnení usmrcovať.²⁴⁴ Ďalšie druhy majú byť stanovené vyhláškou, keďže však k dnešnému dňu žiadna prijatá nebola, vzťahuje sa toto oprávnenie len na vymenované druhy. Pri výkone tohoto oprávnenia je nutné riadiť sa nielen § 45 zákona o poľovníctve, ktorý obsahuje úpravu zakázaných spôsobov, metód a prostriedkov lovu, ale aj § 14 odst. 1 zákona na ochranu zvierat proti týraniu, upravujúcim spôsoby, ktorými je zakázané odchytať a usmrcovať voľne žijúce zvieratá, z ktorého sú na základe jeho odst. 3 avšak možné aj výnimky za podmienky, že nebude spôsobené utrpenie iným zvieratám. Zákon na ochranu zvierat proti týraní zakazuje bezdôvodné usmrtenie zvierat'a, ale na tieto vymedzené druhy sa v súčasnosti zrejme vzťahuje zákonný dôvod regulovania populácie voľne žijúcich zvierat, aby sa obmedzili riziká spojené s ich nárastom v danom teritóriu alebo s ohrozením iných populácií voľne žijúcich zvierat.²⁴⁵

²³⁸ § 2 písm. b), c) a d) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²³⁹ § 58 odst. 1 písm. b) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²⁴⁰ § 66 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²⁴¹ § 4 odst. 2 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²⁴² § 64 odst. 2 a odst. 4 písm. c) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²⁴³ § 35 odst. 4 písm. e) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²⁴⁴ § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti a Národní legislativa: Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. Praha: AOPK ČR, © 2021 [cit. 2021-7-19].

²⁴⁵ § 5 odst. 2 písm. g) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání a MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, str. 427. Společnost (Academia).

5.3.1. Invázna novela

Po prijatí inváznej novely bude do zákona zaradený nový pojem „živočích vyžadujúci reguláciu“, ktorým sa majú rozumieť druhy uvedené vo vykonávacom právnom predpise, ktorých usmrcovanie bude povolené už nielen poľovníckej stáži a poľovníckemu hospodárovi, ale taktiež aj užívateľovi poľovného revíru, ktorý zároveň bude môcť poľovný lístok aj k usmrcovaniu týchto živočíchov vydať aj iným oprávneným osobám, keďže doterajšia úprava bola príliš obmedzujúca pre naozaj efektívny boj so šírením nepôvodných druhov na území Českej republiky.²⁴⁶ Regulovanie týchto živočíchov bude umožnené aj na nepoľovných plochách a bude podporované štátom vo forme finančného príspevku na zariadenie pre ich selektívny lov a odchyt. Tchor svetlý (*Mustela eversmanii*) bude chránený a ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*) už nebude považovaná za zver, nakoľko bola zaradená na zoznam inváznych druhov vzbudzujúcich obavy Európskej únie a v súvislosti s tým bolo zo zoznamu zakázaných spôsobov lovu vypustené jej chytanie do vrší.²⁴⁷ Taktiež sa upravujú pravidlá pre dovoz a vypúšťanie nepôvodných druhov k účelu poľovníckeho hospodárenia, pre ktoré bude nutné povolenie, nie len predchádzajúci súhlas, orgánu ochrany prírody a dodržanie veterinárnych predpisov a následne podmienok hospodárenia s ním, ktoré v súhlase určí orgán štátnej správy poľovníctva.²⁴⁸ V novele sa vyriešila aj otázka zákonného dôvodu k regulovaniu nepôvodných druhov podľa zákona na ochranu zvierat proti týraniu, pretože je doň doplnená.²⁴⁹

5.4. Zákon o rybárstve a vodný zákon

Zákon o rybárstve obsahuje okrem iného aj úpravu chovu, pestovania a lovu rýb a iných vodných organizmov a ochrany ich života a životného prostredia, rybnikárstva a výkonu rybnikárskeho práva, venuje sa tiež aj nepôvodným druhom rýb a nepôvodným druhom vodných organizmov, pre ktoré obsahuje aj vlastnú a veľmi špecifickú definíciu, odlišnú od iných výkladov tohto pojmu, napríklad zo zákona o ochrane prírody a krajiny, a síce „nepôvodnou rybou a nepôvodným vodným organizmom sa rozumie geograficky nepôvodná alebo geneticky

²⁴⁶ Body 84, 86, 87, 88, 89 a 97 časti páté návrhu zákona, ktorým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-19].

²⁴⁷ Body 91, 99 a 82, 83, 95 časti páté návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-19].

²⁴⁸ Bod 85 časti páté návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-19].

²⁴⁹ Bod 2 časti druhé návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-19].

nevhodná či nepreverená populácia rýb a vodných organizmov, vyskytujúca sa na území jednotlivého rybárskeho revíru v Českej republike menej ako 3 po sebe nasledujúce generačné populácie“.²⁵⁰ Na základe tohto vymedzenia by bolo možné, aby po neúmyselnom vypustení, napríklad s násadou rýb mohol akýkoľvek nepôvodný druh, ktorý bude úspešný vo vytvorení životaschopných generačných populácii tri razy po sebe, bol klasifikovaný ako pôvodný druh.²⁵¹

Na udeľovanie povolenia k vypúšťaniu nepôvodných druhov rýb a vodných organizmov sa uplatňuje úprava stanovená v § 5 odst. 4 zákona o ochrane prírody a krajiny. Pokiaľ by malo dôjsť k vypusteniu nepôvodných druhov do vodných tokov, rybníkov či jazier, čiže významných krajinných prvkov,²⁵² podľa zákona o ochrane prírody a krajiny je nutné vyžiadať si záväzné stanovisko od orgánu ochrany prírody pred vykonaním tejto činnosti, pretože by išlo o taký zásah, ktorý by eventuálne mohol viesť k ich poškodeniu, zničeniu či ohrozeniu alebo oslabeniu ich ekologicko-stabilizačnej funkcie.²⁵³ V rámci ochrany rybníkárstva a výkonu rybníkárskeho práva je ďalej stanovené, že všetci sa musia správať tak, aby sa zbytočne negatívne nezasahovalo do životných podmienok rýb alebo vodných organizmov, či aby sa neškodilo im samotným, čo by mala akákoľvek introdukcia invázných druhov či už úmyselná, či neúmyselná za následok.²⁵⁴

Úpravu vypúšťania nepôvodných druhov rýb a iných vodných živočíchov obsahuje aj vodný zákon, ktorý má okrem iného chrániť podzemné a povrchové vody ako aj vodné ekosystémy,²⁵⁵ a ktorý neuzakazuje vlastnú definíciu nepôvodného druhu. Taktiež obsahuje aj ustanovenia zamerané na podporu života rýb, v rámci ktorých sa zaoberá ochranou povrchových vôd, ktoré v súčasnosti majú alebo ešte len majú mať trvale vhodné podmienky pre život a rozmnožovanie pôvodných druhov rýb ako aj iných vodných živočíchov pred znečistením a ďalšie z týchto ustanovení zakazuje vypúšťanie nepôvodných, či geneticky nevhodných alebo nepreverených populácii pôvodných druhov rýb a iných vodných živočíchov do vodných tokov a nádrží, ak k tomu nevydá príslušný vodoprávny úrad, čiže obecný úrad obce s rozšírenou pôsobnosťou, súhlas.²⁵⁶ Nedodržanie tohto zákazu je priestupok, za ktorý môže byť uložená pokuta do výšky 50.000 Kč, ak bude spáchaný fyzickou osobou²⁵⁷ a do výšky 100.000, ak právnickou alebo podnikajúcou fyzickou osobou.²⁵⁸

²⁵⁰ § 1 odst. 1 a § 2 písm. s) zákona č. 99/2004 Sb., o rybárství.

²⁵¹ LUSK, Stanislav, Věra LUSKOVÁ a Lubomír HANEL. Černý seznam nepůvodních invazivních druhů ryb České republiky. *Biodiverzita ichtyofauny ČR*. 2011, VIII, str. 81.

²⁵² § 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

²⁵³ § 4 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a POKORNÁ, Lucie. Nepůvodní druhy ryb ve světle zákona o ochraně přírody. *Ochrana přírody*. 2011, 66(1), Str. 13.

²⁵⁴ § 12 odst. 6 a 9 zákona č. 99/2004 Sb., o rybárství.

²⁵⁵ § 1 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů.

²⁵⁶ § 35 odst. 1, 3 a § 106 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů.

²⁵⁷ § 116 odst. 1 písm. j) a odst. 2 písm. b) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů.

²⁵⁸ § 125a odst. 1 písm. j a odst. 2 písm. c) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů.

5.4.1. Invázna novela

Vodný zákon inváznou novelou úplne vypustí úpravu nepôvodných druhov odkazom na postup podľa zákona o ochrane prírody a krajiny²⁵⁹ a zo zákona o rybárstve bude odstránená problematická definícia nepôvodnej ryby a vodného organizmu. Zmien v tomto zákone je viac, hlavne týkajúcich sa umožnenia regulácie invázných druhov, preto nielen pri premnožení pôvodných, ale aj ako opatrenie k vysporiadaniu sa s nepôvodným alebo inváznym môže príslušný rybársky orgán udeliť výnimku z obecné stanovených mier, dôb alebo spôsobov lovu, preto sa na ne nebude vzťahovať ani denný limit, ak budú na základe tejto výnimky lovené hromadnou metódou, taktiež bude zakázané invázny druh po ulovení vypustiť späť do vody a používať ich ako nástražnú rybu. Vládou budú tiež v nariadení vymedzené nepôvodné druhy rýb, pre ktoré bude platiť výnimka, a tak pre ne nebude nutné povolenie k ich zámernému rozšíreniu do krajiny pri ich vysádzaní v rybárskom revíre, ktoré bude musieť byť vykonané v súlade s rozhodnutím alebo oznámením o povolení výkonu rybárskeho práva.²⁶⁰

5.5. Lesný zákon

Lesný zákon má určiť predpoklady potrebné k tomu, aby sa les zachoval, bolo oň dobre postarané, bol obnovovaný, aby v ňom bolo možné trvalo udržateľné hospodárenie a aby sa zabezpečilo, že plní každú svoju funkciu, keďže ide o nenahraditeľnú zložku životného prostredia.²⁶¹ Nepôvodným druhom sa výslovne venuje pri úprave prijímania oblastných plánov rozvoja, metodických nástrojov štátnej politiky v oblasti lesníctva dôležitých pre trvale udržateľné hospodárenie v lesoch, a to v tom ohľade, že ak je v nich obsiahnutý návrh introdukcie geograficky nepôvodných druhov lesných drevín, je ich schválenie podmienené získaním kladného záväzného stanoviska od ústredného orgánu štátnej správy ochrany prírody, čiže Ministerstva ŽP.²⁶²

Taktiež je vlastníkom uložená povinnosť chrániť ich lesy pred škodlivými činiteľmi, medzi inými sú nutné aj prevenčné opatrenia zabraňujúce vývoju, šíreniu či premnoženiu škodlivých organizmov,²⁶³ ktoré zákon definuje ako „*pôvodcovia chorôb lesných porastov a rastlinní alebo*

²⁵⁹ Body 1 a 2 časti štvrté návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-19].

²⁶⁰ Body 1 a 106, 107, 108, 109, 110 časti šieste návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-19].

²⁶¹ § 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesoch a o zmene niektorých zákonov.

²⁶² § 23 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesoch a o zmene niektorých zákonov a § 19 odst. 2 zákona č. 2/1969 Sb., o zriadení ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy Českej republiky.

²⁶³ § 32 odst. 1 písm b) zákona č. 289/1995 Sb., o lesoch a o zmene niektorých zákonov.

živočišni škodcovia lesných porastov“²⁶⁴ a medzi ktoré by sa dali podradiť aj invázne druhy, pokiaľ by ohrozovali funkcie lesa ako rast drevín, či pre ne nutnú pôdu a vodu.²⁶⁵ Ak by došlo k výraznému premnoženiu škodcov alebo iným mimoriadnym okolnostiam či nepredvídateľným škodám, vlastník musí bezodkladne vykonať opatrenia odstraňujúce alebo zmierňujúce ich následky, taktiež mu môže byť orgánom štátnej správy lesov uložené, aby zastavil šírenie alebo prikročil k vyhubeniu týchto škodlivých organizmov.²⁶⁶ Pri zalesňovaní alebo umelej obnove lesa zákon vyžaduje využitie reprodukčného materiálu lesných drevín zo zhodnej oblasti alebo zo zodpovedajúcej, či z podobného výškového pásma určeného lesným vegetačným stupňom,²⁶⁷ špeciálny zákon o využívaní tohto materiálu sa z nepôvodných druhov venuje bližšie len topolom, o ktorých stanoví, že len ako testovaný²⁶⁸ môže byť ich reprodukčný materiál v Českej republike uvádzaný do obehu.²⁶⁹

5.5.1. Invázna novela

Invázna novela významne rozšíri právomoc lesnej stráže a novo do zákona vloží úpravu poverenej osoby, ktorou bude môcť byť organizačná zložka štátu alebo právnická osoba, ktoré budú musieť splňať podmienky pre spôsobilosť stanovené v tomto zákone, a to minimum 10 rokov praxe v oblasti inventarizovania lesov, a taktiež budú musieť byť schopné vykonávať konkrétne vymenované činnosti spojené s inváznymi druhmi drevín, ktorých napĺňanie bude po ich poverení ich povinnosťou. V rámci inventarizovania bude poverená osoba sledovať, zhromažďovať, spracovávať a poskytovať aktuálne informácie o výskyte a dopadoch invázných druhov drevín, účinnosti opatrení regulujúcich ich a prijímať oznámenia o týchto skutočnostiach a tieto údaje a poznatky bude odovzdávať Agentúre, čo sa mi zdá ako veľmi efektívny postup. Oznamovať zistený výskyt nových invázných druhov na základe informácii získaných v rámci svojej činnosti budú mať aj obecné úrady obcí s rozšírenou pôsobnosťou ako aj krajské úrady a keďže forma týchto oznámení stanovená zákonom nie je, malo by byť možné použiť aj

²⁶⁴ § 2 písm. g) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o zmene některých zákonů.

²⁶⁵ Národní legislativa: Zákon č. 289/1995 Sb. o lesích. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. Praha: AOPK ČR, © 2021 [cit. 2021-7-19].

²⁶⁶ § 32 odst. 3 písm. b) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o zmene některých zákonů.

²⁶⁷ § 29 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o zmene některých zákonů.

²⁶⁸ § 2 písm. e) zákona o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa a k zalesňování, a o změně některých souvisejících zákonů testovaný reprodukčný materiál vymedzuje ako „reprodukčný materiál z porastu, semenného sadu, rodiča rodiny, ortetu, klonu alebo zmesi klonov uznávaných podľa § 16“.

²⁶⁹ § 3 odst. 5 zákona č. 149/2003 Sb., o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa a k zalesňování, a o změně některých souvisejících zákonů.

elektronickú komunikáciu.²⁷⁰ Pri využívaní smrekovca opadavého (*Larix decidua*) a duglasky tisolistej (*Pseudotsuga menziesii*) na iných územiach ako tých, ktoré sú chránené časťou treťou a štvrtou zákona o ochrane prírody a krajiny v rámci lesných hospodárskych plánov je nutné schválenie takéhoto úmyslu orgánom štátnej správy lesov, aj zodpovednosť za ich rozširovanie a kontroly s tým spojené sa riadia lesným zákonom.²⁷¹

²⁷⁰ Body 77, 79 a 80 časti tretej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-19] a dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-19] k bodu 3-5 Str. 78.

²⁷¹ Bod 1 a 76 časti tretej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-19] a dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-19] k bodu 1, 2 Str. 77.

6. Nariadenie o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov

Keďže v dobe pred prijatím *Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014 z 22. októbra 2014 o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov* sa úijná právna úprava zaoberala len menším počtom invázných druhov, bolo na čase prijať takú, ktorá by poňala všetky tieto druhy.²⁷² Toto nariadenie, účinné od 1. januára 2015, má určiť pravidlá prevencie, minimalizácie a zmiernenia nepriaznivých dopadov vzniknutých vplyvom introdukcie a šírenia invázných druhov, úmyselného i neúmyselného na biodiverzitu na území Európskej únie. Nezosúladuje však na úrovni Únie len postup ich regulácie, ale aj samotnú terminológiu tým, že obsahuje definície pojmov ako nepôvodný či invázny nepôvodný druh,²⁷³ čo bolo tiež nutné z hľadiska zjednotenia úpravy, veď v samotnej Českej republike bolo s pojmom nepôvodný pracované rôzne, o čom svedčila podľa môjho názoru aj svojská definícia zo zákona o rybárstve.²⁷⁴

Nariadenie sa teda neobmedzuje len na prevenciu, čiže zaistenie zastavenia introdukcie nových invázných druhov na územia členských štátov Európskej únie, aj keď to je samozrejme dôležitým základom riešenia problémov s týmito druhmi, ale taktiež upravuje aj povinnosť členských štátov prijímať regulačné opatrenia, týkajúce sa druhov, ktoré boli na ich územie už introdukované a usadili sa tam, hlavne ak sú takéto druhy na ich území značne rozšírené, aby bolo zabránené ich ďalšiemu rozširovaniu a minimalizovali sa ich nepriaznivé dopady.²⁷⁵ Ďalšími povinnosťami členských štátov je jednak zavedenie systému dohľadu a vykonávanie úradných vnútroštátnych aj hraničných colných kontrol, pretože je nutné, aby sa výskyt invázných nepôvodných druhov, hlavne nových, včasne zistil a čím skôr sa voči nemu zasiahlo vhodnými opatreniami, kým sú náklady nižšie a šanca úplného a trvalého odstránenia všetkých jedincov tohto druhu vyššia²⁷⁶ a taktiež povinnosť vykonať analýzu ciest prieniku a spôsobov šírenia neúmyselne zavlečených invázných druhov a na základe jej výsledkov vytvoriť akčný plán.²⁷⁷ Na vnútroštátnej úrovni je nutné aj upravenie konkrétnych sankcií hroziacich pri porušení ustanovení nariadenia, pretože v ňom je uvedené len príkladom, aké sankcie by štáty mohli využiť, a to pokuty, odňatie invázných druhov vzbudzujúcich obavy Únie nespĺňajúcich požiadavky stanovené v nariadení alebo sankcie okamžitého pozastavenia, poprípade odňatia

²⁷² Bod 1 dôvodovej správy k Návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a rady o prevencii a riadení introdukcie a šírenia cudzích invázných druhov. [online] 2013 [cit. 2021-7-25].

²⁷³ Viz kapitola 2. Vymedzenie základných pojmov.

²⁷⁴ Viz podkapitola 5.4. Zákon o rybárstve a vodný zákon.

²⁷⁵ Čl. 7 a čl. 19 nariadenia č. 1143/2014/EU.

²⁷⁶ Čl. 14-17 nariadenia č. 1143/2014/EU.

²⁷⁷ Čl. 13 nariadenia č. 1143/2014/EU.

povolania vydaného na základe tohto nariadenia.²⁷⁸ Bližšie sa týmto povinnosťam budem venovať v súvislosti s inváznou novelou zákona o ochrane prírody a krajiny nižšie.

6.1. Zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie

V rámci nariadenia sa rozlišujú invázne nepôvodné druhy vzbudzujúce obavy Únie (ďalej len „invázne druhy na únijnom zozname“), čiže také, pri ktorých sa vyžaduje súčinnosť na úrovni Európskej únie, vzhľadom na rozsah ich nepriaznivého vplyvu a invázne nepôvodné druhy vzbudzujúce obavy členského štátu, pri ktorých sa kvôli vedeckým zisteniam samotný členský štát domnieva, že jeho uvoľnenie či šírenie na jeho území tam spôsobuje nepriaznivé následky a tak sa vyžadujú opatrenia v rámci tohto štátu, poprípade na regionálnej úrovni.²⁷⁹ Čo sa druhov vzbudzujúcich obavy Únie týka, nariadenie v jeho čl. 4 zmocňuje Európsku Komisiu, aby prijala zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie (ďalej len „zoznam Únie“) vo forme vykonávacieho aktu s tým, že návrh mal byť predložený do 2. januára 2016.²⁸⁰ Majú na ňom byť zaradené také druhy, ktoré sú, okrem najvzdialenejších regiónov, nepôvodné v rámci územia celej Európskej únie, musia byť schopné vytvárať životaschopné populácie v biogeografickom regióne spoločnom pre viac ako dva štáty, je možné aby šlo aj o jeden morský subregión, musí pri nich byť pravdepodobný výrazný nepriaznivý dopad na biologickú diverzitu, pre dokázanie zamedzenia ich introdukcie, udomácnenia či šírenia je nutná kooperácia na únijnej úrovni a vďaka ich zaradeniu na zoznam Únie dôjde k účinnému predídaniu, alebo aspoň minimalizovaniu či zmierneniu ich nepriaznivých dopadov.²⁸¹ Ich zaradeniu na tento zoznam má predchádzať odborné posúdenie rizík vo vzťahu s jeho súčasnou a potenciálnou oblasťou výskytu.²⁸² Navrhovať Európskej komisii zaradenie nejakého druhu na zoznam je umožnené aj členským štátom, ich žiadosť musí spĺňať všetky spomenuté náležitosti pre druhy, ktoré môžu byť zaradené na únijný zoznam.²⁸³ K prijatiu takéhoto zoznamu naozaj došlo, zoznam Únie bol prijatý ako *Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2016/1141 z 13. júla 2016, ktorým sa prijíma zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014*. Toto prvé znenie obsahovalo 37 invázných druhov, 23 druhov živočíchov a 14 druhov rastlín, z ktorých však bol v Českej republike potvrdený výskyt len u 12 druhov²⁸⁴ (napr. u veľmi rýchlo sa množiaceho

²⁷⁸ Čl. 30 nariadenia č. 1143/2014/EU.

²⁷⁹ Čl. 3 odst. 3, 4 a čl. 11 nariadenia č. 1143/2014/EU.

²⁸⁰ Čl. 4 odst. 1 nariadenia č. 1143/2014/EU.

²⁸¹ Čl. 4 odst. 3 nariadenia č. 1143/2014/EU.

²⁸² Čl. 5 nariadenia č. 1143/2014/EU.

²⁸³ Čl. 4 odst. 4 nariadenia č. 1143/2014/EU.

²⁸⁴ DOLEJSKÝ, Vladimír. K problematice naplňování legislativy EU v oblasti invazních druhů. Op. cit. Str. 26-27.

prenášača račieho moru, raka mramorového (*Procambarus fallax f. virginalis*).²⁸⁵ Už po roku došlo k jeho prvej aktualizácii,²⁸⁶ boli doňho pridané 3 druhy živočíchov a 8 druhov rastlín, vďaka návrhu Českej republiky medzi nimi bol aj v tejto práci už spomínaný, značne rozšírený boľševník obrovský (*Heracleum mantegazzianum*), z hľadiska Česka bolo veľkým prínosom zaradenie na zoznam napríklad aj netýkavky žliazkatej (*Impatiens glandulifera*), psíka medvedíkovitého (*Nyctereutes procyonoides*) a ondatry pižmovej (*Ondatra zibethicus*).²⁸⁷ K ďalšej, zatiaľ poslednej aktualizácii došlo v roku 2019,²⁸⁸ kedy bolo na zoznam doplnených 13 druhov rastlín a 4 druhy živočíchov, z ktorých sú pre Česko dôležité len dva, a to pajaseň žliazkatý (*Ailanthus altissima*), u ktorého bola analýza rizík vypracovaná Botanickým ústavom AV ČR,²⁸⁹ a slnečnica pestrá (*Lepomis gibbosus*), vzhľadom na to, že u ostatných je výskyt len ojedinelý.²⁹⁰ Spolu je tak v súčasnej dobe na zoznam zaradených 66 druhov, 36 rastlín a 30 živočíchov. Dôsledkom zaradenia druhu na újinný zoznam sa budem venovať v súvislosti s inváznou novelou nižšie.

6.2. Invázna novela a zákon o ochrane prírody a krajiny

Inváznou novelou sa práve v tomto zákone vykonajú najvýraznejšie zmeny, nakoľko podstatná časť právnej úpravy nariadenia č. 1143/2014/EU a nariadenia č. 708/2007/ES, na ktorú je nutné adaptovať český právny poriadok, bude doplnená doň, zodpovednosť za vykonávanie nariadenia č. 708/2007/ES nesie Ministerstvo ŽP, ktoré je taktiež poverené uplatňovaním nariadenia č. 1143/2014/EU. Ako som už však uvádzala, v súčasnej dobe sa o návrhu stále rokuje, nakoľko bol s menšími pozmeňovacími návrhmi vrátený Senátom Poslaneckej snemovni. Osobne si myslím, že tento spôsob, keď sú zmeny zakomponované do už existujúcich zákonov, ktoré upravujú oblasti, ktorých sa problematika invázných druhov najviac

²⁸⁵ Invazní rak mramorový nalezene v ČR. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. Praha: AOPK ČR, 2017 [cit. 2021-7-29].

²⁸⁶ Bolo to vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) 2017/1263 z 12. júla 2017, ktorým sa aktualizuje zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie prijatý vykonávacím nariadením (EÚ) 2016/1141 podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014.

²⁸⁷ PLESNÍK, Jan. Evropská komise rozšířila seznam významných invazních nepůvodních druhů.: Co z toho plyne pro péči o přírodu v České republice? *Ochrana přírody: Kulér-Zprávy, aktuality, zajímavosti*. 2017, **72**(4), str. 18. a príloha vykonávacieho nariadenia č. 2017/1263/EU.

²⁸⁸ Bolo to vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) 2019/1262 z 25. júla 2019, ktorým sa mení vykonávacie nariadenie (EÚ) 2016/1141 s cieľom aktualizovať zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie.

²⁸⁹ Na újinný zoznam prírbylo ďalších 17 invazních druhů. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2019 [cit. 2021-7-29].

²⁹⁰ DAMOHORSKÝ, Milan a Petra HUMLÍČKOVÁ. Novinky v českém právu životního prostředí: CITES a invazní druhy. *Kráska našeho domova: časopis Českého svazu ochránců přírody*. 2019, **19**. (61.) (podzim-zima), str. 22 a príloha vykonávacieho nariadenia č. 2019/1262/EU.

dotýka je vhodnejší, ako vytvorenie jedného samostatného zákona, ako to bolo urobené napríklad na Slovensku.²⁹¹

Účelom týchto zmien je potom v praxi najrýchlejším možným spôsobom regulovať nové, ako aj už rozšírené invázne druhy.²⁹² V rámci rokovania o tejto novele v poslaneckej snemovni boli predložené niektoré kontroverzné pozmeňovacie návrhy, ktoré nakoniec do nej začlenené neboli a návrh zákona bol snemovňou schválený v podstate takmer zhodne s jeho pôvodným znením. Keď budem ďalej v tejto časti uvádzať nariadenie, bude ním myslené nariadenie č. 1143/2014/EU, pokiaľ nebude stanovené inak, zároveň sa budem venovať len najvýznamnejším zmenám, ktoré sa týkajú len invázných nepôvodných druhov, keďže sa okrajovo upravujú aj iné oblasti (napr. vtáacie oblasti, predkupné právo).

Táto novela zosúladí terminológiu s nariadením, preto upravuje pojem geograficky nepôvodný druh rastliny a živočicha, z ktorého sa vypúšťa slovo geograficky vo všetkých dotknutých zákonoch, ktorých sa táto zmena týka a rozširuje vymedzenie voľne rastúcej rastliny o jej semená a iné vývojové štádia a ich časti, zároveň v súčasne účinných ustanoveniach rozšíri výnimku z obecnej ochrany pred poškodzovaním a ničením aj pre invázne a regulované nepôvodné druhy drevín (pri ktorých však musí ísť o prípad ich izolácie pri ich včasnom zistení alebo regulácie pri ich značnom rozšírení), rastlín aj živočíchov, aby bolo možné ďalej v zákone implementovať úijnú úpravu a chrániť pôvodné druhy, čím ale nebude dotknutá možnosť poskytovať ochranu jednotlivým jedincom nepôvodných druhov (napr. pokiaľ pôjde o pamätný strom). Ďalšia výnimka sa pridá aj k možnosti zámerného rozšírenia nepôvodného druhu, povolenie nebude nutné ani pri ich vysádzaní v zastavenom území obce, čo bude platiť aj pre krížence druhov rastlín, čoho výslovné povolenie v zákone podľa mňa doteraz chýbalo, taktiež ani pri využití vybraných druhov rýb v súlade so zákonom o rybárstve, a takisto sa doplní miera posudzovania pri vytváraní záväzného stanoviska k povoleniu už existujúcej výnimky použitia nepôvodných drevín pri hospodárení na základe lesného hospodárskeho plánu alebo lesných hospodárskych osnov.²⁹³ Nové znenie zmocnenia orgánu ochrany prírody v § 5 odst. 6 mu má umožniť uložiť opatrenie k regulácii nepôvodných druhov a krížencov a stanoviť podmienky

²⁹¹ Ide o zákon č. 150/2019 Zz., o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²⁹² ČR více ochrání své přírodní bohatství, vláda dnes schválila tzv. antiinvazní novelu zákona o přírodě a krajině a dalších předpisů. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2020 [cit. 2021-7-26].

²⁹³ Body 3, 6, 7, 8, 9, 15 části první návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 8.volební období. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-26] k bodu 7 Str. 55.

jeho výkonu v prípadoch, keď to bude nevyhnutné pre minimalizovanie miestnych dopadov na prírodu a krajinu, čiže zväčša v prípadoch lokálneho premnoženia.²⁹⁴ Aby bola zabezpečená koordinácia záujmov v krajine, orgán ochrany prírody si pre vydanie povolenia k úmyselnému rozširovaniu a opatrenia k regulácii týchto druhov vyžiada záväzné stanoviská od orgánov štátnej správy lesov, poľovníctva a rybárstva. Posledná zmena týkajúca sa § 5 ukladá nájomcovi alebo užívateľovi pri bežnej starostlivosti o pozemok, ktorou sa rozumie „*hospodárenie zodpovedajúce druhu pozemku, resp. kultúr na ňom alebo podmienky stanovené pre výkon oprávnení podľa iných právnych predpisov*“ vykonávať aj reguláciu nepôvodných druhov a krížencov, ak taký užívateľ neexistuje, zodpovednosť nesie vlastník daného pozemku. Z dôvodov stanovených ďalej v zákone, napríklad ak vyžadovanie splnenia tejto povinnosti nebude spravodlivé, alebo ak by bolo pre jej splnenie nutné vykonať činnosti nad rámec bežnej starostlivosti o pozemok, pričom v tomto prípade môže byť uzatvorená aj písomná dohoda medzi orgánom ochrany prírody a vlastníkom alebo užívateľom pozemku, ktorému bude môcť byť poskytnutý aj finančný príspevok, bude možné, aby reguláciu týchto druhov zabezpečil orgán ochrany prírody.²⁹⁵ Táto úprava bude v podstate použitá aj v prípadoch § 13g odst. 2 a § 13h odst. 2 tohto zákona, čiže výkonu opatrení k odstráneniu alebo izolácii invázných druhov z úniijného zoznamu alebo opatrení k regulácii takýchto druhov značne rozšírených s tým rozdielom, že im bude uložená povinnosť postupovať takým spôsobom, aby sa tento druh znovu nerozšíril a budú môcť byť orgánom ochrany prírody vyzvaní, aby sami alebo s jeho pomocou zabezpečili vykonanie opatrenia nutné pre obnovu poškodených ekosystémov, za týmto účelom budú môcť uzatvoriť aj písomnú dohodu. Jedincov takto odchytených či odobraných z prírody nebude možné do nej znovu vracat' alebo využívať tak, aby znovu hrozilo ich rozšírenie.²⁹⁶

Existujúce ustanovenia časti druhej zákona budú po novom tvoriť hlavu prvú, za ktorú bude vložená hlava druhá, upravujúca používanie cudzích a miestne sa nevyskytujúcich druhov v akvakultúre (diel 1), čím po dlhej dobe dôjde konečne k implementácii nariadenia č. 708/2007/ES ale aj ochranu prírody a krajiny pred inváznymi druhmi (diel 2). Ministerstvo ŽP

²⁹⁴ Bod 10 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Snemovný tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-26] k bodu 10 Str. 56-57.

²⁹⁵ Bod 11 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Snemovný tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-26] k bodu 11 Str. 57-58.

²⁹⁶ Bod 17 k § 13j odst. 4, 5, § 13g odst. 2 a § 13h odst. 2 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26].

zriadi spoločnú medzirezortnú komisiu (ďalej len „spoločná komisia“) ako svoj poradný orgán v otázkach prevencie a zmiernovania negatívnych vplyvov invázných druhov, taktiež vydá jej štatút (statut) a rokovací poriadok.²⁹⁷ Pre to, aby orgán ochrany prírody, v tomto prípade Agentúra, mohla vydať rozhodnutie v konaní o povolení presunu cudzieho alebo miestne sa nevyskytujúceho druhu, ale aj o pokusnom vypustení alebo o karanténe pre daný druh a ich dĺžke (karanténa bude nariadená vždy, ak pôjde o pokusné vypustenie alebo výnimočný presun), je nutné jej vyjadrenie o tom, či sú v žiadosti uvedené všetky informácie nutné k určeniu, či pôjde o bežný, čiže taký, u ktorého je presun necieľových organizmov a nepriaznivých účinkov z ekologického hľadiska minimálny, alebo výnimočný presun a o tom, či bude nutné predĺženie monitorovacej doby po vypustení nepôvodných druhov, ako aj záväzné stanovisko vydané krajskou veterinárnou správou a Ústavom o splnení iných únijských právnych predpisov z tejto oblasti. V prípadoch možného ovplyvnenia susedných štátov Európskej únie takýmto presunom bude Agentúra postupovať po získaní kladných vyjadrení a záväzných stanovísk žiadost' Ministerstvu ŽP, ktoré o nej bude rozhodovať v súlade s nariadením č. 708/2007/ES, bude nutné, aby do posudzovania takejto žiadost' bola zapojená aj Európska komisia a dotknuté štáty. V Českej republike využívané druhy nepôvodných rýb v akvakultúre sú zväčša tie, pre ktoré platí výnimka z nutnosti získania takehoto povolenia, ide napr. o pstruha dúhového (*Oncorhynchus mykiss*). V prípadoch výnimočného presunu bude mať žiadateľ povinnosť predložiť aj posúdenie rizík daného presunu na životné prostredie, k čomu mu orgán ochrany prírody určí lehotu, invázna novela ďalej upravuje, že náklady v tomto prípade bude niesť žiadateľ, čo považujem za adekvátne a v súlade s princípom znečisťovateľ platí. Svoje vyjadrenie o rizikách vypracuje aj spoločná komisia a ak vyhodnotí, že je stredné alebo vysoké, musí určiť zmiernujúce opatrenia, ktoré budú následne podmienkami povolenia presunu a s ohľadom na princíp znečisťovateľ platí, bude ich výkon zaistiť ten, kto bude nepôvodné druhy využívať a ak tomu tak nebude, bude vyzvaný k náprave orgánom ochrany prírody, ktorá mu vykonanie opatrení, keď to bude nutné uloží rozhodnutím, ku ktorému bude vyžiadané od orgánu štátnej správy rybárstva záväzné stanovisko. Predložiť bude musieť aj pohotovostný plán v prípadoch rozhodovania o výnimočnom presune a pokusnom vypustení, jeho obsahové náležitosti budú Ministerstvom ŽP stanovené vo vykonávacom právnom predpise. O žiadosti o povolení presunu má Agentúra podľa čl. 10 odst. 1 nariadenia 708/2007/ES rozhodnúť písomne v primeranom čase, najviac im má rozhodovanie trvať 6 mesiacov s tým, že čas nutný

²⁹⁷ Bod 56 k § 79 odst. 9 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26].

pre dopĺňanie žiadosti žiadateľom sa do rozhodovacieho obdobia nezapočítava.²⁹⁸ Vydané povolenie je možné aj zrušiť, a to z dôvodov stanovených v čl. 12 nariadenia č. 708/2007/ES, čiže pri vyskytnutí sa neočakávaných udalostí majúcich nepriaznivé účinky na životné prostredie či pôvodné populácie, taktiež by platnosť povolenia zanikla v prípade zaradenia druhu, o ktorom sa rozhodovalo na únijný zoznam.²⁹⁹

Druhý diel bude podobne upravovať postup a kompetencie v rámci povoľovacieho konania o využívaní invázneho nepôvodného druhu zaradeného na únijný zoznam, o ktorom bude na žiadosť rozhodovať a zároveň v tomto rozhodnutí určovať podmienky takéhoto využívania a schvaľovať pohotovostný plán, ktorého obsahové náležitosti ako aj spôsob jeho spracovania upravení vo vykonávacom právnom predpise, orgán ochrany prírody, v tomto prípade ním bude kvôli predpokladanému malému počtu takýchto žiadostí a ich špecifickosť Ministerstvo ŽP.³⁰⁰ Činnosti, pre ktoré bude takéto povolenie možné vydať, ako aj iné podmienky, ktorých splnenie bude musieť byť ministerstvu zrejmé už z podanej žiadosti, budú určené v zákone odkazom na čl. 8 odst. 2 a 3 nariadenia, z činností ide o výskum invázných druhov v zariadeniach, ich ochrana ex situ alebo vedecká produkcia a ich použitie na liečbu, ak nie je možné vyhnúť sa ich použitiu a je to v prospech zlepšenia ľudského zdravia (táto možnosť bude ako jediná uvedená aj v zákone), pričom vždy musí byť zabezpečené, že sa jedince týchto druhov nebudú šíriť, čo bude považované za splnené, ak budú fyzicky izolované, tak, aby bolo zabránené ich úniku a šíreniu a možnosti ich odstránenia neoprávnenou osobou z miesta ich držby, takisto sa tomuto požiadavku musí prispôbiť aj ich odstraňovanie, zneškodňovanie a ničenie či humánne usmrcovanie ako aj protokoly o čistení, zaobchádzaní s odpadom a údržbou musia upravovať také postupy, aby ani ich časti, ktorými by bolo možné ich rozmnoženie nemohli uniknúť, šíriť sa či byť odstránené.³⁰¹ Pre posúdenie splnenia týchto podmienok si

²⁹⁸ Bod 17 k § 13a - § 13c a bod 42 k § 78 odst. 10 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a taktiež čl. 6 odst. 2, 7, 13, čl. 18 odst. 2 a čl. 19 nariadenia č. 708/2007/ES a taktiež dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-26] k bodu 17 Str. 60-62.

²⁹⁹ Bod 17 k § 13c časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a čl. 12 nariadenia č. 708/2007/ES.

³⁰⁰ Bod 17 k § 13d odst. 1 a bod 45 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-26] k bodu 17 Str. 62-63.

³⁰¹ Čl. 8 odst. 1 a 3 nariadenia č. 1143/2014/EU a bod 17 k § 13d odst. 1, 2 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26].

ministerstvo vyžiada záväzné stanovisko od krajskej veterinárnej správy alebo od Ústavu.³⁰² V iných výnimočných prípadoch, aj to len pri závažných dôvodoch vo verejnom záujme bude pred vydaním takéhoto povolenia členským štátom nutné, aby ministerstvo získalo autorizáciu k takémuto rozhodnutiu od Európskej komisie, pričom žiadosť o ňu bude musieť obsahovať náležitosti stanovené v čl. 9 odst. 4 nariadenia ako je napríklad presný popis zariadenia a dôvodov, pre ktoré sa žiada o autorizáciu, s tým, že bez kladného rozhodnutia Komisie nebude možné vydať povolenie a pri jej zápornom rozhodnutí nebude možné použiť opravný prostriedok zo správneho poriadku.³⁰³ Aj toto povolenie bude možné zrušiť, a to z dôvodov stanovených v nariadení, čiže pri vyskytnutí sa nepredvídateľných udalostí, ktoré majú ako následok nepriaznivý dopad na biodiverzitu či súvisiace ekosystémové služby.³⁰⁴ V zariadeniach, ktoré získajú takéto povolenie, bude môcť orgán ochrany prírody vykonávať priebežné kontroly, zisťujúce, či sú dodržiavané podmienky z nariadenia a povolenia, pôjde o štandardné vnútroštátne kontroly podľa zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole v platnom znení, ktoré sú podľa môjho názoru veľmi dôležité a nemalo by sa stať, že sa budú zanedbávať, zatiaľ čo úradné kontroly podľa čl. 15 nariadenia sú predovšetkým hraničné kontroly, ktoré budú podľa zákona vykonávané orgánmi colnej správy, krajskou veterinárnou správou a Ústavom a ich zistenia sa budú poskytovať v evidencii druhovej ochrany.³⁰⁵

V prípade, že by sa získali dôkazy, potvrdzujúce hrozbu introdukcie invázneho druhu alebo výskyt takéhoto druhu neuvedeného na újnom zozname, ktorý by ale kritériá na jeho zaradenie podľa predbežných vedeckých zistení zrejme spĺňal, v súlade s princípom prevencie bude vládou nariadením stanovené, zmenené či zrušené mimoriadne nariadenie, ktoré určí ktoré konkrétne obmedzenie z čl. 7 odst. 1 nariadenia sa uplatní a v akom rozsahu, môže ním byť zákaz ich prinesenia na územie Únie, držby a rozmnožovania či ponechania rozmnožovať sa, chovania či pestovania, vrátane v zariadeniach, ktoré zamedzujú ich šíreniu, prepravy po území Únie vrátane prevozu do nej a z nej, okrem premiestňovania za účelom ich eradikácie, uvádzania

³⁰² Bod 17 k § 13d odst. 3 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26].

³⁰³ Čl. 9 nariadenia č. 1143/2014/EU a bod 17 k § 13d odst. 4 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26].

³⁰⁴ Bod 17 k § 13d odst. 5 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a čl. 8 odst. 5 nariadenia č. 1143/2014/EU.

³⁰⁵ Bod 17 k § 13d odst. 6 a 7 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-26] k bodu 17 Str. 63.

ich na trh, používania a vymieňania, a v neposlednom rade aj ich uvoľňovania do životného prostredia. V súvislosti s týmto zistením a postupom vlády bude Ministerstvo ŽP informovať Európsku Komisiu a členské štáty o mimoriadnych opatreniach, ktoré prijala vláda a ich zdôvodnení, taktiež zabezpečí posúdenie rizík spojených s riešeným druhom bezodkladne, najneskôr však do 24 mesiacov od prijatia nariadenia vlády pre zaradenie tohto druhu na únijský zoznam.³⁰⁶

Agentúra bude na území Českej republiky sledovať invázne druhy a vyhodnocovať mieru ich rozšírenia, o zistení výskytu ju pri výkone svojej činnosti budú bezodkladne informovať orgány štátnej správy alebo poverená osoba upravená v lesnom zákone, takisto bude s pomocou ostatných orgánov ochrany prírody zhromažďovať informácie o ich výskyte poskytované odbornými inštitúciami a verejnosťou a všetky tieto poznatky o ich výskyte a rozšírení bude zverejňovať na svojich internetových stránkach. Zabezpečenie vypracovania analýzy spôsobov šírenia invázných druhov z únijského zoznamu zaisťujú Ministerstvo ŽP spolu s ďalšími ústrednými orgánmi štátnej správy a Agentúrou a v súlade s ňou a na základe odborného vyjadrenia spoločnej komisie potom bude prijatý akčný plán zameraný na spôsoby šírenia invázných nepôvodných druhov z únijského zoznamu vo forme uznesenia vlády, stanovujúci ciele pre minimalizovanie šírenia a neúmyselného zavliekania týchto druhov a ktorý bude po schválení vládou bezodkladne zaslaný Ministerstvom ŽP Európskej komisii.³⁰⁷ Taktiež bude stanovená povinnosť Ministerstva ŽP zverejniť návrh tohto akčného plánu a aj zásad regulácie na svojej úradnej doske aj internetovej stránke, aby ich každý mohol písomne pripomienkovať do 60 dní od ich uverejnenia na úradnej doske, inak sa k ním nebude prihliadať. Ich vyhodnotenie, spolu s odôvodnením, ak im nebude vyhovieť zverejní Ministerstvo ŽP na svojich internetových stránkach.³⁰⁸

V prípadoch, keď sa včasne zistí zavlečenie, vysadenie alebo výskyt invázneho druhu na únijskom zozname na území Česka, čiže skôr ako sa tu jeho jedinci usadia a začnú sa ďalej rozširovať, ale aj ak bude vážne hroziť rozšírenie tu už introdukovaného takéhoto druhu do iného členského štátu, bude o tom Ministerstvo ŽP bez zbytočného odkladu informovať písomnou

³⁰⁶ Bod 17 k § 13e časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2, 3 nariadenia č. 1143/2014/EU.

³⁰⁷ Bod 17 k § 13f časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Snemovný tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-26] k bodu 17 Str. 64.

³⁰⁸ Bod 17 k § 13k odst. 1 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invázií nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26].

formou Európsku komisiu a iné členské štáty v súlade s čl. 16 nariadenia, následne do troch mesiacov bude vydané, s ohľadom na okruh dotknutých subjektov, rozhodnutie alebo opatrenie obecnej povahy opatrenie k jeho eradikácii, aby sa zabezpečilo úplné a trvalé odstránenie tohto druhu, o čom znovu bude informovaná Komisia a členské štáty. Avšak nie v každom prípade sa pristúpi k eradikácii takto zisteného invázneho druhu, pri naplnení jednej z podmienok v čl. 18 odst. 1 nariadenia, čiže keď by sa preukázalo, že by to bolo technicky nerealizovateľné z dôvodu nemožnosti použitia dostupných metód na danom území alebo by sa na základe analýzy nákladov a prínosov ukázalo dostatočne presvedčivo, že náklady eradikácie by boli z dlhodobého hľadiska mimoriadne vysoké a neúmerne voči prínosom alebo kvôli neexistencii metód eradikácie či kvôli závažným nepriaznivým vplyvom na ľudskom zdraví, životnom prostredí či iných druhoch použiteľných, odôvodnených spoľahlivými vedeckými dôkazmi, môže byť do dvoch mesiacov od zistenia invázneho druhu Ministerstvom ŽP stanovené, že opatrenia nebudú uplatňované, ale zároveň musí určiť izolačné opatrenia, ktoré budú prijaté a aj v tomto prípade musí byť informovaná Komisia.³⁰⁹

Pre minimalizáciu negatívnych dopadov na biologickú rozmanitosť či ľudské zdravie a hospodárstvo v Českej republike značne rozšírených inváznych druhov z úniijného zoznamu budú Ministerstvom ŽP, čiže na ústrednej úrovni, aby sa zaistila koordinácia postupu proti nim, vypracované zásady ich regulácie spracované aj na základe odborného vyjadrenia spoločnej komisie, ktoré budú obsahovať postupy tejto činnosti a vymedzovať prioritné územia, kde bude nutné obzvlášť naliehať na ich reguláciu a ktoré sa budú aktualizovať v súlade so zisteniami sledovania ich výskytu, dostupnými poznatkami týkajúcimi sa spôsobov regulácie či zmien úniijného zoznamu. Ich bližšie podmienky, hlavne čo sa týka priorit postupu ich regulácie s ohľadom na špecifickosť daného územia a jednotlivých opatrení, poprípade lehoty pre ich výkon, budú následne určené v opatrení obecnej povahy vydanom krajským úradom pre ich územnú pôsobnosť, poprípade Agentúrou pre chránené krajinné oblasti alebo správami národných parkov. Pre možnosť komerčného využívania týchto značne rozšírených druhov je nutné získanie povolenia od krajského úradu na základe žiadosti obsahujúcej vymedzenie spôsobu, ktorým má byť tento druh využívaný a opatrení zabraňujúcich ich šíreniu pri

³⁰⁹ Bod 17 k § 13g časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a čl. 16 odst. 2, čl. 17 odst. 1 a čl. 18 odst. 1 nariadenia č. 1143/2014/EU a důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazívnych nepůvodních druhů: 8. volební období. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-26] k bodu 17 Str. 64.

akomkoľvek nakladaní s nimi, a takéto povolenie bude vydané len pri splnení podmienok čl. 19 odst. 2 nariadenia.³¹⁰

V súlade s princípom znečisťovateľ platí ak bude možné zistiť, kto zapríčinil únik a voľné rozširovanie invázneho druhu a tým nepriaznivé ovplyvnenie životného prostredia, zdravia či majetku, čo bude možné hlavne pri preukázateľnom porušení čl. 7 odst. 1 nariadenia, bude táto osoba povinná uhradiť náklady vynaložené orgánom ochrany prírody na minimalizáciu výskytu týchto druhov alebo miernenie ich následkov, o výške náhrady rozhodne orgán ochrany prírody.³¹¹

V spoločných ustanoveniach o inváznych druhoch bude upravená nutnosť získania záväzného stanoviska od orgánu štátnej správy lesov, poľovníctva alebo rybárstva, ak by mohli byť vydaným povolením pre využívanie invázneho druhu z úniijného zoznamu dotknuté podmienky hospodárenia v týchto oblastiach alebo z toho istého dôvodu tieto orgány ako dotknuté orgány budú preskúmavať návrh opatrenia obecnej povahy upravujúceho bližšie podmienky pre uplatňovanie zásad regulácie.³¹² Ďalej bude ako prechodné opatrenie uložená vlastníkom a držiteľom inváznych druhov zo zoznamu povinnosť registrácie takýchto jedincov do roku od dňa ich zaradenia na zoznam, pre preukázanie ich držby už v dobe pred touto udalosťou. Ak bude u takéhoto vlastníka či držiteľa stanovený zákaz držby či chovu takéhoto jedinca, bude ho môcť umiestniť do zariadenia k takto stanovenému účelu, čím na toto zariadenie prejde aj vlastnícke právo k tomuto jedincovi.³¹³ Ohľadom zverejňovania bude v spoločných ustanoveniach stanovené aj to, že dotknuté obce a kraje majú na svojich internetových stránkach a aj spôsobom tam obvyklým uverejňovať informácie týkajúce sa včasného zistenia zavlečenia, vysadenia či výskytu invázneho druhu z úniijného zoznamu a opatrení, ktoré budú mať byť prijaté k ich odstráneniu či izolácii, vyhlásenia opatrenia obecnej

³¹⁰ Bod 17 k § 13h a body 37 a 42 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-26] a důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 8.volební období. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-26] k bodu 17 Str. 65.

³¹¹ Bod 17 k § 13i časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-27] a důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 8.volební období. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-27] k bodu 17 Str. 66.

³¹² Bod 17 k § 13j odst. 1 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-27] a důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 8.volební období. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-27] k bodu 17 Str. 66.

³¹³ Bod 17 k § 13j odst. 2, 3 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-27].

povahy stanovujúceho bližšie podmienky uplatňovania zásad regulácie a takisto opatrení ohľadom regulácie invázneho druhu z úniijného zoznamu značne rozšíreného v Českej republike.³¹⁴

Česká republika síce teraz neprijme vlastný vnútroštátny zoznam inváznych nepôvodných druhov, o ktorom sa domnievam, že by jeho prijatie bolo vhodné vzhľadom na to, že na zoznam pre celé územie Európskej únie budú logicky zaradené aj druhy, ktoré sa na území Českej republiky nevyskytujú, ale aj naopak druhy ktoré tu spôsobujú problémy naň zaradené nebudú. Tento zoznam by však mal byť vytváraný racionálne, so zaradením len druhov, ktoré naozaj škodia a spôsobujú problémy pre biodiverzitu v Česku, nie všetky existujúce tu nepôvodné druhy, ako bolo navrhované. Môže sa však stať, že Česká republika bude vyzvaná k spolupráci v súvislosti s takýmto druhom zaradeným na vnútroštátnom zozname iného štátu Európskej únie, o ktorom bolo zároveň rozhodnuté, že vyžaduje posilnenú regionálnu spoluprácu, čo bude uvedené aj vládou v jej nariadení, v ktorom taktiež budú môcť byť uvedené obmedzenia z čl. 7 odst. 1 nariadenia, ktoré sa naň budú vzťahovať spolu so stanovením ich rozsahu.³¹⁵ Na tieto druhy ako aj invázne druhy určené Komisiou vykonávacím aktom na základe čl. 11 odst. 2 nariadenia sa bude úprava v § 13f až § 13h používať obdobne a samotný § 13f bude obdobne použitý na druhy v Česku pôvodné, ktoré ale budú uvedené ako vyžadujúce posilnenú regionálnu spoluprácu na vnútroštátnom zozname inváznych druhov iného členského štátu Európskej únie.³¹⁶

Z ustanovení nadväzujúcich na elektronizáciu štátnej správy bude z hľadiska inváznych druhov dôležité to, týkajúce sa zriadenia jednotného celoštátneho Informačného systému ochrany prírody Ministerstvom ŽP, ktoré bude správcom systému spoločne s jeho prevádzkovateľom, čiže Agentúrou, v ktorom budú zahrnuté niektoré v súčasnosti samostatne vedené systémy a databázy a ktorého účelom bude aj podávanie informácií stanovených v právnych predpisoch únie Komisii a podpora starostlivosti o prírodu a krajinu. Súčasťou tohto informačného systému verejnej správy bude okrem iného aj nálezová databáza obsahujúca výsledky o rozšírení a stave aj inváznych druhov, evidencia druhovej ochrany, v ktorej budú aj informácie o každej

³¹⁴ Bod 17 k § 13k odst. 2 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepôvodných druhov: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-27].

³¹⁵ Bod 17 k § 13l odst. 1 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepôvodných druhov: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-27] a dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-27] k bodu 17 Str. 68.

³¹⁶ Bod 17 k § 13l odst. 2 a 3 časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazných nepôvodných druhov: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-27].

v minulosti podanej žiadosti podľa nariadenia č. 708/2007/ES spolu s jej dokumentáciou a počet povolení k využívaniu invázných druhov z únijného zoznamu a výsledky inšpekcií v zariadeniach s týmto povolením a prostredníctvom ktorej sa bude vykonávať registrácia podľa § 13j odst. 2 tohto zákona, taktiež jeho súčasťou bude aj evidencia opatrení starostlivosti o prírodu a krajinu financovaných z verejných zdrojov a pre ich lepšie plánovanie tu budú napríklad aj informácie o akčných plánoch, prijatých opatreniach na eradikáciu či o nákladoch prijatých opatrení.³¹⁷

Invázna novela taktiež doplní spomínanú a naozaj dlho chýbajúcu sankciu za úmyselné šírenie nepôvodného druhu alebo kríženca bez patričného povolenia fyzickými aj právnickými a podnikajúcimi fyzickými osobami a aj iné, za nedodržanie novo stanovených povinností ako napríklad nevykonanie opatrení pre minimalizovanie nepriaznivých účinkov presunu nepôvodných druhov v akvakultúre.³¹⁸

³¹⁷ Bod 29 k § 72d časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-27] a dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 8. volebné obdobie. Snemovný tisk č. 731/0, [online] 2020 [cit. 2021-7-27] k bodu 27 Str. 70.

³¹⁸ Bod 61 k § 87 odst. 2 písm. j, k a bod 64 k § 88 odst. 1 písm. o, p časti prvej návrhu zákona, ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s implementáciou predpisov Európskej únie v oblasti invazívnych nepôvodných druhov: 13. funkčné obdobie. Senátny tisk č. 115/0. [online] 2021 [cit. 2021-7-27].

Záver

Cieľom tejto diplomovej práce bolo priblížiť riešenie problematiky nepôvodných druhov rastlín a živočíchov, čiže hlavne ich rozširovania a nepriaznivých následkov, ktoré spôsobujú, upravenej v právnych predpisoch práva medzinárodného, Európskej únie, ale aj vnútroštátneho práva Českej republiky, z ktorých niektoré sa zameriavajú na oblasť invázných druhov ako podskupiny, ktorá je najškodlivejšia. Práca bola zameraná na rozbor právnej úpravy účinnej v dobe jej písania, ale jej cieľom bolo aj vybrať najdôležitejšie zmeny, ktoré majú nastať v českých právnych predpisoch v súvislosti s adaptáciou vnútroštátneho práva na pre túto oblasť v poslednej dobe, najvýznamnejšie nariadenia únijného práva a pre lepšie porozumenie tejto problematiky aj popis histórie ich najbežnejších spôsobov šírenia. Pre dosiahnutie týchto cieľov som analyzovala podľa môjho názoru najdôležitejšie právne predpisy upravujúce nepôvodné či invázne nepôvodné druhy, ktoré boli ďalej doplnené o texty českých aj zahraničných autorov publikovaných knižne či ako články v odborných časopisoch, ale aj iné zdroje, ako napríklad niekedy aktuálnejšie internetové.

Prvá kapitola zaoberajúca sa históriou rozširovania nepôvodných druhov obsahuje stručné vymedzenie rôznych spôsobov, ktorými sa tieto druhy dostávali mimo areál svojho pôvodného výskytu od úplne prvých možných takýchto presunov až po súčasnosť, a to z hľadiska Česka aj iných častí sveta s tým, že je možné vidieť, že najväčší vplyv na ich šírenie má už po stáročia priamy či nepriamy, úmyselný aj neúmyselný vplyv človeka a ich tendencia do budúcnosti je aj vďaka klimatickým zmenám skôr šíriť sa ešte rýchlejšie a nekontrolovateľnejšie.

Z druhej kapitoly, ktorá sa skladá z vymedzenia najdôležitejších pojmov pre túto oblasť, čiže pojmu nepôvodný druh, invázny nepôvodný druh a biologická rozmanitosť, je možné zistiť, že terminológia je taktiež jedným z problémov riešenia nepôvodných druhov. Najskôr sa o snahy o jej zjednotenie zaslúžil Dohovor o biologickej rozmanitosti a v súčasnosti sa aspoň v rámci územia Európskej únie zjednocuje definícia týchto termínov nariadením č. 1143/2014/EU vďaka jeho priamej uplatniteľnosti, čo reflektuje aj prebiehajúca novelizácia relevantných českých právnych predpisov.

V tretej kapitole je priblížená medzinárodná právna úprava, v ktorej však nenájdeme žiadnu medzinárodnú zmluvu, ktorá by sa zaoberala výlučne len nepôvodnými druhmi. Z tých, ktorých aspoň okrajová úprava tejto oblasti je významná, sa táto kapitola venuje Dohovoru o biologickej rozmanitosti, Bonnskému a Bernskému dohovoru, ale aj Madridskému protokolu k Zmluve o Antarktíde, keďže ide o veľmi špecifické územie vyžadujúce obzvlášť šetrný prístup, preto okrem veľmi úzkeho okruhu prípadov, aj to za prísnych podmienok zakazuje prinesenie

nepôvodných druhov alebo materiálov, ktoré by ich mohli obsahovať na územie Antarktídy. Najvýznamnejší, Dohovor o biologickej rozmanitosti, zaviedol ako základ predbežnú efektívnejšiu a ekonomickejšiu opatrnosť a prevenciu introdukcie invázných nepôvodných druhov, ale v prípade, že by aj tak bol takýto druh introdukovaný, je po včasnom zistení takéhoto výskytu, zabezpečenom hlavne kontrolami identifikovaných ciest ich šírenia, nutné urýchlene reagovať, najvhodnejšie jeho eradikáciou, ak by tá však nebola možná, bude nutná ich dlhodobá kontrola. Obdobná úprava je aj v Bonnskom a Bernskom dohovore, s tým rozdielom, že pre Dohovor o biologickej rozmanitosti neboli vytvorené žiadne zoznamy konkrétnych druhov ako pri týchto dvoch, preto opatrenia, ktoré sa týkajú nepôvodných druhov možno použiť len ak by došlo k ohrozeniu jedincov z ich zoznamov, čo je značne obmedzujúce.

Kapitola štvrtá sa venuje právu Európskej únie, ktorá do svojich koncepčných nástrojov v posledných rokoch zaraďuje medzi kľúčové ciele aj riešenie problematiky nepôvodných druhov. Kapitola taktiež rozoberá sústavu chránených území Natura 2000, ktorá v súlade s princípom prevencie umožňuje vysádzanie nepôvodných druhov len za podmienky, že nehrozí ich vplyvom narušenie ňou chránených stanovišť a ekosystémov a dôležitý právny akt, ktorý sa zaoberá výlučne úpravou nepôvodných druhov, aj keď len v rámci obmedzenej oblasti akvakultúry, čiže nariadenie č. 708/2007/ES, ktoré podmieňuje introdukciu či premiestňovanie cudzích a miestne sa nevyskytujúcich druhov rýb pre účely akvakultúry získaním povolenia.

Piata kapitola sa zaoberá českou vnútroštátnou úpravou, pričom základ je obsiahnutý v zákone o ochrane prírody a krajiny, v ktorom sú ustanovenia zaoberajúce sa povoľovaním zámerného rozširovania nepôvodných druhov v chránených územiach aj mimo nich. Ďalej sú z hľadiska týchto druhov rozobraté niektoré zložkové právne predpisy, ide o zákon o rastlinolekárskej starostlivosti, regulujúci škodlivé organizmy, zákon o poľovníctve, umožňujúci lov a usmrcovanie zveri aj živočíchov, ktoré zverou nie sú a upravuje zakázané spôsoby, metódy a prostriedky takéhoto lovu, zákon o rybárstve a vodný zákon, upravujúce aj vypúšťanie nepôvodných druhov rýb a ochranu povrchových vôd a v neposlednom rade lesný zákon, ktorý sa zaoberá aj povoľovaním vysádzania nepôvodných druhov drevín. Pri týchto zákonoch sú zároveň zhrnuté zmeny spojené s významnou novelou, ktorá bude prijatá.

Posledná kapitola je zameraná na nariadenie č. 1143/2014/EU a v súvislosti s ním prijatý zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie ako vykonávacie nariadenie č. 2016/1141/EU, ktorý už bol od prijatia dvakrát novelizovaný a v súčasnosti obsahuje 66 druhov a pripravovanú novelizáciu zákona o ochrane prírody a krajiny, do ktorého budú včlenené kompetenčné, procesné a sankčné ustanovenia, ktoré je nutné prijať v súvislosti s nariadením č. 1143/2014/EU, ale aj nariadením č. 708/2007/ES. Nariadenie č. 1143/2014/EU sa

venuje komplexnej úprave introdukcie, rozširovania a minimalizovania nepriaznivých dopadov invázných nepôvodných druhov a stanovuje, že je dôležité nezanedbávať prevenciu introdukcie takýchto druhov nových, ktorá má byť zaistená v ňom vymedzenými opatreniami ako napríklad zákazom ich uvoľňovania do životného prostredia či ich rozmnožovania, ale taktiež aj vykonávaním dohľadu a kontrol, zároveň počíta aj s prípadmi, kedy bude nutné použiť opatrenia eradikačné, ktoré majú byť vykonávané tak, aby sa zabezpečilo úplné a trvalé zlikvidovanie cieľových populácii introdukovaných invázných druhov.

Vhodná príležitosť, ako podstatnou mierou zintenzívniť snahy o zabráňovanie novým introdukciám alebo ďalšiemu šíreniu invázných druhov, či aspoň o ich spomalenie, sa naskytla v tomto období Českej republiky práve v spojitosti s prejednávanou novelou implementujúcou európske nariadenia z tejto oblasti. Nemyslím si však, že by sa podarilo plne využiť potenciál, ktorý táto novela mala, čo mohlo byť do istej miery podľa môjho názoru zapríčinené aj snahami o presadenie určitých pozmeňovacích návrhov, ktoré sa vymykali práve snahám o ochranu zameranú proti inváznym druhom, čo malo byť zmyslom tejto novely a tým zbytočne u verejnosti odvádzali pozornosť iným smerom, ale hlavne ich riešenie odvieďlo diskusiu v Poslaneckej snemovni od nejakej podnetnejšej debaty ohľadom ustanovení, ktoré v novele naozaj mali byť. Pri stave lesov v Českej republiky, v akom sa nachádzajú v súčasnej dobe po vplyve lykožrúta smrekového (*Ips typographus L.*), sa stotožňujem s názorom viacerých odborníkov, ktorý sa obávajú, že po tejto novele bude pristúpené k nahradeniu monokultúr smrekov (*Picea*) taktiež len monokultúrami duglasky tisolistej (*Pseudotsuga menziesii*), čo by vlastne vôbec neriešilo problém, ktorý spočíva práve vo využívaní monokultúr, ktoré sú náchylné na choroby a nekontrolovateľné množenie lykožrúta, pričom vhodnejšie a logickejšie by bolo zamerať sa na vytváranie rozmanitých spoločenstiev, ktoré sú odolnejšie a pritom funkcia lesov je tak rôznorodá a dôležitá pre človeka, že toto je problém, ktorý by naozaj nemal byť riešený iba takýmto povrchným spôsobom.

Takisto, keďže účelom tejto novely malo byť naozaj efektívne implementovanie nariadenia týkajúce sa invázných druhov, myslím si, že by určite bolo vhodné využitie možnosti prijatia národného zoznamu zostaveného na základe racionálnych vedeckých poznatkov, dodržiavajúc podmienku, že druhy naň zaradené majú byť naozaj invázne a škodlivé. Ako sa ukázalo, zoznam pre celú značnú oblasť Európskej únie aj po viacerých dopĺňaniach stále neobsahuje všetky druhy kritické pre územie Európskej únie, a tým ani Českej republiky. To by mohlo byť ľahko vyriešené práve prijatím národného zoznamu, ktorý by sa zároveň na národnej úrovni jednoduchšie prispôboval aktuálnemu stavu a zároveň by poskytoval istotu a jednoznačnosť pre osoby, ktoré s takýmito druhmi nakladajú, alebo voči nim zasahujú.

Za jeden z ďalších problémov tejto novely by sa dal podľa môjho názoru označiť aj fakt, že na to, aby právna úprava bola naozaj účinná, je nutné, aby zákonodarca primerane nastavil aj zodpovednosť za porušenie stanovených povinností, čo je problémom pri úprave nepôvodných druhov v zákone o ochrane prírody aj v súčasnom znení, kde niekde úplne chýbala, čo novela v podstate dopĺňa, avšak myslím si, že následky, ktoré invázne druhy môžu spôsobiť, sú také závažné, že zákonodarca mohol stanoviť sankcie aj prísnejšie, možno aj na úrovni trestnoprávnej zodpovednosti medzi trestné činy proti životnému prostrediu uvedené v hlave VIII zákona č. 40/2009 Sb., trestného zákonníka. Predpokladám, že v praxi sa následne objavia aj ďalšie nedostatky tejto novely, jej návrh mohol byť podľa mňa prepracovanejší, už len s ohľadom na to, že ide o implementáciu nariadení z rokov 2007 a 2014, určite však bude mať aj mnoho prínosov.

Na záver by som chcela konštatovať, že si nie som istá, že právna úprava, hlavne z globálneho hľadiska, čiže na medzinárodnej úrovni ako je účinná teraz, bude stačiť na efektívne riešenie tohto problému. Degradácia životného prostredia a všetkých ekosystémov na svete úzko súvisí so zmenou klímy a odborné názory vedcov, ktorí na mnohé závažné problémy upozorňujú už dlhú dobu, sa len veľmi pomaly premietajú do legislatívy. Kontroly introdukcií nepôvodných druhov spôsobených ľuďmi alebo ich činnosťami je možné upraviť a vykonávať, ale pribúda šírení bez takýchto vplyvov spojených so zmenami podnebia, ktoré sa však kontrolujú ťažko.

Zoznam použitých zdrojov

1. Odborné publikácie

AMBRÓZ, Leonard et. al. *Atlas druhov európskeho významu pre územia NATURA 2000 na Slovensku: The Atlas of Species of European Interest for NATURA 2000 Sites in Slovakia*. Liptovský Mikuláš: Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, © 2011, 520 s. ISBN 978-80-556-0220-2.

BOWMAN, Michael, Peter DAVIES a Edward GOODWIN, ed. *Research Handbook on Biodiversity and Law*. Edward Elgar Publishing, 2016, 512 s. ISBN 978 1 78100 478 4.

COMMITTEE FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION. *25 Years of the Protocol on Environmental Protection to the Antarctic Treaty*. Buenos Aires: Secretariat of the Antarctic Treaty, 2016. 20 s. ISBN 978-987-4024-10-7. Dostupné tiež z: https://documents.ats.aq/atcm39/ww/atcm39_ww007_e.pdf.

DAMOHOŘSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. 629 s. ISBN 978-80-7400-338-7.

GENOVESI, Piero a Clare SHINE. *European strategy on invasive alien species*. Wasselonne: Council of Europe Publishing, 2011, 91 s. ISBN 978-92-871-7041-5.

Invazní nepůvodní druhy s významným dopadem na Evropskou unii: jejich charakteristiky, výskyt a možnosti regulace : metodika AOPK ČR. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2018, 213 s. ISBN 978-80-7620-001-2.

JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, 715 s. ISBN 978-80-210-8366-0.

JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 621 s. ISBN 978-80-210-8041-6.

MLÍKOVSKÝ, Jiří a Petr STÝBLO, ed. *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. Praha: Český svaz ochránců přírody, 2006. 496 s. ISBN 80-86770-17-6.

MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, 492 s. Společnost (Academia). ISBN 978-802-0023-179.

NAUMANN, Sandra et. al. *State of nature in the EU: Results from reporting under the nature directives 2013-2018*. Luxembourg: © European Environment Agency, ©2020, 142 s. ISBN 978-92-9480-260-6.

ONDŘEJ, Jan. *Právní režimy mezinárodních prostorů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 263 s. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7369-7.

PRIMACK, Richard B. *Biologické principy ochrany přírody*. Praha: Portál, 2001, 352 s. ISBN 80-717-8552-0.

PRIMACK, Richard B., Pavel KINDLMANN a Jana JERSÁKOVÁ. *Úvod do biologie ochrany přírody*. Praha: Portál, 2011, 472 s. ISBN 978-80-7367-595-0.

STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Praha: Linde, 2006, 591 s. ISBN 80-720-1609-1.

STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 576 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-755-2229-0.

SUNDSETH, Kerstin. *Invasive Alien Species: a European response*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, 28 s. ISBN 978-92-79-35486-1.

ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí: I. část (obecná)*. Beroun: IFEC, 2008, 193 s. ISBN 80-903-4092-X.

ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí: II. část (zvláštní)*. Beroun: IFEC, 2008, 318 s. ISBN 978-80-903409-8-9.

The EU Biodiversity Strategy to 2020. Belgium: © European Union, 2011, 27 s. ISBN 978-92-79-20762-4.

TICHÝ, Lubomír a Petr PYŠEK, ed. *Rostlinné invaze*. Brno: Rezekvítek, 2001, 40 s. ISBN 80-902954-4-4.

VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 676 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-675-3.

2. Odborné články

DAMOHORSKÝ, Milan a Petra HUMLÍČKOVÁ. Novinky v českém právu životního prostředí: CITES a invazní druhy. *Krása našeho domova: časopis Českého svazu ochránců přírody*. 2019, **19**. (61.) (podzim-zima), s 22.

DOLEJSKÝ, Vladimír. K problematice naplňování legislativy EU v oblasti invazních druhů. *Ochrana přírody*. 2017, **72**(1), s 25-27.

EU Biodiversity Strategy for 2030: Bringing nature back into our lives. *Natura 2000: Nature and biodiversity newsletter*. Luxemburg, 2020, (48), s 3-5.

GAISLER, Jiří. Šíření savců v České republice. *Veronica: Časopis pro ochranu přírody a krajiny*. 2014, **XXVIII**.(2), s 24-28.

HEJDA PhD., RNDr. Martin. Invaze nepůvodních druhů rostlin a jejich důsledky. *Fórum ochrany přírody: Analýzy a komentáře*. 2017, **4**(03), s. 22-25.

KARLÍK, Vlastimil. Nekonečný příběh národního seznamu EVL: Role nevládních organizací. *Fórum ochrany přírody: Analýzy, komentáře*. Praha, 2015, **2**(3), s 12-13.

KELLER, Reuben P, Juergen GEIST, Jonathan M JESCHKE a Ingolf KÜHN. Invasive species in Europe: ecology, status, and policy. *Environmental Sciences Europe* [online]. 2011, **23**(1) [cit. 2021-02-13]. 17 s. Dostupné z: doi:10.1186/2190-4715-23-23

KŘÍŽOVÁ, Barbora. Nepůvodní druhy živočichů ve světle unijní a české právní úpravy. *AUC IURIDICA*. 2019, **65**(3), s 55-68. Dostupné z: doi:10.14712/23366478.2019.28

LUSK, Stanislav, Věra LUSKOVÁ a Lubomír HANEL. Černý seznam nepůvodních invazivních druhů ryb České republiky. *Biodiverzita ichtyofauny ČR*. 2011, VIII, s 79-97.

PLESNÍK, Jan. Bernská úmluva oslavila 25. výročí. *Ochrana přírody*. 2005, **60**(3), s 85-87.

PLESNÍK, Jan. Bernská úmluva rokovala po pětaticáté. *Ochrana přírody: Kulérová příloha*. 2016, **71**(1), s II.

PLESNÍK, Jan. Bernská úmluva slaví 40. výročí. *Ochrana přírody: Kulérová příloha*. 2019, **74**(5), s I-III.

PLESNÍK, Jan. Evropská komise rozšířila seznam významných invazních nepůvodních druhů.: Co z toho plyne pro péči o přírodu v České republice? *Ochrana přírody: Kulér-Zprávy, aktuality, zajímavosti*. 2017, **72**(4), s 17-19.

PLESNÍK, Jan, Jakub MAKAL a Ondřej KLOUČEK. Celosvětová konference CITES v Ženevě zpřísnila podmínky pro mezinárodní obchod s ohroženými druhy. *Ochrana přírody*. 2019, **74**(6), s 45-48.

PLESNÍK, Jan. Někdo to rád horké: Invazní nepůvodní druhy. *Ochrana přírody*. 2012, **66**(5), s 26-29.

POKORNÁ, Lucie. Nepůvodní druhy ryb ve světle zákona o ochraně přírody. *Ochrana přírody*. 2011, **66**(1), s 12-13.

PYŠEK, Petr. Návrh české terminologie vztahující se k rostlinným invazím. *Zprávy České botanické společnosti*. 2008, 43(23. Materiály), s 219-222.

SÁDLO, Jiří. Podle skutků poznáte je. *Veronica: Časopis pro ochranu přírody a krajiny*. 2014, **XXVIII**(2), s 2-4.

STEJSKAL, Vojtěch. Veřejný nebo soukromý zájem na ochraně přírody a krajiny? *AUC IURIDICA*. 2017, **63**(3), s 75-83. Dostupné z: doi:10.14712/23366478.2017.15

ŠÍMA, Jan. Legislativa v oblasti nepůvodních a invazních druhů a její změny. *Fórum ochrany přírody: Analýzy, komentáře*. 2017, **4**(03), s 14-18.

The State of Nature in the EU Report (2013-2018). *Natura 2000: Nature and biodiversity newsletter*. Luxemburg, 2020, (49), s 3-7.

VOJTĚCHOVSKÁ, Eva. Zpráva o stavu druhů přílohy I Směrnice o ptácích: Výsledky hodnotících zpráv 2013. *Ochrana přírody*. 2015, **70**(1), s 30-35.

3. Elektronické zdroje

40 YEARS OF CMS 1979-2019. *Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals* [online]. Bonn: CMS Secretariat, © 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.cms.int/en/about/cms-40>.

Aktuality - Natura 2000: Novela nařízení vlády o stanovení národního seznamu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/aktuality_natura.

Bernská úmluva. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: ©Ministerstvo životního prostředí, ©2008–2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/bernska_umluva.

Bernský dohovor. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky [online]. Bratislava: MŽP SR [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.minzp.sk/ochrana-prirody/medzinarodne-dohovory/bernsky-dohovor/>.

Biofouling. *International Maritime Organization* [online]. London: International Maritime Organization, c2019 [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.imo.org/en/OurWork/Environment/Pages/Biofouling.aspx>.

Bonnská úmluva – CMS. *Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti* [online]. Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti, © 2021 [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://chm.nature.cz/dalsi-mezinarodni-zavazky/bonnska-umluva-cms/>.

Conference of the parties (COP). *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/cop/>.

COP 6 Decision VI/23: Alien species that threaten ecosystems, habitats or species. *Convention on Biological Diversity* [online]. © CBD Secretariat [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/decision/cop/?id=7197>.

COP 13 Decision XIII/13. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/decision/cop/?id=13495>.

COP 14 Decision 14/11. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/decision/cop/?id=13680>.

Country profiles: Czech republic. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/countries/?country=cz>.

Country profiles: European union. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/countries/?country=eur>.

Český Výbor pro CBD. Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti [online]. Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti, © 2021 [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://chm.nature.cz/umluva-o-biologicke-rozmanitosti-cbd/implementace-umluvy-v-cr/cesky-vybor-pro-cbd/>.

Čo je Natura 2000. Štátna ochrana prírody SR [online]. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, © 2021 [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: <http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=3&lang=sk>.

ČR více ochrání své přírodní bohatství, vláda dnes schválila tzv. antiinvazní novelu zákona o přírodě a krajině a dalších předpisů. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2020 [cit. 2021-7-26]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20200106_vlada-schvalila-novelu-pro-boj-s-invaznimi-druhy.

Emerald Network of Areas of Special Conservation Interest. *Council of Europe* [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2021 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-network>.

Environment action programme to 2030. *Európska Komisia* [online]. Belgicko: Generálne riaditeľstvo pre životné prostredie [cit. 2021-7-2]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/strategy/environment-action-programme-2030_sk.

Examples of IAS. *GloBallast* [online]. GEF, UNDP, IMO, c2014-2017 [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <http://archive.iwlearn.net/globallast.imo.org/examples-of-ias/index.html>.

Geograficky nepůvodní druhy. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. Praha: AOPK ČR, © 2021 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/obecna-ochrana-prirody-a-krajiny/geograficky-nepuvodni-druhy/>.

Group of experts on Invasive Alien Species (IAS). *Council of Europe* [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2021 [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/on-invasive-alien-species>.

Groups of Experts set up under the Bern Convention. *Council of Europe* [online]. Strasbourg: Council of Europe, c2021 [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/thematic-group-of-experts>.

History of the convention. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/history/>.

IMPASSE. *European Commission: CORDIS EU research results* [online]. Luxembourg: EU Publications Office, 2011 [cit. 2021-7-7]. Dostupné z: <https://cordis.europa.eu/project/id/44142/reporting>.

Invasive Species: Methods of Introduction. *Alaska Department of Fish and Game* [online]. Juneau: © State of Alaska [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.adfg.alaska.gov/index.cfm?adfg=invasive.pathways>.

Invazívny. Slovníkový portál Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV: Slovník cudzích slov (akademický) [online]. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 2005 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://slovník.juls.savba.sk/?w=invaz%C3%ADvny&s=exact&c=K4a7&cs=&d=scs#>.

Invazní rak mramorový nalezen v ČR. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. Praha: AOPK ČR, 2017 [cit. 2021-7-29]. Dostupné z: <https://invaznidruhy.nature.cz/aktuality/invazni-rak-mramorovy-nalezen-v-cr>.

Invázny. Slovníkový portál Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV: Slovník cudzích slov (akademický) [online]. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 2005 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://slovník.juls.savba.sk/?w=inv%C3%A1lzný&s=exact&c=9c90&cs=&d=scs#>.

IPPC SECRETARIAT. Reducing the spread of invasive pests by sea containers. *Food and Agriculture Organization of the United Nations* [online]. Rím: © FAO, 2020 [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <http://www.fao.org/documents/card/en/c/ca7670en/>.

IUCN Guidelines for the Prevention of Biodiversity Loss Caused by Alien Invasive Species. *IUCN Library Portal* [online]. 2000 [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://portals.iucn.org/library/node/12673>.

List of parties. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/information/parties.shtml>.

MILLER, Jessica. Biota on Japanese Tsunami Marine Debris. *Blog of Oregon State University* [online]. Corvallis: ©Oregon State University, 2012 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://blogs.oregonstate.edu/floatingdock/>.

NAĎ, PHD., doc. MVDr. Pavel, doc. Ing. Jarmila EFTIMOVÁ, PHD. a Ing. Štefan GRANČÁK. Mak vlčí. *Jedovaté rastliny* [online]. Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, 2017 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <http://jedovaterast.uvlf.sk/mak-vlci.php>.

Natura 2000. *Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky* [online]. Bratislava: MŽP SR [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: <https://www.minzp.sk/natura2000/>.

Natura 2000. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/natura_2000

Na unijním seznamu přibylo dalších 17 invazních druhů. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2019 [cit. 2021-7-29]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_190802-invazni-druhy.

Národní legislativa: Zákon č. 289/1995 Sb. o lesích. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. Praha: AOPK ČR, © 2021 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <https://invaznidruhy.nature.cz/legislativa/narodni/>.

Národní legislativa: Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. Praha: AOPK ČR, © 2021 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <https://invaznidruhy.nature.cz/legislativa/narodni/>.

Nepůvodní a invazní druhy: Rejstřík vysazení a přemístění. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-7-8]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/nepuvodni_a_invazni_druhy.

PAPADAKIS, Demetris. New Environment Action Programme: The direction of travel. *The parliament: Politics, policy and people magazine* [online]. London: © Merit Group, © 2021 [cit. 2021-7-2]. Dostupné z: <https://www.theparliamentmagazine.eu/news/article/the-direction-of-travel>.

Parties and Range States. *Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals* [online]. Bonn: CMS Secretariat, © 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.cms.int/en/parties-range-states>.

RAFFERTY, John P. Invasive species. © *Encyclopedia Britannica, Inc.* [online]. © Encyclopædia Britannica, 2019 [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/science/invasive-species>.

Report of the ad hoc technical expert group on invasive alien species. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/meetings/IAS-AHTEG-2019-01>.

Signatories and Range States. Raptors: Memorandum of Understanding on the Conservation of Migratory Birds of Prey in Africa and Eurasia [online]. Bonn: UNEP/CMS Secretariats, © 2015 [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.cms.int/raptors/en/signatories-range-states>.

Smlouva o Antarktidě. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/smlouva_o_antarktide.

The Antarctic Treaty. *Secretariat of the Antarctic Treaty* [online]. Buenos Aires: the Antarctic Treaty Secretariat, ©2021 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.ats.aq/e/antarctic treaty.html>.

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva). *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/bonnska_umluva.

WWF position paper: The EU's 8th Environment Action Programme. *WWF - World Wide Fund For Nature* [online]. Belgicko: © WWF - World Wide Fund For Nature, 2021 [cit. 2021-7-2]. Dostupné z: <https://www.wwf.eu/?uNewsID=2301841>.

X/2 Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020. *Convention on Biological Diversity* [online]. Montreal: © CBD Secretariat [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/decision/cop/?id=12268>.

Zákon č. 326/2004 Sb. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [online]. Praha: AOPK ČR, © 2021 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <https://invaznidruhy.nature.cz/legislativa/narodni/zakon-c-326-2004-sb/>.

4. Právne predpisy

Dohoda o ochrane africko-euroázijských druhov vodného sťahovavého vtáctva.

Dohovor o biologickej diverzite.

Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť (Bernský dohovor).

Dohovor o ochrane sťahovavých druhov voľne žijúcich živočíchov (Bonnský dohovor).

Dôvodová správa k Návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a rady o prevencii a riadení introdukcie a šírenia cudzích invazných druhov. [online] 2013 [cit. 2021-7-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52013PC0620>.

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 8.volební období. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 Dostupné z: <https://public.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=731&CT1=0>.

Memorandum o porozumení o ochrane migrujúceho dravého vtáctva v Afrike a Eurázii.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 z dňa 26. októbra 2016 o ochranných opatreniach proti škodlivým organizmom rastlín, o zmene nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 228/2013, (EÚ) č. 652/2014 a (EÚ) č. 1143/2014 a o zrušení smerníc Rady 69/464/EHS, 74/647/EHS, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2000/29/ES, 2006/91/ES a 2007/33/ES.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014 z 22. októbra 2014 o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invazných nepôvodných druhov.

Nariadenie Rady (ES) č. 1198/2006 z 27. júla 2006 o Európskom fonde pre rybné hospodárstvo.

Nariadenie Rady (ES) č. 708/2007 z 11. júna 2007 o využívaní cudzích a lokálne sa nevyskytujúcich druhov v akvakultúre.

Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 13. funkční období. Senátní tisk č. 115/0. [online] 2021 Dostupné z: <https://public.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=8&t=731>.

Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů: 8. volební období. Sněmovní tisk č. 731/0, [online] 2020 Dostupné z: <https://public.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=731&CT1=0>.

Oznámenie komisie Európskemu parlamentu, rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov z dňa 20. mája 2020: Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 Prinavrátene prírody do našich životov.

Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council from 14. october 2020 on a General Union Environment Action Programme to 2030.

Protokol o ochrane životného prostredia k Zmluve o Antarktíde (Madridský protokol).

Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1386/2013/EÚ z 20. novembra 2013 o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020 „Dobry život v rámci možností našej planéty“.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva (smernica o vtákoch).

Smernica Rady č. 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (smernica o biotopoch).

Správa Komisie Európskemu parlamentu, rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov z dňa 15. mája 2019 o hodnotení 7. environmentálneho akčného programu.

Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016–2025. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2016 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/4A46CA81084E521FC1258050002DAE0C/\\$file/SOBR_CR_2016-2025.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/4A46CA81084E521FC1258050002DAE0C/$file/SOBR_CR_2016-2025.pdf) 134 s.

Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2020 [cit. 2021-7-21]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OP_ZPUR-statni_politika_zp_2030_s_vyhledem_2050-20210730.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OP_ZPUR-statni_politika_zp_2030_s_vyhledem_2050-20210730.pdf) 194 s.

Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2016/1141 z 13. júla 2016, ktorým sa prijíma zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014.

Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2017/1263 z 12. júla 2017, ktorým sa aktualizuje zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie prijatý vykonávacím nariadením (EÚ) 2016/1141 podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014.

Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1262 z 25. júla 2019, ktorým sa mení vykonávacie nariadenie (EÚ) 2016/1141 s cieľom aktualizovať zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie.

Zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

Zákon č. 123/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 149/2003 Sb., o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa a k zalesňování, a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin).

Zákon č. 150/2019 Zz., o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).

Zákon č. 276/2003 Sb., o Antarktide a o změně některých zákonů.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon).

Zákon č. 2/1969 Sb., České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 369/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství).

Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie).

5. Judikatúra

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 10. mája 2007, vec C-508/04.

Právna regulácia nepôvodných druhov rastlín a živočíchov

Abstrakt

Táto práca sa zaoberá právnou reguláciou invázných nepôvodných druhov rastlín a živočíchov, čiže zabraňovaniu ich rozširovania a minimalizovaniu negatívnych následkov, ktoré tieto druhy spôsobujú na jednotlivých ekosystémoch a biologickej rozmanitosti celkovo. Cieľom tejto práce je rozobrať príslušnú účinnú právnú úpravu medzinárodnú, úijnú aj vnútroštátnu a vymedziť najvýznamnejšie zmeny týkajúce sa relevantných českých zákonov v súvislosti s implementáciou nariadenia č. 1143/2014/EU a nariadenia č. 708/2007/ES.

Na začiatku sa práca venuje histórii rozširovania nepôvodných druhov, keďže určenie kritických ciest ich šírenia je jednou z dôležitých znalostí pre vytváranie efektívnej právnej úpravy a taktiež definíciou základných termínov – nepôvodný druh, invázný nepôvodný druh a biologická rozmanitosť.

Ďalej sa práca zaoberá pre túto oblasť najpodstatnejšími medzinárodnými zmluvami, čiže Dohovorom o biologickej diverzite, Dohovorom o ochrane sťahovavých druhov voľne žijúcich živočíchov, Dohovorom o ochrane Európskej fauny a flóry a prírodných stanovišť a Madridským protokolom k Zmluve o Antarktíde, z práva Európskej únie sústavou chránených území Natura 2000 a nariadením 708/2007/ES ako aj niektorými úijnými koncepčnými nástrojmi a z českej vnútroštátnej právnej úpravy zákonom o ochrane prírody a krajiny a ďalšími relevantnými zložkovými zákonmi, pri ktorých sú vždy zhrnuté najvýznamnejšie zmeny ich pripravovanej novelizácie a priblížením úpravy týkajúcej sa nepôvodných druhov v nich.

Následne sa práca zaoberá v samostatnej kapitole nariadením č. 1143/2014/EU a jeho vykonávacím nariadením 2016/1141/EU, čiže zoznamom invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie a jeho dopĺňaním a pripravovanými zmenami zákona na ochranu prírody a krajiny v súvislosti s implementáciou tohto nariadenia a nariadenia č. 708/2007/ES.

Kľúčové slová: invázne druhy, Dohovor o biologickej diverzite, implementácia nariadenia č. 1143/2014/EU

Právní regulace nepůvodních druhů rostlin a živočichů

Abstrakt

Tato práce se zabývá právní regulací invazních nepůvodních druhů rostlin a živočichů čili bránění jejich rozšiřování a minimalizací negativních následků, které tyto druhy způsobují na jednotlivých ekosystémech a biologické rozmanitosti celkově. Cílem této práce je rozebrat příslušnou účinnou právní úpravu mezinárodní, unijní i vnitrostátní a vymezit nejvýznamnější změny týkající se relevantních českých zákonů v souvislosti s implementací nařízení č. 1143/2014/EU a nařízení č. 708/2007/ES.

Na začátku se práce věnuje historii rozšiřování nepůvodních druhů, protože určení kritických cest jejich šíření je jednou z důležitých znalostí pro vytváření efektivní právní úpravy a také definicí základních termínů – nepůvodní druh, invazní nepůvodní druh a biologická rozmanitost.

Dále se práce zabývá pro tuto oblast nejpodstatnějšími mezinárodními smlouvami, čili Úmluvou o biologické rozmanitosti, Úmluvou o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, Úmluvou o ochraně Evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť a Madridským protokolem ke Smlouvě o Antarktidě, z práva Evropské unie soustavou chráněných území Natura 2000 a nařízením 708/2007/ES jakož i některými unijními koncepčními nástroji a z české vnitrostátní právní úpravy zákonem o ochraně přírody a krajiny a dalšími relevantními složkovými zákony, při kterých jsou vždy shrnuty nejvýznamnější změny jejich připravované novelizace a přiblížením úpravy týkající se nepůvodních druhů v nich.

Následně se práce zabývá v samostatné kapitole nařízením č. 1143/2014/EU a jeho prováděcím nařízením č. 2016/1141/EU čili seznamem invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Unii a jeho doplňováním a připravovanými změnami zákona na ochranu přírody a krajiny v souvislosti s implementací tohoto nařízení a nařízení č. 708/2007/ES.

Klíčová slova: invazní druhy, Úmluva o biologické rozmanitosti, implementace nařízení č. 1143/2014/EU

Legal regulation of alien species of plants and animals

Abstract

This thesis deals with the legal regulation of invasive non-native species of plants and animals, i.e., preventing their spread and minimizing the negative consequences that these species cause on individual ecosystems and biodiversity in general. The aim of this work is to analyse the related effective international, EU and Czech national legislation and to define the most significant changes concerning the relevant Czech laws in connection with the implementation of Regulation (EU) No. 1143/2014 and Regulation (EC) No. 708/2007.

At the beginning, the work deals with the history of the spread of non-native species, as identifying the critical pathways of their spread is also an important knowledge necessary for creating effective legislation and also the definition of fundamental terms - non-native species, invasive non-native species, and biodiversity.

Furthermore, the work deals with the most important international treaties in this area, i.e., the Convention on Biological Diversity, the Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, the Convention on the Conservation of European Fauna and Flora and Habitats and the Madrid Protocol to the Antarctic Treaty, with the relevant European Union legislation, i.e., a network of protected areas Natura 2000 and Regulation (EC) No. 708/2007 as well as some EU conceptual instruments and from the Czech national legislation with the Act of Protection of Nature and Landscape and other relevant laws that have an added summary of the most significant changes in their forthcoming amendment and of the regulation concerning non-native species in them.

Subsequently, the work deals in a separate chapter with Regulation (EU) No. 1143/2014 and its Implementing Regulation (EU) No. 2016/1141, i.e., list of invasive alien species of Union concern and the additions made to it and forthcoming amendments to the Nature and Landscape Protection Act in connection with the implementation of this Regulation and Regulation (EC) No. 708/2007.

Key words: invasive species, Convention on Biological Diversity, implementation of regulation (EU) No. 1143/2014